זוהר, פרשת יתרו

ספר הזוהר

ספר הזהר, ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף סז עמוד א

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה וגו׳. רבי חזקיה (נ״א רבי אלעזר) פתח ואמר, (ויקרא ט כב) **וישא אהרן את ידו**, כתיב ידו. חד, בגין דבעי לארמא ימינא על שמאלא, והא אוקימנא רזא. אשכחנא בספרא דשלמה מלכא, דכל מאן דארים ידוי לעילא, ולאו אינון בצלותין ובעותין, האי איהו בר נש דאתלטייא מעשרה שולטנין ממנן, ואינון (קהלת ז יט) **עשרה שליטים אשר היו בעיר**, אלין אינון עשרה די ממנן על פרישו דידין לעילא, לנטלא ההוא צלותא או ההיא ברכתא, ויהבי ביה חילא לאתיקרא שמא קדישא ואתברך מתתא, כיון דמתתא אתברך מההוא פרישו דידין לעילא, כדין אתברכא מעילא ואתיקר מכל סטרין. ואלין עשרה ממנן זמינין לנטלא מאינון ברכאן דלעילא ולארקא לתתא, ולברכא להההוא דמברך ליה, דכתיב (במדבר ו כז) ואני אברכם.

בגין כך יסתמר בר נש בשעתא דירים ידוי לעילא, למהוי בצלו או בברכאן או בבעותא, ולא ירים ידוי למגנא, בגין דאלין עשרה אינון זמינין ומתערין לגבי ההוא פרישו דידין, ואי הוא למגנא אינון עשרה לטיין ליה במאתן וארבעין ותמניא לווטין, והאי איהו דכתיב ביה (תהלים קט יז) ויאהב קללה ותבואהו, וכדין רוח מסאבא שריא על אינון ידין, דאיהו ארחיה למשרי על אתר ריקניא, וברכתא לא שריא באתר ריקניא, ועל דא (נ״א דמברך ליה, ואי אינון מתערין לגבי ההוא פרישו דידין ואיהו למגנא, אינון לטיין ליה במאתן וארבעין ותמניא לווטין, וכדין רוח מסאבא שריא על אינון ידין, דאיהו ארחיה למשרי על אתר ריקניא, בגין כך יסתמר בר נש בשעתא דארים ידוי לעילא, למהוי בצלו או בברכאן ובצלותא, ולא ירים ידוי למגנא, ועל דא) כתיב (בראשית יד כב) **הרימותי ידי אל יהו״ה אל עליון**, דמתרגמינן בצלו.

ובהאי פרישו דידין אית רזין עלאין, בשעתא דאתפרישו ואזדקפו לעילא, אוקיר בר נש לקודשא בריך הוא בכמה רזין עלאין, אחזי ליחדא רזא דעשר אמירן, בגין ליחדא כלא, ולאתברכא שמא קדישא כדקא חזי, ואחזי ליחדא רזא דרתיכין פנימאין, ורתיכין דלבר, בגין דיתברך שמא קדישא בכל סטרין, ויתיחד כלא כחדא עילא ותתא.

פתח ואמר, (שמות כג טו) **ולא יראו פני ריקם**, דא איהו רזא דזקיפו דאצבען כד זקיף לון בר נש לעילא, דבעי דלא לאזדקפא בריקניא, אלא בצלו ובבעותין ובברכאן (או בחד מנייהו), ועל דא ולא יראו פני ריקם, ״ולא יראו לפני״ לא כתיב, אלא **פני**, רזא דזקיפו דאצבען, דלא אצטריכו לזקפא למגנא כמה דאתמר.

עשרה שליטין דקאמרן, אינון עשר אמירן לתתא, ברזא (נ״א עשרה שלטנין ממנן דקאמרן, אינון ממנן לתתא ברזא) דאתוון רשימין, כגוונא דלעילא, ואלין קיימין בקדמיתא על ההוא זקיפו דאצבעאן,

דף סז עמוד ב

ובהא כל סטרא דקדושה אתאחד לעילא לארמא, כדין כל סטרין אחרנין אתכפיין כלהו, ואודן למלכא קדישא.

תא חזי ברזא דקדושה (נ״א דשמא קדישא) איהו מלך וכהן דמשמש תחותיה, (ברזא דקדושה) בין לעילא בין לתתא, אית מלך לעילא דאיהו רזא דקדש הקדשים, ואיהו מלך עלאה, ותחותיה אית כהן רזא דאור קדמאה דקא משמש קמיה, ודא איהו כהן דאקרי גדול, סטרא דימינא. אית מלך לתתא דאיהו כגוונא דההוא מלך עלאה, ואיהו מלך על כל מה דלתתא, ותחותיה אית כהן דמשמש ליה רזא דמיכאל כהנא רבא דאיהו לימינא, (ודאי בסטרא דקדושה אית מלך וכהן), ודא איהו רזא דמהימנותא שלימתא סטרא דקדושה.

בסטרא אחרא דלאו איהו סטרא דקדושה אית רזא דאיהו מלך, והא אוקימנא דאקרי (קהלת ד יג) מלך זקן וכסיל, ותחותיה אית כהן און, ודא הוא רזא דכתיב (הושע יב ט) ויאמר אפרים אך עשרתי מצאתי און לי, בגין דחילא דא שלטא על ההוא עובדא דעבד ירבעם, ואלמלא דאשכח חילא דא לא יכיל לאצלחא בההוא עובדא. רזא דמלה, בשעתא דהאי מלך והאי כהן אתכפיין ואתברו, כדין כל סטרין אחרנין אתכפיין ואודן ליה לקודשא בריך הוא, כדין קודשא בריך הוא שליט בלחודוי עילא ותתא, כמה דאת אמר (ישעיה ב יא) ונשגב יהו״ה לבדו ביום ההוא.

כגוונא דא ורזא דא ממש, עבד קודשא בריך הוא בארעא, דתבר מלך זקן וכסיל ודא הוא פרעה, בשעתא דאתא משה לפרעה ואמר (שמות ה ג) אלה״י העברים נקרא עלינו, פתח ואמר לא ידעתי את יהו״ה, ובעא קודשא בריך הוא דיתיקר שמיה בארעא כמה דאיהו יקירא לעילא, כיון דאלקי ליה ולעמיה, אתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא. לבתר אתבר ואתכפייא ההוא כהן און, יתרו דמשמש תחותיה, עד דאתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא, ואמר ברוך יהו״ה אשר הציל אתכם וגו׳, עתה ידעתי כי גדול יהו״ה וגו׳, ודא הוא כהן און סטרא אחרא דאיהו סטר שמאלא.

ודא איהו רזא דאמרה רחל כד חמאת דמיתת, כמה דכתיב (בראשית לה יח) בן אוני, ובגין דא אוחי (נ"א אודי) יעקב ואמר בן ימין ולא בן אוני, סטר ימינא ולא שמאלא. וכיון דההוא מלך וכהן אודו לקודשא בריך הוא ואתברו קמיה, כדין אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה על כלא עילא ותתא, ועד דאסתלק קודשא בריך הוא ביקריה כד אודו אלין קמיה, לא אתייהיבת אורייתא, עד לבתר דאתא יתרו ואודי ואמר עתה ידעתי כי גדול יהו"ה מכל האלהי"ם, ברוך יהו"ה אשר הציל אתכם וגו', כדין אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא, ולבתר יהב אורייתא בשלימו דשלטנו על כלא.

רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים סז ד) **יודוך עמים אלהי"ם יודוך עמים כלם**. תא חזי דוד מלכא קם ושבח ואודי למלכא קדישא, והוה משתדל באורייתא בההיא שעתא, כד רוח צפון אתער והוה בטש באינון נימין דכנורא, וכנורא הוה מנגן ואמר שירה וכו'. ומה שירה הוה קאמר, תא חזי בשעתא דקודשא בריך הוא אתער לגבי כל אינון רתיכין למיהב לון טרפא כמה דאוקימנא, דכתיב (משלי לא טו) **ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה**, כדין כלהו בחדו פתחי ואמרי, (תהלים סז ב) **אלהי"ם יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה**, כד רוח צפון אתער ונחית לעלמא, נשיב ואמר לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך, כנור בשעתא דאיהו מנגנא ביה בההוא רוחא, פתח ואמר יודוך עמים כלם (חסר). דוד כד הוה קם ואתער עליה רוח קודשא, פתח ואמר ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהי"ם אלהינ"ו, יברכנו אלהי"ם ויראו אותו כל אפסי ארץ, בגין לאמשכא טיבו דקודשא בריך הוא מעילא לתתא, לבתר אתא דוד ברוח קודשא וסדר לון כחדא, ואסתכל בכלא בהאי קרא דכנורא, (בגין) דשלימו דיקרא דקודשא בריך הוא עילא ותתא, בשעתא דשאר עמין אתכפיין ואתיין ואודאן ליה לקודשא בריך הוא, כיון דאינון אתכפיין ואודן ליה, כדין אשתלים יקרא דקודשא בריך הוא עילא ותתא.

בשעתא דאתא משה

דף סח עמוד א

לפרעה ואמר ליה יהו"ה אלה"י העברים נקרא עלינו וגו', פתח איהו ואמר לא ידעתי את יהו"ה, ובעא קודשא בריך הוא דיתייקר שמיה בארעא כמה דאיהו יקירא לעילא, כיון דאלקי ליה ולעמיה, אתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא, דכתיב (שמות ט כז) יהו"ה הצדיק, איהו דהוה מלכא קרופינוס דכל עלמא, כיון דאיהו אודי כל שאר מלכין אודון, דכתיב (שם טו טו) אז נבהלו אלופי אדום. אתא יתרו כומרא עלאה ורברבא, רב ממנא (דכל ממנא) דכל טעוון אחרנין, ואודי ליה לקודשא בריך הוא, ואמר עתה ידעתי כי גדול יהו"ה מכל האלהי"ם, כדין אסתלק ואתייקר קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא, ולבתר יהב אורייתא בשלימו דשלטנו על כלא.

אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה, על דא כתיב (תהלים סז ד) **יודוך עמים אלהי"ם יודוך עמים כולם**. אתא רבי אלעזר ונשיק ידוי. בכה רבי אבא ואמר, (שם קג יג) **כרחם אב על בנים**, מאן ירחם על רבי אלעזר לאשלמא מלוי, בר רחימו דמר, זכאה חולקנא דזכינא למשמע מלין אלין קמיה, דלא נכסוף בהו לעלמא דאתי.

אמר רבי אבא, הא "כהן און" לא כתיב ביתרו, **כהן מדין** כתיב? אמר ליה, כלא איהו חד, בקדמיתא חמוי דיוסף כהן און אקרי, ולבתר חמוי דמשה כהן מדין, וכלא רזא חדא, דהא אלין תרין משה ויוסף בדרגא דרזא חדא קיימין, ברזא דאת ו"ו תרין ווין כחדא, ומה דאתמר כהן מדין, רזא דא אשת מדינים (משה ויוסף ברזא חדא קיימי, רזא דא ו"ו תרין כחדא). ארים ידוי על רישיה רבי אבא ובכה, אמר נהירו דאורייתא סלקא השתא עד רום רקיעא דכרסייא עלאה, לבתר דיסתלק מר מעלמא מאן ינהיר נהירו דאורייתא, ווי לעלמא דישתאר יתום מינך, אבל מלין דמר יתנהירו בעלמא עד דייתי מלכא משיחא, וכדין כתיב (ישעיה יא ט) ומלאה הארץ דעה את יהו"ה וגו':

וישמע יתרו כהן וגו' -- רבי חייא אמר, האי קרא אית לאסתכלא ביה, בקדמיתא כתיב **את כל אשר עשה אלהי"ם למשה**, ולבתר כתיב **כי הוציא יהו"ה**. אלא רזא דא את כל אשר עשה אלהי"ם, דא שמא דאגין על משה ועל ישראל, ולא אתעדי מנייהו בגלותא, ולבתר שמא עלאה אפיק לון ממצרים, דהא שמא קדישא דאפיק לון ברזא דיובלא הוה. דבר אחר: **את כל אשר עשה אלהי"ם למשה**, כד אתרמי לנהרא וכד שזיב ליה מחרבא דפרעה, **ולישראל עמו** דכתיב (שמות ב כד) **וישמע אלהי"ם את נאקתם**, וכתיב (שם א יב) **וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ**:

וישמע יתרו כהן מדין. רבי יוסי פתח, (תהלים קיא ט) **פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו** - מאי שנא בכל שאר קראי דבכלהו תרין תיבין מאלפא ביתא, ובהאי קרא ובקרא דאבתריה תלת תלת? אלא בגין לאשלמא שית סטרין בהאי אלפא ביתא. האי לקבל תלת פורקנין דישראל, בר פורקנא קדמאה, קרא אחרא לקבל תורה נביאים וכתובים, וכלא תליא בהאי חכמה. "פדות שלח לעמו"-- כד פריק קודשא בריך הוא לישראל מגלותא דמצרים, ועבד לון נסין וגבורן. "צוה לעולם בריתו"-- כד אתא יתרו וקביל ליה קודשא בריך הוא, וקריב ליה לפולחניה, ומתמן אתקריבו כל אינון

גיורין תחות גדפוי דשכינתא, מתמן ולהלאה קדוש ונורא שמו, דהא כדין אתקדש שמיה דקודשא בריך הוא, דהא (מסטרא אחרא) יתקדש שמא קדישא כד אתבר ואתכפיא סטרא אחרא כמה דהוה ביתרו:

וישמע יתרו וגו' - וכי יתרו שמע וכל עלמא לא שמעו? והא כתיב (שמות טו יד) **שמעו עמים ירגזון**? אלא כל עלמא שמעו ולא אתברו, והאי שמע ואתבר

דף סח עמוד ב

ואתכפיא מקמיה דקודשא בריך הוא, ואתקרב לדחלתיה.

רבי אבא אמר, בכמה אתר תנינן דקודשא בריך הוא כל מה דעבד לעילא ותתא, כלא איהו קשוט ועובדא דקשוט, ולית לך מלה בעלמא דבעי בר נש לדחיא ליה מניה ולאנהגא ביה קלנא, דהא כלהו עובדא דקשוט אינון, וכלא אצטריך בעלמא. דהא זמנא חדא הוה רבי אלעזר אזיל בארחא, והוה אזיל עמיה רבי חזקיה, חמו חד חויא, קם רבי חזקיה למקטליה, אמר ליה רבי אלעזר שביק ליה לא תקטליניה, אמר ליה והא מלה בישא איהו דקטיל בני נשא, אמר ליה לרבי חזקיה, והא כתיב (קהלת י יא) אם ישוך הנחש בלא לחש, לא נשיך חויא לבר נש עד דלחשין ליה מלעילא, ואמרי ליה זיל קטיל ליה לפלניא.

ולזמנין כמה דעביד האי, הכי נמי שזיב לבר נש ממלין אחרנין, ועל ידוי ארחיש קודשא בריך הוא ניסא לבני נשא, וכלא בידא דקודשא בריך הוא תליא, וכלא איהו עובדי ידוי, ואצטריך עלמא להו, ואי לאו דאצטריך לון עלמא, לא עבד לון קודשא בריך הוא, ועל דא לא בעי בר נש לאנהגא בהו קלנא במלי דעלמא, במלוי ובעובדוי דקודשא בריך הוא על אחת כמה וכמה.

פתח ואמר (בראשית א לא) **וירא אלהי"ם את כל אשר עשה והנה טוב מאד** - "וירא אלהים"-- דא אלהי"ם חיים. "וירא"-- דאסתכל לאנהרא לון ולאשגחא לון. "את כל אשר עשה"-- כלא בכללא חדא עילא ותתא. "והנה טוב"-- דא סטרא דימינא. "מאד"-- דא סטרא דשמאלא. והא אוקמוה, טוב, דא מלאך חיים, מאד, דא מלאך המות, וכלא רזא חדא.

רזא הוא לאינון דמסתכלי ברזא דחכמתא, וירא אלהי"ם את כל אשר עשה, בכל עובדא דבראשית כתיב וירא אלהי"ם כי טוב, והכא וירא אלהי"ם את כל אשר עשה, אלהי"ם לתתא שליט על תתאי, אלהי"ם לעילא שליט על עלאי, דא איהו רזא דאלהי"ם חיים, (נ"א כלא איהו אלהי"ם חיים), דאנהיר ואדליק כל אינון בוצינין עלאין ותתאין, ומתמן נפקין כל אינון נהורין לאנהרא:

תא חזי, יתרו הוא דיהב עיטא למשה על תקונא דדינין, הכי אצטריך, ורזא דא דאודי ליה לקודשא בריך הוא, וסדר קמיה תקונא דדינוי, לאחזאה מה דכתיב (דברים א יז) כי המשפט לאלהי"ם הוא, ולא לסטרא אחרא, ודינין לישראל אתייהיבו ולא לאחרא, דכתיב (תהלים קמז יט) חקיו ומשפטיו לישראל. ותא חזי לא ינהיג בר נש קלנא באחרא, ומלה דהדיוטא מלה

תוספתא

תוספתא: בטמירו דטמירין, אתרשים רשימו חד, דלא אתחזי ולא אתגליא, ההוא רשימו רשים ולא רשים, מארי דסכלתנו ופקחין דעיינין לא יכלין למיקם ביה, איהו קיומא דכלא, ההוא רשימו איהו זעיר דלא אתחזיא ולא אתגליא, קיימא ברעותא לקיימא כלא, לנטלא מה דנטלא, ממה דלית ביה רשימו ולא רעותא דלא אתחזי.

ההוא רשימו בעא לאחפיא גרמיה, ועבד ליה לגרמיה לאתטמרא ביה חד היכלא, ההוא היכלא אפיק ליה מגרמיה, ומתח ליה במתיחו רב וסגיא לכל סטרין, אוקיר ליה בלבושי יקר, פתח ליה חמשין תרעין, לגו בגו אתטמר ואתגניז ההוא רשימו, כיון דאתגניז ביה ועאל בגויה, אתמליא נהורא, מההוא נהירו נבעין נהורין, וניצוצין נפקין מאינון תרעין, ונהרין כלא.

ההוא היכלא אתחפייא בשית יריעין, אינון שית יריעין אינון חמש, לגו בגו אינון יריעין קיימא חד יריעה מרקמא, בההוא יריעה אתחפייא ההוא היכלא, מניה אשגח וחמא לכלא, האי היכלא איהו פקיחא דעיינין דלא ניים, איהו אשגח תדיר לאנהרא לתתא, מגו נהירו דההוא רשימו, ההוא סכלתנו חכמתא טמירתא, רעו דרעותין (ס"א בעו דבעותין), הוי גניז וטמיר ולא אתגליא, קיימא ולא קיימא, ברוך הוא מטמיר דטמירו, ברוך הוא לעלם ולעלמי עד אמן.

(עד כאן תוספתא)

דף סט עמוד א

איהו, דהא במשה כתיב וישמע משה לקול חותנו וגו׳.

וישמע יתרו וגו׳. פתח ואמר (תהלים יח נ) **על כן אודך בגוים יהו״ה ולשמך אזמרה** -- דוד מלכא אמר דא ברוח קודשא, בשעתא דחמא דהא יקרא דקודשא בריך הוא לא אסתליק בסליקו ולא אתייקר בעלמא אלא מסטרא דשאר עמין. ואי תימא הא קודשא בריך הוא לא אתייקר בעלמא אלא בגיניהון דישראל, הכי הוא ודאי, דהא ישראל אינון הוו יסודא דשרגא לאנהרא, אבל כד שאר עמין אתאן ואודן ליה בשעבודא דיקרא דקודשא בריך הוא, כדין אתוסף יסודא דשרגא ואתתקף על כל עובדוי, בחבורא חדא, ושליט קודשא בריך הוא בלחודוי עילא ותתא.

כגוונא דא כל עלמא דחילו ואימתא נפל עלייהו מקמי קודשא בריך הוא, וכיון דאתא יתרו דאיהו כומרא עלאה דכל טעוון אחרנין, כדין אתתקף ושליט יקרא דקודשא בריך הוא על כלא, בגין דכל עלמא כד שמעו שמע גבורתיה דקודשא בריך הוא זעו, וכלהו הוו מסתכלן ביתרו דאיהו חכים ורב ממנא דכל טעוון דעלמא, כיון דחמו דאיהו אתא ופלח ליה לקודשא בריך הוא, ואמר עתה ידעתי כי גדול יהו״ה מכל האלהי״ם, כדין כלהו אתרחקו מפולחניהון, וידעו דלית בהון ממשו, כדין אתייקר יקרא דשמא קדישא דקודשא בריך הוא בכל סטרין, ועל דא אתרשים פרשתא דא באורייתא, ושירותא דפרשתא הוה ביה ביתרו.

יתרו חד מחכימין דפרעה הוה, תלת חכימין הוו ליה לפרעה, חד יתרו וחד איוב וחד בלעם, חד יתרו דלא הוה פולחנא וממנא ושמשא וככבא דשליט על שולטניה דלא הוה ידע פולחנא דאתחזי ליה, וההוא שמושא דיליה, בלעם הוה חרשא בכל מיני חרשין בין בעובדא בין במלה, איוב הוה דחיל בדחילו, ובההוא דחילו הוה עקרא דיליה. בגין דמלה דלעילא בין דקדושה בין דסטרא אחרא, לא יכיל בר נש לאמשכא רוחא דלעילא לתתא ולמקרב גביה אלא בדחילו, דיכוין לביה ורעותיה בדחילו ותבירו דלבא, וכדין ימשיך לתתא רוחא דלעילא ורעותא דאצטריך, ואי לא ישוי לביה ורעותיה בדחילו להההוא סטרא, לא יכיל לאתדבקא ביה רעותיה, בר להני טופסי דקיקין ולא בכלהו, בגין דאית בהו שלטנין דאצטריך לגבייהו רעותא דלבא ודחילו, כל שכן אינון מלין עלאין, דאצטריך דחילו ואימתא ורעותא יתיר.

יתרו אצטריך פולחניה דההוא סטרא תדיר, בין בזמנא דאצטריך ליה לבר נש, בין בזמנא דלא אצטריך ליה, בגין דההוא סטרא יהא דביק לגביה בשעתא דאצטריך ליה, בלעם אתדבק באינון חרשין כמה דאתמר, איוב בסגיאו דההוא דחילו דיליה, אהדר במצרים למדחל מקמי קודשא בריך הוא, כד חמא אינון גבורן ונסין דעבד קודשא בריך הוא במצרים, יתרו לא אהדר בכל דא, עד דנפקו ישראל ממצרים, וכל אינון קשרין וטפסין דקשירו מצראי לא הוו כלום ונפקו, ולבתר דטבע לון בימא, כדין תב ואהדר לפולחנא דקודשא בריך הוא. בלעם לא תב ולא אהדר דטנופא (ס״א דטפסא) דסטרא אחרא הוה מתדבק ביה, ועם כל דא אסתכלותא דמרחיק הוה מסתכל בגו ההוא טנופא (ס״א טפסא) ואתדבקותא דסטרא אחרא, דהא בסטרא אחרא אית נהירו דקיק חד דנהיר סחריניה, כמה דאת אמר (יחזקאל א ד) ונגה לו סביב, ובדא אסתכלותא זעיר (ועל דא) הוה מסתכל מרחיק, ולא בכלהו מלין, וכד הוה מסתכל מלה זעיר מההוא נהירו כבתר כותלא, הוה אמר ולא ידע מאי קאמר, והוה מסתכל בההוא נהירו בסתימו דעינא, דאתגלגל עינא וחזי בר נש נהורא סתימא ולא חזי, ורזא דא (במדבר כד ג) שתום העין, ואוקמוה שתום, סתום, וכלא חד.

דהא לית סטרא אחרא דלית ביה

דף סט עמוד ב

נהירו דקיק זעיר מסטרא דקדושה, כגוונא דרוב חלמין דבסגיאות תבנא אית חד גרעינא דחטין, בר אלין טפסי דקיקין חציפין, דכלהו מסאבי יתיר, ובהו הוה בלעם יודע. זכאה חולקיה דמשה דאיהו לעילא בכל קדושין עלאין, ואסתכל במה דלא אתייהב רשו לבר נש אחרא בעלמא לאסתכלא, וכמה דבלעם הוה חמי נהירו זעיר דקיק כמבתר כותלא מגו ההוא סטרא אחרא, אוף הכי משה מגו נהירו עלאה רב וסגי, הוה חמי לתתא כמבתר כותלא חד חשוכא דקיק דאתחזי ליה, ולאו בכל זמנא, כמה דבלעם לא הוה מסתכל ההוא נהירו בכל זמנא. זכאה חולקיה דמשה נביאה מהימנא, מה כתיב ביה (שמות ג ב) **וירא מלאך יהו״ה אליו בלבת אש מתוך הסנה**, הסנה ודאי הוה בגו ההוא קדושה ואתדבק ביה, דכלא אתדבק דא בדא טהור וטמא, לית טהור אלא מגו טמא.

ורזא דא (איוב יד ד) **מי יתן טהור מטמא**-- קליפה ומוחא דא בדא סלקא, ודא קליפה לא יתעדי ולא יתבר, עד זמנא דיקומון מתין מעפרא, כדין יתבר קליפה, ונהירו ינהיר בעלמא בלא סתימו, מגו מוחא, זכאין אינון צדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי:

ואת שני בניה -- אמר רבי חייא, וכי בניה ולא בניו של משה? אלא בגין דאיהי אשתדלת אבתרייהו בלא בעלה, קרא לון אורייתא בניה ולא בניו, אמר רבי יוסי, אף על גב דבנוי דמשה הוו, מלה דקשוט בניה ודאי. רבי אלעזר אמר, הא משה הוה מזדווג באתר אחרא קדישא עלאה, ולא הוה יקרא דיליה למקרי לון בניו, השתא אף על גב דבנוי הוו, בגין יקרא דההוא אתר דאזדווג ביה, קרא לון בניה הכא, לבתר קרא לון בניו, מאי טעמא, בגין דההיא שעתא דמטו הוה משה ממלל בשכינתא, לבתר דאתפרש ונפק לגבי חמוי, כדין כתיב:

ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו וגו' -- אמר רבי שמעון, אלעזר אלעזר, אנא חמינא בפרשתא דא דאת שארי מלה כדקא יאות, וסיומא לאו הכי, ודאי בגין יקרא דשכינתא אזדווגותא עלאה דאזדווג ביה במשה, כתיב בניה, ואי תימא והא כתיב ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה, כלא איהו כללא חדא, ובניו, בניו דיתרו. דהא לבתר דאתא משה לגביה הוו ליה בנין, והכי הוה ביעקב דכיון דאתא לגביה דלבן ושוי דיוריה ביה, הוו ליה בנין, אוף הכא משה כיון דשוי דיוריה ביתרו, הוו ליה ליתרו בנין, וכל ביתיה אייתי עמיה למיעל לון תחות גדפי דשכינתא, ויתרו אמר למשה אני חותנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה, ושני בניה כתיב, ולא כתיב ושני בניך, (ס"א ויבא יתרו חתן משה ובניו) בנין הוו ליה ליתרו, דכתיב (שופטים א טז) ובני קני חתן משה עלו מעיר התמרים, ובנוי שבק עם משה.

ויבא יתרו חתן משה. פתח ואמר (ישעיה ב ג) **והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר יהו"ה וגו'** - האי קרא אוקמוה בכמה אתר, אבל זמינין שאר עמין למהך ולכתתא רגלייהו, למיעל תחות גדפי דשכינתא, לכו ונעלה, כל טעוון דעלמא אית לון ירידה, וקודשא בריך הוא מאן דאתדבק ביה אית ביה עלייה. **אל הר יהו"ה**-- דא אברהם, דכתיב (בראשית כב יד) **אשר יאמר היום בהר יהו"ה יראה**, דהא אברהם קרי ליה הר, מה הר הפקירא לכל מאן דבעי בעלמא, אוף אתר דא קדישא הפקירא לקבלא לכל מאן דבעי בעלמא. **אל בית**-- דא יעקב דקרא להאי אתר בית, דכתיב (שם כח יז) **אין זה כי אם בית אלהי"ם**.

דבר אחר: הר ובית אף על גב דכלא חד דרגא

דף ע עמוד א

סליקו לדא מן דא, הר לשאר עמין כד אתאן לאעלא תחות גדפוי, בית לישראל, למהוי עמהון כאתתא בבעלה בדיורא חד בחדוה, ורביעא עלייהו כאימא על בנין.

תא חזי מה כתיב הכא ביתרו, **ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה וגו'** כיון דכתיב "אל משה" אמאי כתיב "אל המדבר"? אלא עקרא דכלא למה דהוה אתי, אל המדבר, ומאן איהו, הר האלהי"ם, דדא איהו אתר לגיורי לאתגיירא, ועל דא כתיב "אל משה אל המדבר", למשה לגיירא לון ולאעלא לון תחות גדפי שכינתא, אל המדבר הוו אתיין דאיהו הר האלהי"ם למעבד נפשייהו, ובגין כך קיימא ההוא אתר ברזא דהר, דכל מאן דאתי זכי ביה, ואקרי 'גר צדק', והא אוקימנא, גר אף על גב דאתדבק באתר דא עלאה קדישא, כיון דשבק עמיה ואבהתוי (ואתדבק בבריתו) גר (צדק) אקרי, כמאן דשוי מדוריה באתר דלא ידע מקדמת דנא:

רבי יצחק ורבי יוסי הוו יתבי יומא חד ולעאן באורייתא בטבריא, אעבר רבי שמעון, אמר לון במאי עסקיתו? אמרו ליה בהאי קרא דאוליפנא מניה דמר. אמר לון מאי איהו? אמרו ליה האי דכתיב (בראשית ה א) **זה ספר תולדות אדם, ביום ברוא אלהים אדם, בדמות אלהים עשה אותו** והא אתמר, דאחמי קב"ה לאדם הראשון כל אינון דרין דהוו זמינין למיתי לעלמא, וכל אינון פרנסין וכל אינון חכימין דהוו זמינין בכל דרא ודרא.

ורזא אוליפנא "זה ספר"-- אית ספר ואית ספר, ספר לעילא ספר לתתא, ספר לתתא אקרי ספר הזכרון, ספר דההוא זכרון, ודא חד צדיק ואקרי זה, ובגין דלא לאפרשא לון דאינון תדיר כחדא ביחודא חדא, כתיב **זה ספר**, תרין דרגין דאינון חד, כללא דכר ונוקבא, ודא איהו כללא חדא. דכל אינון נשמתין ורוחין דפרחין בבני נשא, כללא דכל תולדות, אינון ברזא תולדות אדם ודאי, דהא מההוא צדיק דקאמר, פרחין אינון נשמתין, בתיאובתא חדא, ודא איהו שקיו דגנתא, דאשקי ההוא נהר דנפיק מעדן, דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן.

ודא איהו רזא דאדם, דכתיב **תולדות אדם**. לבתר **ביום ברוא אלהים אדם**, דא אדם דלתתא, דהא תרין אדם כתיבי בהאי

רזא דרזין

רזא דרזין: ואתה תחזה מכל העם. (בראשית ה א) **זה ספר תולדות אדם**-- דא ספר מאינון ספרין סתימין ועמיקין, (ג"א דא ספרא מאינון סתימין ועמיקין).

אמר רבי שמעון, אריכות ימים בצלו למאן דברא עלמא, דאף על גב דבהאי קרא גלו קדמאי סתימין עלאין, אית לאסתכלא ולעיינא ברזין דספרא דאדם קדמאה, דמתמן אתמשכא ספרא גניזא דשלמה מלכא. ׳זה׳ דתליא ביה כלא, ׳זה׳ אילנא דחיי, ׳זה׳ ולא אחרא דגלי, (מאי) ׳זה׳ כמה דאת אמר (שמות יב ב) **החדש הזה לכם ראש חדשים**, זה ניסן ולא אחרא. **זה ספר** לאשגחא ולגלאה **תולדות אדם**, אילנא דגלי תולדות אדם, ועביד איבין לאפקא לעלמא; ׳זה ספר׳ למנדע חכמתא סתימא ועמיקא דאתמסר לאדם קדמאה בדיוקנא דבני נשא, חכמתא דא אתמסר לשלמה מלכא, וירית לה וכתב בספריה.

אוליפנא דמשה אתקשי בדא, עד דאתת שכינתא ואוליפת ליה, והיא חמאת וברירת לכל אינון גוברין דאתחזון בפרצופא, ותמן אוליף משה חכמתא דא ועייל בגויה, הה״ד **ואתה תחזה מכל העם** - ההוא דכתיב ביה (תהלים קב כח) **ואתה הוא ושנותיך לא יתמו**, (נחמיה ט ו) **ואתה מחיה את כלם**, (תהלים ג ד) **ואתה יהו״ה מגן בעדי**. ״ואתה תחזה״ ותסתכל בהא, אנת ולא אחרא, למנדע ולאסתכלא בשתין רבוא.

בשית סטרין אית לאסתכלא בדיוקנין דבני נשא, ולמנדע חכמתא על בורייה, ואלין אינון:1 **בשערא, בעיינין, בחוטמא, בשפוון**

דף ע עמוד ב

קרא, חד רזא דלעילא, וחד רזא דלתתא, אדם דאיהו רזא דלעילא, איהו בגניזו דגניז קרא בדכר ונוקבא ברזא חדא, דכתיב זה ספר, דא כללא דכר ונוקבא כחדא, כיון דעבדו תולדות כחדא קרא לון אדם, דכתיב תולדות אדם, לבתר דאתגלייא מלתא מגו סתימו עלאה קדמאה דקרא, ברא אדם לתתא, דכתיב ״ביום ברוא אלהים אדם״.

בדמות אלהים עשה אותו, בדמות דא איהו כהאי חיזו דאתחזי דיוקנין ביה, ואינון דיוקנין לא קיימין בההוא חיזו בדיוקנא בקיומא, אלא מתעברן מיניה, אוף הכי בדמות אלהים. דבר אחר: **בדמות אלהים**, דיוקנא דשייפין דכר ונוקבא, ברזא (תהלים קלט ה) דאחור וקדם, אחור ברזא דשמור, וקדם ברזא דזכור, ובאלין תליין כל פקודי אורייתא, שית מאה ותליסר פקודי אורייתא כללא דכלא. ותנינן אחור לעובדא דבראשית, וקדם לעובדא דמרכבה, וכלא דא בדא תליא, בדמות אלהים, בההוא דיוקנא ממש, והא אוקים ליה מר.

תו, **זה ספר תולדות אדם** לדיוקנין, ברזי דדיוקנין דבר נש, לאשתמודעא באינון תולדות דבר נש, דיוקנא דרזין דבר נש: **בשערא, במצחא, בעיינין, באנפין, בשפוון, ובשרטוטי ידין, ובאודנין** -- באלין שבע בני נשא אשתמודען:

בשערא

האי מאן דשעריה קמיט וסליק לעילא על רישיה -- מאריה דרגיזו, לביה קמיט כטופסא, לאו כשראן עובדוי, בשותפו אתרחק מניה. שערא שעיע יתיר ותלי לתתא -- טב איהו לשותפו, ורווחא אשתכח ביה, ואיהו בלחודוי לאו הכי, מארי דרזין איהו באינון רזין עלאין, ברזין זעירין לא

רזא דרזין

באפין, בידין באינון שרטוטין דידין -- ובשית סטרין אלין כתיב **ואתה תחזה**.

ואתה תחזה -- בשערא, בקמיטין דמצחא, באינון קריצין דעל עיינין. **מכל העם** -- בעיינין, בדוקין, ובעינא, ובקמיטין דתחות עינא. **אנשי חיל** -- דבהו חילא למיקם בהיכלין דמלכא, בצהיבו דאפין, באפין, בקמיטו דאפין, ברשימו דבהו בדיקנא. **שנאי בצע** -- בידין, בשרטוטי ידין, רשימין דבהו. וכלהו שית סטרין רמיזין הכא, דאתמסרו למשה לאסתכלא ולמנדע חכמתא סתימאה, וחכמתא דא ירתן זכאי קשוט כדקא יאות זכאה חולקיהון.

כתיב (איוב י יא) עור ובשר תלבישני וגו׳, כגוונא דא עבד קב״ה לעילא דרגין על דרגין אלין על אלין, סתימין גו סתימין, וחיילין ורתיכין אלין על אלין, הכי עביד בכל אינון ערקין וגידין, ואלין אינון גרמין, וקיימין בקיומא דדרגין עלאין. ואלין אקרון ׳בשר׳, דרגין ושלטנותא ד׳קץ כל בשר׳, וכל אינון דאתהנון מתננא דבשר דריחין דקרבנין, ואחרנין דשלטין בבשר, ועילא מכלהו עור משכא (דאתפשטותא דרקיעא ואיהו עור דמשכא) דחפי על כלא.

כגוונא דעבד קב״ה כוכבים ומזלות במשכא דרקיעא לאסתכלא בהו, ואינון אותות השמים, ולמנדע בהו חכמתא, הכי עבד קב״ה בבני נשא רשימין וקמיטין בההוא פרצופא דאדם, כאינון כוכבים ומזלות, למנדע ולאסתכלא בהו חכמתא סגיא, ולאתנהגא בהו גופא, כמה דמתחלפי במשכא דרקיעא חיזו דכוכביא ומזלי לפום עובדין דעלמא, הכי מתחלפין חיזו דרשימין וקמיטין במשכא דבר נש לפום עובדוי מזמן לזמן, ומלין אלין לא אתמסרו אלא לזכאי קשוט, למנדע ולאלפא חכמתא סגיא.

זה ספר תולדות אדם מזמן לזמן, לפום עובדוי דאדם הכי אתילידו ואתרשימו ואתחלפו ביה רשימין מזמן לזמן, דהא בזמנא דרוחא קודשא שריא בגויה, הכי עביד תולדות ואחזי רשימין ההוא רוח לבר, ובזמנא דמתעברא וזו מניה רוח קודשא, ואתיא רוח מסאבא, ההוא רוח מסאבא הוה מכשכשא בגויה, ואחזי לבר חיזו ורשימין ידיעאן, דאשתמודען ביה בקמיטין במשכא לבר, [ואע״ג

דף עא עמוד א

קיימא בהו. עובדוי כשראן ולא כשראן. ואי תלי לתתא ולא שעיע -- לביה לא דחיל, מאריה דזדונא איהו, כסיף בעובדין דכשרן ויאן קמיה ולא עביד, וכד איהו סיב אהדר למהוי דחיל, ויאן עובדוי. והני מילי במילי דעלמא, אבל במילי דשמיא יצלח מאן דיקרב ביה, לא יתגלון ליה רזין עלאין, אבל רזין זעירין טב איהו לנטרא לון, ממלה זעירא עביד רב, ומלוי אשתמעו, ורזא דא זי״ן באינון אתוון דשיעורא דמר. שערא אוכמא יתיר צהיב -- אצלח בכל עובדוי במלי דעלמא, ובסחורא ובדדמי לון, ותרן איהו, דא אצלח בלחודוי, מאן דמתחבר בהדיה לא אצלח ליומין סגיאין, אלא אצלח מיד, וההיא אצלחותא פרחא מניה, ורזא דא י׳ דאיהי בכללא דאת ז׳. שערא אוכמא דלא צהיב -- לזמנין אצלח לזמנין לא אצלח, דא איהו לשותפו ולאשתדלא בהדיה טב לזמן קריב ולא לזמן רחיק, דהא לזמן רחיק יחשוב מחשבין, ובגין דלא יתפרשון מניה הוי טב לזמן קריב, דא יצלח באורייתא אי ישתדל אבתרהא, ויצלחון ביה אחרנין, לית ליה רזא לזמן רחיק, דחיק לבא איהו, יחמי בשנאוי, לא יכלין ליה שנאוי, ואיהו דחיק לבא, ואיהו ברזא דאת י׳, דלא קיימא בכללא דאת ז׳ אלא י׳ בלחודוי, ברזא דאתוון דקיקין. שערא דמריט -- יצלח בעובדוי, ורמאה איהו, כפין בביתיה, אתחזי דחיל חטאה לבר, לאו הכי לגו. דא עד לא סיב. אי שעריה מריט לבתר דסיב -- אתהפך מכמה דהוה בקדמיתא הן - לטב הן לביש. והני מילי שערא דמריט בין עיניו על גבי מוחא באתר דאנח תפלין, ואי באתר אחרא דרישא -- לאו הכי, ולאו איהו

רזא דרזין

דשערא ומצחא וחוטמא ועייניו, וכל אינון סימנין קיימין על קיומייהו].

זר״ה פס״ץ - את דא דמתחלפא תדיר בהא חכמתא באת זי״ן, מלה דקיימא בשערא הוה, וסימניך זי״ן ומאני קרבא דשמשון בשערא, ודא הוא נזרא דאלהי״ם עליה, שערא דקיימא לאשתמודעא ותליא, דא קיימא באת ז׳ ואתחבר ביה את צ׳, דא עאל ואפיק ס׳. אי שערא דא תליא ואוכם, ובמצחא תלתא שרטוטין מסטרא דימינא, ותרין משמאלא, ולא מתחברן אלין באלין, בסטר ימינא אית תלתא רשימין דקיקין דעברין עלייהו, ואינון שבילין למעבר על אינון שרטוטין אחרנין, ובסטר שמאלא חמש וחד מניה זעיר בארכיה, דא קיימא בגו את ז׳ ואת ץ׳, כדין תשכח קריצין תקיפין דעל חורי עינוי דמתחברן דא בדא. דא איהו בר נש מאריה דרוגזא ולא בבהילו, ונייחא דיליה בעכובא, חשיב בגרמיה דאיהו חכים ולאו הכי, זקיף רישא לאסתכלא תדיר, מארי מצותא לבר, בביתיה לאו הכי, אורייתא לא חשיב לאסתכלא בה, מלין דבני נשא חשיבין עליה כמטול, ואתיב מלין תקיפין עלייהו. ואי מתפרשן קריצין דא מן דא, מטו ולא מטו, כדין תשכח במצחא לסטרא דימינא תרין שרטוטין רברבין וחד זעירא, ותרין רשימין זעירין דעאלין בינייהו לפותיא, ולסטר שמאלא תרין, חד רברבא וחד זעירא, וחד רשימו זעיר דעאל בחד ולא מטי לתניינא. דא איהו מאריה דרוגזא, לפום שעתא אתמלי רוגזא, ולפום שעתא שכיך רוגזיה, ומארי קטטא בביתיה, ולאו ברוח נייחא, זמנא חדא בעלמא (נ״א ביומוי) אתיב תוקפין לבני נשא, אסתכל לתתא, מצחיה קמיט ברוגזיה, ודמי ככלבא, ומיד שכיך ואתיב רכיכין, דא איהו בר נש דרוחא דיליה ורעותא דיליה לאשתדלא בסחורתא (עזרא ד יג) ו׳מנדה בלו והלך׳, ובאשתדלותיה סליק לממונא, דהא אתחלף את ץ׳ באת ס׳. ואי מתפרשן קריצין דא מן דא, ושערין אחרנין עיילין בין דא לדא זעירין-- דא נטיר דבבו סגי תדיר, טב איהו בביתיה וחדי,

דף עא עמוד ב

רמאה, אלא מאריה דלישנא בישא בלחישו בלא ארמות קלא, לזמנין דחיל חטאה איהו, לזמנין לא, ודא איהו ברזא דאת ז׳ כד כליל את י׳.

עד הכא רזין דשערא למרי מדין, דידעי ארחי ורזי דאורייתא, לאשתמודעא טמירו דבני נשא דאינון בצלם אלהים סתום, שמא דאתפרש לכמה ארחין:

ברזא דמצחא, באת נ׳ דאיהו שלימו דאת זי״ן, לזמנין אתכלילת ברזא דאת ז׳, ולזמנין איהי בלחודהא. מצחא דאיהו דקיק וחד בלא עגולא -- דא הוא בר נש דלא מתיישבא בדעתיה, חשיב דאיהו חכים ולא ידע, אתבהיל ברוחיה, חייך (ס״א נשיך) בלישניה כחויא. קמיטין דמצחיה רברבן, ולאו אינון בזווגא, בשעתא דמליל אתעבידו אינון קמיטין במצחיה ולאו בזווגא, רשימין אחרנין די במצחיה כלהו בזווגא -- דא בעי דלא לאזדווגא ליה אלא זמנא זעירא ולא זמנא סגי, כל מה דעבד וחשב איהו לתועלתיה, ולא חייש לתועלתא דאחרנין, לאו איהו מארי דרזין כלל, דא איהו (משלי יא יג) הולך רכיל

מגלה סוד, ולא חשיב מלוי כלל, דא איהו ברזא דאת נ׳ דכלילא באת ז׳, ולא אקרי נאמן רוח בקיומא. מצחא דקיק בעגולא -- דא איהו בר נש חכימא במה דאסתכל, לזמנין אתבהיל ברוחיה, רחימו דיליה בחדוה, רחמן איהו על כלא, אסתכל במלין סגיאין, אי ישתדל באורייתא ליהוי חכים יתיר. תלת קמיטין עלאין רברבין במצחיה בשעתא דאיהו מליל, תלת קמיטין קריב לעינא חד, ותלת קמיטין על עינא אחרא -- בכי בשעתא דארגיז, דא איהו טב יתיר מכמה דאתחזי, ארמי בתר כתפוי כל מלין דעלמא, בין בעובדוי בין במלין אחרנין ולא חייש, אצלח באורייתא כל בר נש

רזא דרזין

ועציב בבני נשא, דא קיימא בין ץ׳ ובין ס׳, טמיר ממוניה, לא בעי לאגלויי ולאתגלי בעובדוי, קמצן איהו, ושעריה גביל דא עם דא ותלייא, לא חשיב גרמיה למלבש כדקא יאות, מה דלביש לא אתתקן ביה. מצחיה רברבא, תלת שרטוטין בימינא, וארבע בשמאלא, תרין רשימין עיילין בינייהו-- דא כד מליל פשיט משכא דמצחא, ואינון שרטוטין לא אתחזון כל כך, כפיף רישיה אזיל, ימינא מניה שמאלא, שמאלא מניה ימינא, עציב תדיר, אנינא איהו, מאריה דלישנא בישא, חשיב גרמיה חכים בכל עובדוי, מארי דבבו בכל אינון דמשתדלן באורייתא, בדרועא שמאלא אית ליה רשימא אוכמא, וארבע שערין זעירין בה, ותרין רברבין דתליין ביה סומקין. שערא שעיע ותלי ואיהו לאו סומק ולאו אוכם, מצחא דיליה לא רב ולא זעיר, דא קיימא בין את ס׳ ובין את ץ׳ כלילא באת ז׳, חד שרטוטא רב במצחיה דאזלא בפותיא מסטרא דא לסטרא דא, תרין שרטוטין אחרנין אבל לא רשימין כל כך, דהא לא קיימין מסטרא דא לסטרא דא כהאי, ארבע קמיטין זעירין קיימין בין תרין קריצין על רישא דחוטמא לעילא, דא איהו מאריה דחדוה, חכים פקיח, ווותרן בממוניה, בכל מה דאשתדל למנדע איהו חכים, לפום שעתא רגז, ולפום שעתא נח רוגזיה, לא נטיר דבבו לעלמין, לזמנא טב ולזמנא לאו הכי כל כך, קאים במתקלא. כד תב למאריה, מאריה אחיד בידיה, וסליק ליקר סגיא, כלא צריכין ליה, את ס׳ אזלא לדידיה תדיר יתיר מאת ץ׳, כל אינון דיעטין עליה עיטא בישא לא מצליחין, ולא אתקיים ההוא עיטא ולא יכלין לאבאשא ליה, אתחזי רמאה ולאו הכי הוא, את ס׳ ואת ץ׳ מגיחין עליה, ובגין כך סליק ונחית, כד תב למאריה את ס׳ נצח, ואתעביד רעותיה בכלא, רחמן איהו, ובכי כד אתמלי רחמין, חד רשומא אית ליה בדרועא ימינא וקיימא פרצופא, ולית עליה שערין כלל. ואי שערא קמיטא ולא תלי תחות אודנין, ואיהו קמיט לעילא מאודנין--

דף עב עמוד א

דישתדל בהדיה, יתיר ממלין אחרנין דעלמא, לזמנין אתדבק רעותיה בקודשא בריך הוא ולזמנין לא, בדינא לא אצלח, אתרחק איהו מן דינא, ורזא דא את נ׳ בלחודוי דלא אתכלילת באת ז׳, ובגין דלא אתכלילת באת ז׳, אתרחק מן דינא ולא קאים ביה, ורחימותא איהו סטרא דיליה. מצחא דאיהי בלא עגולא ואיהי רברבא -- האי איהו בר נש דכל זמנין כד קאים וכד אזיל כפיף רישיה, האי אתפליג לתרין סטרין, ואינון סטרי שגעונא, סטרא חדא איהו שגעונא דאתחזי, ובני נשא אחרנין ידעין שגעוניה דאשתמודעא קמי כלא, ואיהו טפשא. במצחיה אית ד׳ קמיטין רברבין, לזמנין בשעתא דמליל קמיט לון במצחיה, ולזמנין דאתפשט מצחיה במשכיה ולא אתחזון אינון קמיטין, אתחזון קמיטין אחרנין רברבין בסטרא דעינוי. חייך למגנא, פומיה רברבא, לאו איהו בר נש לתועלתא. סטרא אחרא, איהו שגעונא דאתכסי ביה, ובני נשא לא מסתכלן ביה, ואיהו אתחכם במה דאשתדל ואפילו באורייתא, אבל לא לשמה אלא בגין לאתגאה בפני עמא, וכלא בלחישו ובגאות לבא, לאחזאה דאיהו זכאה ולאו הכי, כל מלוי לאו אינון לשמא דקב״ה, אלא בגין בני נשא, וחשיב מחשבין ואנהיג גרמיה כמנהגא דלבר דיסתכלון ביה, האי איהו ברזא דאת נ׳ די בכללא דאת ז׳. מצחא דאיהי בעגולא רברבא -- פקיחא איהו, דברנו (ס״א דכרנו) דכלא ביה, ידע בכל מה דאשתדל אפילו בלא אומנא דיוליף ליה, אצלח בכל מה דאשתדל, ובממונא לזמנין אצלח לזמנין לא, ממלה זעירא אסתכל במלין סגיאין, נבון אקרי, לא חייש למלין דעלמא, ואפילו דינדע דיתכסיף

רזא דרזין

דא קיימא במלוליה, מצחיה רב ולאו כל כך, שרטוטין דיליה חמש, תלת עברין מסטרא דא לסטרא דא, ותרין לא עברין, מארי קטטה איהו ובביתיה יתיר, כל עובדוי בבהילו, אתחזי טב ולאו הכי, שבח גרמיה במה דלא אית ביה, דא קאים באת ז׳ לחוד, וסליק למרחיק באת צ׳ לחוד, מטי ולא מטי, את ס׳ לית ביה כלל, ווותרן במלוליה ולא יתיר, אעיל גרמיה במה דלא אתחזי ליה, מאן דאשתתף בהדיה אצטריך לאסתמרא מחמידו דיליה, אבל אצלח איהו בהדיה. שערא דתלי ולא שעיע ושעריה רב, חמש שרטוטין ביה דמטו ולא מטו דא לדא, עיינין דיליה צהיבין פקחין-- דא כפיף רישיה, אתחזי טב וזכאה ולאו הכי, שבח גרמיה אי אשתדל באורייתא כבר נש רב, תקיף ביצריה, כד מליל אקמיט חוטמיה ופשיט משכא דמצחיה, כל עובדוי לחיזו דבני נשא, אצלח בממונא, רמאה איהו בכל עובדוי, מארי דלישנא בישא, ידע לאסתמרא מבני נשא בכלא, שגעונא ביה ואתכסי במה דאיהו עביד, אעיל קטטין בלחישו. אודנוי רברבן קיימין בקיומייהו תחות שערא, דא קיימא באת ץ׳ ואת ז׳, ובגין כך עובדוי לחיזו בני נשא, בין כתפוי תליין תלת שערין

בלא רשימא כלל, מאן דאשתתף בהדיה לא אצלח, ואיהו אצלח ברמאותא דיליה, ואתחזי זכאה לאחרא, וחשיב דעבד לקבליה עובדוי קשוט. שערא קמיטא ותלי תחות אודנין, אי איהו רווק, חד שרטוטא במצחיה, ותלת קמיטין על רישא דחוטמיה בין קריצין דיליה, מאריה דחדוה איהו, פקיחא בכלא, רמאה, וותרן איהו, עביד וותרנותא לאינון דמקרבין בהדיה, דא קיימא באת ס׳ ואת ז׳. וכד הוי סיב מתחלפן (ס״א ציורא דאתוון) אתוון את ז׳ ברישא ואת ס׳ בהדיה, לאו איהו וותרן אלא בביתיה, אצלח בממוניה, רמאה, לא הוי אעדי גרמיה מההוא ארחא. על קריצא שמאלא אית חד רשימא זעיר, דמחא ליה בר נש ביומי עולימוי, אטים עינא ימינא, חמש קמיטין על רישא דחוטמיה בפותייה בין קריצי עינוי, שערא קמיטא זעיר על

דף עב עמוד ב

בהו לא חייש לון, ולא שוי על לביה, רכיך לבא איהו. תרין קמיטין עלאין רברבין במצחיה, חד קמיטא על עינא חד, וחד קמיטא על עינא אחרא, ואשתכחו תלת קמיטין רברבין במצחיה באלין דעיינין, בר קמיטא תתאה דאיהו אתפלג על עיינין, דא חשיב מחשבין לגו ולא לבר, בגין דלא חשיב לבני נשא בעובדוי, ודחיל איהו לפום שעתא ולא יתיר, לפיוסא אתפייס, בעובדוי דלבר מקמי בני נשא לאו אינון אלא לזמנין כרביא ולזמנין בחכמה, דא איהו ברזא דאת נ׳ דאיהו בלחודוי, דלא אתכליל באת ז׳, וחלשא איהו, דלא אתכליל באלין אתוון קדמאי, אלא אסתמיך לאת ס׳ לאתכללא ביה, ולא באתוון קדמאי, עד הכא רזין דחכמתא דמצחא:

ברזא דעיינין, ברזא דאת ס׳ - בההוא גוונא דסחרא לבר, וכמה דיתבא. עינא דיתבא על שלימו דלא שקיע -- האי לאו רמאה איהו, ורחיק מרמאותא דלא אית ביה כלל. גווני דעיינין אינון ארבע, חוורו לבר דסחרא עינא כגוונא דכל בר נש, לגו מניה אוכמא דסחרא, ואתכליל חוורו ואוכמו כחדא, לגו מניה ירוקא ואתכליל באוכמא, לגו מניה ההוא בת עינא נקודה אוכמא. דא איהו בר נש דחייך תדיר וחדי בחדו, וחשיב מחשבין לטב, ולא אשתלימו אינון מחשבין, בגין דסליק לון מיד מרעותיה, אשתדל במילי דעלמא, וכד אשתדל במילי דשמיא אצלח, האי אצטריך לאתתקפא ביה לאשתדלא באורייתא דהא יצלח בה. גביני עינוי רברבין וכסיין לתתא, באינון גוונין דעינא אית רשימין סומקין דקיקין בארכא, אינון רשימין אקרון אתוון זעירין דעינא, בגין דאינון גוונין דעינא אי

רזא דרזין

רישיה, קמיט דעיינין, דא איהו באת ז׳ בלחודוי, בלא סכלתנו, שגעונא בלביה, בהיל בעובדוי. חד שרטוטא על מצחיה, וארבע אחרנין זעירין, לית ביה מהימנותא, לא ישתתף בר נש בהדיה דלא יצלח, חייבא איהו למאריה בכל עובדוי, חד תולדתא זעירא אית ליה על ירכא שמאלא, לזמנין אתמחי ולזמנין אתייליד, ואי ארבע שרטוטין על מצחיה, כל הני אית ביה, אבל לית ביה תולדתא. ואי תלת רברבין ותלת זעירין, שפירו דשערא איהו, ואיהו באמצעיתא.

עד כאן רזא דשערא.

מצחא מתפרשא בשערא, ומצחא מתפרשא בעיינין, עינא מתפרשא בשערא לד׳ סטרין, בבת עינא, בגוונין דעינא, בחוורו דעינא, באוכמו דעינא.

כל אסתכלותא לאסתכלא בכל אינון סימנין דשית דקאמרן, לית להו אלא מי״ג שנין ולעילא, דאתפרשא רוח קודשא מרוח מסאבא, בר בשרטוטי בלחודוי, דשרטוטין בין זעירא ובין רב, מתחלפי תדיר וכן בכלהו:

כתיב **ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל וגו׳**, דאילו על אינון סימנין אחרנין בעא ולא אשכח, וכן (דברים א יג) הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם, מאי ידועים, דאשתמודעאן באינון סימנין, ואשכח, בר נבונים דלא אשכח.

עינא ברזא דאת ר׳ ואת פ׳. דגבינין חוורין ושערא סומקא; אי גבינין דעינוי חוורין-- דא הוא בר נש דאצטריכו בני נשא לאסתמרא מניה, כל מלוי ברמאותא, פקיחא איהו, נטיר דבבו, דא איהו באת ר׳ בלחודוי ולא אתחבר בהדיה את פ׳, את דא אזלא ושאט עליה ולא אתישבא ביה. עינוי דדא שקיעין, בהיל בעובדוי. וכן כל מאן דעינוי שקיעין אצטריך לאסתמרא מניה. בכל עובדין רמאה איהו, וברמאותיה יהיב טעמא למלוי.

מצחא דיליה רב ולא עגולא, תרין רשימין רברבין אזלין בפותיא דמצחיה מסטר לסטר וארבע זעירין, שערא דיליה תליא, קריר מוחא איהו, ועל דא פקיחא הוי, אודנוי זעירין, בדרועוי שערא רב, נקיד איהו בנקודין

דף עג עמוד א

נהירין בנהירו, ההוא נהירו סליק אתוון, לאתחזאה לאינון מארי דמדין, באינון רשימין אחרנין דקיקין, והאי איהו באת ס׳ וכלילא באת ה׳. עיינין ירוקין, דסחרין (נ״א דמסחרא) בחוורו, ומתערבין אינון ירוקין בההוא חוורו -- רחמנא איהו, ואיהו חשיב תדיר לתועלתיה, ולא חשיב לנזקא דאחרנין כלום. גוונא אוכמא לא אתחזי ביה -- חמיד איהו, ולא מסטרא בישא, ואי סלקא בידיה מסטרא בישא לא יתוב מניה, מהימנא איהו במה דאשתמודעא, ובמה דלא אשתמודעא לאו מהימנא איהו, מאריה דרזין איהו במלה דאיהו רזא, עד דישמע להההוא רזא באתר אחרא, כיון דשמע ליה גלי כלא, ולאו עמיה רזא כלל, דכל מלוי לאו אינון בשלימו, גווני עינוי סחרן בחוורו ובירוקא, דא איהו ברזא דאת ה׳, ואתכליל באת ז׳ ובאת ס׳. עיינין צהיבין ירוקין, שגעונא אית ביה, ובגין שגעוניה איהו פום ממלל רברבן, ועביד גרמיה כבר נש רב ברברבנו, ומאן דאתתקף ביה נצח ליה, לא אתחזי לרזין דאורייתא, דהא לא שכיך בלביה באינון רזין, דעביד גרמיה רב בהו, דא איהו ברזא דאת ה׳, ואתכליל באת ז׳ בלחודוי, ואתרחק מאת ס׳, ובגין דאיהו עבד גרמיה ברברבנו, אתרחק מניה מאת ס׳ ולא אתקריב בהדיה, דא כד איהו מליל עביד קמיטין סגיאין במצחיה. עיינין חוורין דסחרן זעיר בירוקא -- מאריה דרוגזא, ורחמנא איהו לרוב זמנין, וכד אתמלי רוגזא לית ביה רחימו כלל ואתהפך לאכזריות, לאו איהו מאריה דרזין, דא איהו ברזא דאת ה׳ דאתכליל באת ס׳. עיינין ירוקין וחוורין כחדא, וזעיר מגוון אוכם בהו, דא איהו מאריה דרזין ואצלח בהו, ואי שארי

רזא דרזין

דרשימין אוכמין, ואי רשימין סומקין, תב לזמנין למעבד טיבו, ואתקיים ביה זמנא זעירא, ולזמנין תב לקלקוליה, חמדן איהו. זרעא דדוד בהפוכא, דוד מלכא ירית דא, סומקא שפירא, למעבד דינא ולמעבד שפירו דעובדוי.

עינוי עיינין דרחמי, יתבין על שלימו, סלקין חנא וחסדא, חד חוטא ירוקא אזיל בגווייהו, בשעתא דאגח קרבא ההוא חוטא אתהפך ואתחזי סומקא כוורדא, נח רוגזיה בקרבא, תב ההוא חוטא כמלקדמין, נסין (ס״א כסין) רברבין הוו בעינוי, הוו חדאן, תאיבין למחמי, נקודין בתלת גוונין, חדו דלבא הוו בלב כלא, חייביא דמסתכלין בהו הוו זעין ודחלין, סלקין בלבייהו אימתא ודחילו.

מצחא דיליה רב עגולא, בשפירו, וכל אתוון אתחזון וסלקין ביה, אלין סלקין ואלין נחתין, אינון דנחתין סלקין, יהבין דוכתא אלין לאלין, בגין כך רשימין דיליה סלקין בארכא לעילא.

גבינין דעינוי, רחמין לרחמנותא, לא אוכמין ולא סומקין, אלא בין תרין גוונין, בת עינא דלגו אחזי כל דיוקנין דעלמא, חוטא סומקא סחרא ליה, וחדוה סחור סחור כלא.

שירותא דחייבין מקרבין למחמי, אינון חייביא חמאן לון חייכין, רחמי חנא וחסדא, לבתר תוקפא ודחילו ואמתנו ורוגזא, ועינוי יונים לגבייהו, מאי יונים, דעבדין לון אונאה לחייביא, כמה דאת אמר (ויקרא כה יז) ולא תונו איש את עמיתו, וכתיב (שיר א טו) עיניך יונים, מקרבן ומרחקן.

כל דיוקנין דעלמא כלהו כלילן באנפוי. שערא דרישיה הוה רשים בגווני שבעה זיני דהבא, חמינא בספרא דאדם קדמאה דאמר הכי, דיוקנין דמשיחא קדמאה לסיהרא, גוון דיליה זהב ירקרק באנפוי, גוון דיליה זהב אופיר בדיקניה, גוון דיליה זהב שבא בגבינוי, גוון דיליה (דה״ב ג ו) זהב אפרוים בקריצין דעל עינוי, גוון דיליה זהב סגור בשערא דרישיה, גוון דיליה זהב מופז על חדוי בלוחא דעל לביה, גוון דיליה זהב תרשיש על תרין דרועין, כל שבעה גוונין אלין הוו

דף עג עמוד ב

באצלחותא, אצלח וסליק, שנאוי לא יכלין ליה, ואיהו שליט עלייהו בשולטנו ואתכפיין קמיה, דא איהו ברזא דאת כ׳ דאתכליל ברזא דאת ס׳, ועל דא איהו שליט אי שארי ביה.

עד הכא רזין דעיינין לאינון מארי דחכמתא:

רזא דאנפין לאינון מארי דחכמתא פנימאה, דיוקנין דאנפין לאו אינון ברשימין דלבר, אלא בגו רשימא דרזין פנימאן, דדיוקנין דאנפין, מתהפכן מגו דיוקנין דרשימו דאנפין סתימין ברוחא דשריא לגו, ומגו ההוא רוחא אתחזי לבר דיוקנין דאנפין, דאשתמודען לגבי אינון חכימין.

דיוקנין דאנפין אשתמודען מגו רוחא, רוחא אית בבר נש דרזין דאתוון חקיקין ביה, וכלהו אתוון סתימין גו ההוא רוחא, ולפום שעתא סלקין רשימין דאינון אתוון לגו אנפין, וכמה דאינון אתוון סלקין, הכי אתחזון אנפין בדיוקנין רשימין לפום שעתא בחיזו דלא קיימא, בר אינון מארי דחכמתא דאתקיימן בהו ולא אתנשי מנייהו. ההוא אתר דאקרי עלמא דאתי, (איהו רזא דאורייתא), ומתמן נפקא רזא דאורייתא, בכלהו אתוון דאינון כ״ב אתוון כללא דכלא, וההוא נהרא דנפיק מעדן נטיל כלא, וכד פרחן מניה אינון רוחין ונשמתין, כלהו מצטיירן בציורא דאינון אתוון, והכי נפקי כלהו, ובגין כך רוחא דבר נש דמצטיירא בציורא דאתוון, עביד ציורא באנפין.

אמר להו רבי שמעון, אי הכי ציורא דאימא לא מצטיירא גו ההוא רוחא, אמרו הכי שמענא מניה דמר, דציורא דאתוון מסטרא דלעילא, וציורא דאימא מצטיירא בההוא רוחא לתתא, ציורא דאתוון אתגניזו לגו, וציורא דאימא בליט לבר, ציורא דאימא פני אד״ם פני ארי״ה פני שו״ר פני נש״ר, ורוחא עביד ציורא דכלהו לבר לפום שעתא, בגין דכל מה דאיהו מסטרא

רזא דרזין

רשימין על כל אינון דוכתי דשערוי.

בדרועא ימינא הוה חקיק ורשים רשומא חדא סתים מבני נשא, מגדל חקיק באריה, ואל״ף זעירא רשים בגויה, וסימנא דא (שיר ד ד) אלף המגן תלוי עליו, כל זמנא דאגח קרבא ההוא רשימא סלקא ובלטא, ועל מגדל מכשכשא האי אל״ף, וכדין אתתקף לאגחא קרבא.

כד עאל בקרבא מכשכשא ההוא אריה, וכדין אתגבר כאריה ונצח קרבין, וההוא מגדל אתרהיט, וסימניה (משלי יח י) בו ירוץ צדיק ונשגב, ונשגב דוד משנאוי דלא יכלין לגביה, ומן סימנין אלין ורשימין אלין הוו רשימין בדרעיה שמאלא, רשומא דבר נש אחרא לאו כהאי.

עיינין צהיבין פקיעין, שגעונא בלביה, מצחא רב, שערוי סגיאין תליין רחיקין ממשכא דרישא, פקיחא איהו, פום ממלל רברבן, שפוון דיליה עתיקין, מאריה דלישנא בישא, במצחיה תלת שרטוטין, אי בעיניה תרין שורייקי סומקי, דא הוה באת ר׳ בלחודוי, ושורייקא זהיר לגבייהו, עבירה אזדמנת לגביה ואשתזיב מינה.

ואי שורייקא חדא סומקא לגו בעינא קיימא בארכא, ותרין זעירין תחותיה, וחד דאעבר בעינוי דדין, אית ליה עיטא בישא באתתא אסורה, ועדין עיטא קיימא, כדין תשתכח במצחיה חד שרטוטא לארכא, מקריצא ימינא חד שערא וארבע זעירין תחותיה, וחד דאעבר בינייהו לפותייא, ואי יתפרש מההוא חטאה, תשכח בעיניה תרין שורייקי דקיקין אזלין בפותייא דעינא, ולא אעבר חד בינייהו, וכן במצחא, ומזמן דאתפרש מההוא חובה הוא מזמן תשעה יומין, דהא מתמן ולהלאה יתמחון רשימין אלין ויתיילדו אחרנין.

עיינין דקיקין, ומתהפכן זעיר בסומקא, דא איהו פקיחא, כל מלוי בחיובא, במצחוי תשכח רשימין תלת, חד רב דאעבר מסטרא דא לסטרא דא, ותרין אחרנין דלא עברין, קריצין דעינוי רברבין, מריה דקשיו איהו, כד מליל קמיט בחוטמיה ברוגזיה, אי בקשיו דלביה, זקיף שום ביש עליה, ביש בעיני דכלא, כלא שנאין ליה, אצלח לזמנין ולזמנין לא, תלת שערין רברבין

דף עד עמוד א

דרוחא בלטא לבר, ואתחזי ואתגניז, וכל הני דיוקנין אתחזיין מתציירן בציורא דאתוון, אף על גב דאינון גניזין, אלין ארבע דיוקנין אתחזיין לפום שעתא לאינון מארי דעיינין, דידעין ברזין דחכמתא לאסתכלא בהו.

ציורא קדמאה - כד אזיל בר נש בארח קשוט, אינון דידעין ברזין דמריהון מסתכלן ביה, בגין דההוא רוחא דלגו מתתקנא ביה, ובליט לבר ציורא דכלא, וההוא ציורא איהו ציורא דאדם, ודא איהו ציורא שלים יתיר מכל ציורין, ודא איהו ציורא דאעבר לפום שעתא קמי עינייהו דחכימי לבא, האי כד מסתכלן באנפוי לבר, אינון אנפין דקיימן קמיה עיינין דלבא רחים לון.

ארבע סימנין דאתוון אית בהו, שורייקא חד בליט בשכיבו מסטרא דימינא, ושורייקא חד דכליל תרין אחרנין דאחידן ביה בסטרא דשמאלא, אלין ארבע סימנין אינון ארבע אתוון דאקרון עדות, וסימנא דא ע׳ ההוא שורייקא דסטר ימינא דבליט בשכיבו, ד׳ ואינון תרין אתוון דמתחברן ביה ו״ת, אינון ההוא שורייקא דכליל תרין אחרנין, ודא איהו רזא דכתיב (תהלים פא ו) **עדות ביהוסף שמו**, דכל מאן דחמא ליה הוה רחים ליה בלבוי, וברחימו אשתלים.

זרעא דדוד מתהפכן ביה חיזו דגוונין, ובגין כך טעה שמואל דכתיב (ש״א טז ז) אל תבט אל מראהו, בגין דסטרא אחרא הוה ביה באליאב, דלא הוה הכי בדוד, דיוקנין דדוד טמירין אינון, דהא דיוקנא דסטרא אחרא אתכליל גו דיוקנין, וההוא דיוקנא דסטר אחרא אתחזי ביה בקדמיתא, דאעבר על עיינין לפום שעתא, ובהיל לבא ודחיל, ולבתר (שם יב) וטוב רואי, (שם יח) ויהו״ה עמו, ודא איהו עדות לגביה.

דיוקנא דא דאדם כליל כל דיוקנין, וכלהו כלילן ביה, האי לא בהיל ברוחיה, בשעתא דרוגזיה איהו בנייחא, ומלוי בנייחא, ומיד אתפייס:

רזא דרזין

בחדוי על לביה, שפוון דיליה עתיקין, מארי גאותא בשגעונא, לישנא בישא.

שערוי שעיעין רברבין וסגיאין, אנפוי אנפין אריכין זעיר, ועגולין זעיר, לזמנין אתחרט מכל מה דעבד, ותב לקלקוליה, בעיניה תשכח שורייקי, תרין בעינא דימינא, וחד בעינא דשמאלא, אודנוי זעירין, קיימין בקיומא.

זרעא דדוד בהפוכא, זרעא דדוד כל סימנין אלין לטב ולמעבד טיבו, בר שפוון רברבין, דכל מאן דשפוותיה רברבין, מאריה דלישנא בישא איהו, בין זכאה בין חייבא, בר אי צדיק גמור הוא, ובזכיו דיליה נצח ונטיר גרמיה.

עיינין ירוקין, זעיר מגוון סומק אזיל בינייהו, במצחיה תרין רשומין מסטרא דא לסטרא דא, וחד לעילא זעירא, וחד לתתא, איהו באת פ׳ ואת ר׳, דא מצחיה רב בעגולא, איהו טב לכלא, יהיב מכל מה דאית ליה לכל בר נש, וותרן איהו, שערוי שעיע ותלי, בסטר ימינא אית ליה חוורו דשערי מיומא דאתברי:

מתניתין, בני עלמא מאריהון דסכלתנו, פקיחי עיינין, מאריהון דמהימנותא, די הוה גניזא בכו, מאן מנכון דסליק ונחית, מאן די רוח אלהי״ן קדישין ביה, ליקום ולינדע.

בשעתא דסליק ברעותא דרישא חוורא, למברי אדם, בטש בגו בוצינא חדא, ובטש בוצינא בפטישא דנהיר, וההוא פטישא דבוצינא אפיק נשמתין, אוף הכי בטש גו טנרא חדא תקיפא, ואפיק ההוא טינרא שלהובא חדא מלהטא, מרקמא בכמה גוונין, וההוא שלהובא סלקא ונחתא, עד דההוא פשיטו (נ״א פטישו) בטש ביה, ותב ואתישב בדוכתיה, ואתעביד רוחא דחייא.

וההוא רוחא אתתחם, ונטיל גוון חד משמשא, נחית לתתא נטיל גוון חד מסיהרא, סטא לימינא נטל גוון מייא כליל בפומא דאריה חדא, סטא לשמאלא נטל גוון אשא כליל בפומא דחד שור סומקא כוורדא, סטא לקמיה נטל גוון רוחא כליל בפומא דחד נשר רברבא רב גדפין מאריה דנוצה, כל גוונין ביה מתחמן, סטא לאחורא נטל גוון עפרא כליל מארבע סטרי עלמא בפומא דאדם, וכל דיוקנין מסתכלן לגביה.

דף עד עמוד ב

זרעא דדוד דאתחזי ביה ההוא דיוקנא בקדמיתא, דאעבר לפום שעתא על עיינין ברוגזיה, בנייחא מיד אתפייס, אבל נטיר דבבו כנחש לסופא, בגין דההוא סטרא גרמא ליה, דסחרא בכל סטרין, אבל מוחא דבגו קליפה ולבא מתישרא, ויציבא דא לאינון זכאין, אבל חייבין לא מתעברן מההוא דיוקנא קדמאה בישא, ואתחברן (ס״א ואסתאבן) ביה בכלא.

ציורא תניינא - אי ההוא בר נש לא אזיל כל כך בארחא בישא, ואסטי מההוא ארחא ותב למאריה, לא דהוא רגילא בארחוי דמתקנן, אלא איהו דהוה באינון אורחי, מתעדי וסטי מנייהו ותב למאריה, האי איהו רוחא טבא דשארי למשרי עלוי, ולאתתקפא על זוהמא קדמאה דהוה ביה, ובליט לבר באסתכלותא דעיינין לפום שעתא כחד דיוקנא דאריה דאתגבר, האי בשעתא דחמי ליה, ההוא חיזו גרים ליה לאעברא בלביה אריה דמתגברא לפום שעתא, האי מסתכלן באנפוי לבתר, אינון אנפין דלבא לא רחים לון לפום שעתא, ומיד תב לביה ורחים ליה, כד מסתכלן ביה אכסיף, וחשיב דכלא ידעין ביה, אנפוי חפיין דמא, לפום שעתא מתהפכן לחוורא או לירוקא.

תלת שורייקן אית באנפוי, חד לימינא, דדא אתפשט באנפוי, ואתאחיד ביה חד דסלקא לחוטמיה לעילא, ותרין לשמאלא, וחד דאתפשט לתתא מאינון תרין, ואחיד בהאי ובהאי, ואלין אינון אתוון דמתחקקן באנפוי, ואינון בלטין בבהילו דלא שכבין, וכד מתיישבא וארגיל בארח קשוט שכיבין.

ורזא דאינון אתוון איהו **קרוב**, דא הוה רחיק, והשתא אינון אתוון בלטין באנפוי וסהדין ביה בבהילו, וסימנא דא ק׳ (ד״א ה׳) מסטר ימינא, אתוון אחרנין מסטר

רזא דרזין

אתיישב ההוא רוחא בההוא עפרא ואתלבש ביה, כדין ההוא עפרא מכשכשא ונחת לתתא, ובטש סטרא מארבע סטרין דעלמא, ואתעביד דיוקנא חדא ופרצופא, וההוא רוחא אתטמר מגו לגו, וההוא עפרא דאתכניש מארבע סטרין, בטש לגביה נפש כלילא בעפרא (ס״א ברוחא), וההוא נפש איהו יסודא לעובדי גופא, כפום עובדין דההוא נפש בגופא, הכי אתחזי במשכא לבר.

רוחא דא אתטמר לגו, וההוא אתחזי לבר, סליק ונחית, ובטש באנפוי ואחזי דיוקנין ורשימין, בטש במצחיה אחזי דיוקנין ורשימין, בטש בעינוי ואחזי דיוקנין ורשימין, הדא הוא דכתיב (ישעיה ג ט) **הכרת פניהם ענתה בם**.

בוצינא דאתמשך מניה מדידו דחד חוטא ירוקא, שלהובתא דתהו, בטש בידוי בשעתא דבר נש נאים, ורשים רשימין ושרטוטין בידיה, וכפום עובדין דבר נש הכי אתרשים, ואלין אתוון מתהפכן מתתא לעילא, וידעי לון חברי קשוט ברשימו דאתוון דבוצינא, וכל אלין חילין דלגו בבר נש עבדין רשומין ושרטוטין אתוון מתהפכן, מאן דרקים דא, רקים בשפולי משכנא, כמה דאת אמר (תהלים קלט טו) **רקמתי בתחתיות ארץ**, בריך הוא בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמין.

עיינין חוורין, ואברין סומקין באתריה דנפיק מיניה-- דא איהו באת פ׳ ואת ר׳ כלילא כחדא, מצחיה רב, תלת שרטוטין סלקין במצחיה, שית זעירין אחרנין, סומק הוא ולא סומק קיימא בין תרין גוונין, שעריה אוף הכי, אנפוי רברבן, שעריה קמיט ולא כל כך, תלי זעיר תחות אודנוי, טב איהו, מארי דמהימנותא, מארי דרוגזא תקיף, בשעתא דאתרגיז ההוא סומקא דתחות עינא אתפשט בעיניה, רוגזיה ביש, בשעתא דמליל ברוגזיה סתים פומיה ונפיק תננא מנחירוי, ולזמן זעיר נח רוגזיה ולא כל רוגזיה, עד יומא אחרא או תרין יומין, דא אצלח לזמנין ולזמנין לא, אבל קאים תדיר באצלחותא בין זעיר ובין רב.

ואי סומקא דפום עינא זעיר כחוטא, ולא אתפשט בשעתא דרוגזיה בעינא, ואית ביה כל הני סימנין, חלשא בלבא, ואיהו דחיל מכלא

דף עה עמוד א

שמאלא, ואף על גב דשורייקי אחרנין אתחזון באנפוי, לא בלטין לבר כהני, בר בזמנא דהוא אזיל בעקימו. האי איהו זרעא דדוד, אתהפך מחיזו דא, בקדמיתא אתחזי בדיוקנא דאדם, ולבתר קיימא בדיוקנא דאריה, ואתפרש בדיוקנא דסטרא אחרא, ובכלא מתהפכא משאר בני נשא.

ציורא תליתאה - אי ההוא בר נש אזיל בארחא דלא מתתקנא, וסטי אורחוי מארחי דאורייתא, ההוא רוחא קדישא אסתלק מניה, ורוחא אחרא אתחזי ביה ודיוקנא אחרא, ובליט לבר באסתכלותא דעיינין דחכימי לבא לפום שעתא דיוקנא דשור, בשעתא דחמאן ליה מעברן בלבייהו ההוא דיוקנא ואסתכלן ביה, תלת קורטמי סומקי באנפוי בסטרא דימינא, ואינון שורייקי סומקין דקיקין, ותלת בשמאלא, ואלין אינון אתוון דבלטין ביה, חד איהו שורייקא דקיק בעגולא, ותרין דקיקין אחרנין עליה, וכלהו בעגולא, וכדין שקיעין עינוי.

ורזא דאינון אתוון, חד איהו כ׳, תרין אחרנין ר״ת אינון, וכן לסטר שמאלא, וסימנא דא, ההוא דכתיב (ישעיה ג ט) הכרת פניהם ענתה בם, ואלין אתוון אינון בלטין באנפין על כל שאר שורייקין, ואי תב משמאלא לימינא, אתכפיא ההוא רוחא, ואתתקף רוחא דקודשא, ואלין שורייקין שכיבי, ואחרנין בלטין לבר כמה דאתמר. זרעא דדוד איהו בהפוכא, אתחזיא בדיוקנא דאריה בקדמיתא, ולבתר אתהדר בדיוקנא דשור, תרין שורייקין אוכמין באנפוי, חד מימינא וחד משמאלא, ואלין אינון אתוון, חד אקרי ד׳, וחד אקרי ע׳, וכלא מתהפכא משאר בני נשא.

ציורא רביעאה - דא איהו ציורא דבר נש דקיימא תדיר לאתתקנא על רזא דמלקדמין, האי איהו חיזו לחכימי לבא בדיוקנא דנשר, ההוא רוחא דיליה איהו רוחא חלשא, האי לא אחזי באנפין אתוון דבלטין לבר, דהא אתאבידו מניה ואשתקעו, בזמנא אחרא דמלקדמין דאסתלקו מניה, ועל דא לא בלטין ביה.

ורזא דיליה עינוי לא נהירין בנציצו כד איהו בחדוה, ובזמנא דספר שער רישיה ודיקניה, בגין דרוחיה לא נהיר ליה באתוון, ואשתקע נציצו דיליה דהוה בקדמיתא, לא קיימא באסתכלותא דאנפין לאסתכלא, ורזא דהאי (קהלת ד ב) **ושבח אני את המתים שכבר מתו, מן החיים אשר המה חיים עדנה**. זרעא דדוד (תהלים כה יד) **סוד יהו״ה ליראיו ובריתו להודיעם**.

ברוחא דבר נש אצטיירו אתוון כמה דאתמר, דאיהו בליט לון לבר, ואתמסר חכמתא דא לחכימי לבא למנדע ולאשתמודעא, רוחא קיימא ברזא (בראשית ה א) דזה ספר, וכלא ברזא דא קיימא, בר חיזו דאנפין דאתדן בגוונא אחרא, כפום שולטנו

רזא דרזין

שינתיה לא אתיישב ביה, חשיב תדיר מחשבין ודחיל מכלהו, ואצלח לכלא, מאריה דגריעי (ס״א דגייפי) לא חש לגיופא. לזמנין תב בתיובתא ודחיל, ומגו דחילו כדין תשכח בעיניה ימינא ההוא סומקא דפום עינא בסופא בשפולי עינא, וחד שורייקא דקיק סומק בעיניה שמאלא, ואי מתחלפי מה דימינא לשמאלא ומה דשמאלא לימינא כדין איהו בקלקוליה, ותב ותבר גזיזא דברדא בגין לאעברא עבירה.

תרין קמיטין על רישא דעינא, ותלת לתתא, וברגליה שמאלא באצבעא דאמצעיתא שית שערין, ובזמנא אחרא חמש, והשתא שית חד זעירא בינייהו.

עיינין אוכמין, וקריצין דעל עינוי רברבין, סגיאין שערין אלין על אלין, ואינון עיינין אוכמין, ירוקא אזיל בגווייהו, וההוא ירוקא אטבע יתיר, האי אית ליה חמש שרטוטין במצחא, תרין דעברין מסטר לסטר, ותלת דלא עברין וכו׳, **(עד כאן מצאתי)**:

דף עה עמוד ב

דרוחא או מאריה דרוחא, זכאין אינון חכימין דכלא אתמסר לון למנדע. **עד הכא רזא דאנפין**.

מכאן ולהלאה ברזא דשפוון. באת פ׳ דכליל ברזא דאת ס׳. שפוון רברבן -- דא איהו בר נש מליל בלישנא בישא, ולא אכסיף ולא דחיל, מארי דמחלוקת, רכילא איהו בין האי להאי, (משלי ו יט) **ומשלח מדנים בין אחים**, לאו איהו מאריה דרזין, וכד אשתדל באורייתא מכסה רזין, אבל מאריה דלישנא בישא, ולא שוי דחילו בלביה, וסימנא דא את פ׳ דכליל באת ר׳ ולא אתכליל באת ס׳, האי איהו דאתחזי דאיהו זכאה ולא דחיל חטאה איהו, ולא בעי לאשתדלא אבתריה, בגין דכל מלוי אינון בפומא ולא בגופא. שפוון עתיקין בעתיקו ולאו דקיקין -- האי איהו בר נש מאריה דרוגזא יתיר, מאריה דזדונא, לא יכיל למסבל מלה, מארי דלישנא בישא בפרהסיא בלא כסופא כלל, לזמנין אשתדל בליצנותא, האי איהו בר נש דבעי לאתרחקא מניה. אתמלי דיקניה בשערא -- ההוא לישנא בישא אורי עליה בפרהסיא, לית ליה כסופא, אשתדל במחלוקת, אצלח במלי דעלמא, חמי בשנאוי, דא איהו (שם יג) קורץ בעיניו, על דא אתמר (שם כא כט) העז איש רשע בפניו, דא איהו ברזא דאת פ׳ בלחודוי דלא אתכליל באת ס׳ כלל, ולזמנין אתחבר באת ר׳.

בהאי את ר׳ אתכליל ברזא דאודנין. מאן דאודנוי רברבין -- טפשא בלביה ושגעונא ברוחיה. מאן דאודנוי זעירין וקיימין על קיומא -- פקיחא דלבא באתערותא איהו, צבי לאשתדלא בכלא, ורזא דא את י׳ דאתכליל בכל שאר אתוון.

עד הכא רזין דדיוקנין דבר נש.

מכאן ולהלאה רזין אחרנין באתוון דמר, דלא קיימין גו פרצופא, אלא למנדע רזין דהאי פסוקא גו דרגין עלאין, בזמנין ותקופין דהאי עלמא, ולא זכינן בהו. אמר רבי שמעון, בני זכאין אתון בעלמא דין ובעלמא דאתי, וזכאין עיני דיזכון למיחמי דא כד איעול להההוא עלמא דאתי, בגין נשמתי קרי לעתיק יומין האי קרא, (תהלים כג ה) **תערוך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רויה**, וקב״ה קרי עלן (ישעיה כו ב) **פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים**:

אוף אינון פתחו ואמרו, כתיב (יחזקאל א ח) **וידי אדם מתחת כנפיהם** -- האי קרא אוקמוה חברייא, דאינון ידין לקבלא מאריהון דתיובתא דתבאן לגבי (נ״א לקבל) קב״ה, אבל ידי אדם, אלין אינון דיוקנין ורזין עלאין דשוי קב״ה בבר נש, וסידר לון באצבען לבר ולגו, ובההוא כ״ף. וקב״ה כד ברא ליה לבר נש סידר ביה כל דיוקנין דרזין עלאין דעלמא דלעילא, וכל דיוקנין דרזין תתאין דעלמא דלתתא, וכלא מתחקקא בבר נש דאיהו קאים בצלם אלהים, בגין דאקרי יציר כ״ף.

ורזא דכ״ף, דאת דא דאקרי כ״ף, דכתיב (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו, דא איהו רזא דאת כ״ף, את דא אית ביה רזין עלאין ודיוקנין עלאין, בהאי כ״ף תליין עשר אמירן מימינא ומשמאלא, חמש מימינא וחמש משמאלא, ואינון חד ברזא חדא.

[תנינן, כתיב (יחזקאל כא יז) וגם אני אכה כפי אל כפי, דלהוו דא עם דא בפלוגתא, ויסתלקו ברכאן מעלמא, הואיל וגאותא דישראל אתיהיבת לעמין, כד מתחברן כחדא, כתיב (במדבר ז יד) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת, רמז לחבורא חדא]. וכד הוו בחבורא חדא, כתיב ויברא אלהים את האדם

בצלמו וגו׳, ויברא אלהים (את האדם), דא סליקו דמחשבה ברזא פנימאה, את האדם, רזא דכר ונוקבא כחדא, בצלם אלהים רזא דכף (אחרא).

כד אתברי אדם מה כתיב ביה? (איוב י יא) **עור ובשר תלבישני וגו׳**,

דף עו עמוד א

אי הכי האדם מהו, אי תימא דאינו אלא עור ובשר ועצמות וגידים, לאו הכי, דהא ודאי האדם לאו איהו אלא נשמתא, ואלין דקאמר עור ובשר ועצמות וגידים, כלהו לא הוו אלא מלבושא בלחודוי, מאנין אינון דבר נש ולאו אינון אדם, וכד האי אדם אסתלק אתפשט מאינון מאנין דקא לביש. עור דאתלבש ביה בר נש, וכל אינון עצמות וגידים, כלהו ברזא דחכמתא עלאה כגוונא דלעילא.

עור כגוונא דלעילא, כמה דאוליף מר באינון יריעות, דכתיב (תהלים קד ב) נוטה שמים כיריעה, (שמות כה ה) עורות אלים מאדמים ועורות תחשים, אינון מלבושין דלעילא דמסככי למלבושא, אתפשטותא דשמים דאיהו מלבושא דלבר, יריעות אינון מלבושא דלגו, ואיהו קרומא דסכיך על בשרא. **עצמות וגידים** אינון רתיכין וכל אינון חיילין דקיימין לגו, וכלהו מלבושין לפנימאה, רזא דאדם עילאה דאיהו פנימאה.

אוף הכי רזא לתתא, אדם איהו פנימאה לגו, מלבושין דיליה כגוונא דלעילא, עצמות וגידין כגוונא דקאמרן באינון רתיכין ומשיריין, בשר איהו סכיך על אינון משיריין ורתיכין, וקיימא לבר, ודא רזא דאתמשכא בסטרא (לסטרא) אחרא, עור דסכיך על כלא, דא איהו כגוונא דאינון רקיעין דסכיכו על כלא, וכלהו מלבושין לאתלבשא בהו פנימאה דלגו רזא דאדם, וכלא רזא לתתא כגוונא דלעילא. ועל דא ויברא אלהים את האדם בצלמו, בצלם אלהים (תרי אלהים הכא, חד כלפי דכר וחד כלפי נוקבא).

ורזא דאדם לתתא כלא איהו ברזא דלעילא, בהאי רקיעא דלעילא דמסכך על כלא, אתרשימו ביה רשימין לאתחזאה ולמנדע באינון רשימין, דאתקביעו ביה מלין ורזין סתימין, ואינון רשימין דככביא ומזלי, דאתרשימו ואתקביעו בהאי רקיעא דסכיך לבר. אוף הכי עור דאיהו סכוכא לבר בבר נש, דאיהו רקיעא דסכיך על כלא, אית ביה רשימין ושרטוטין, ואינון ככביא ומזלי דהאי עור, לאתחזאה בהו ולמנדע בהו מלין ורזין סתימין, בכוכביא ומזליא לעיינא בהו חכימי לבא, ולאסתכלא בהו למנדע. אסתכלותא באנפין ברזין דקאמרן, ורזא דא (ישעיה מז יג) הוברי שמים החוזים בככבים, ודא איהו כד אינון נהירין וקיימין בלא רוגזא, בזמנא דרוגזא שלטא עליה דבר נש, דינא אחרא אתמסר למנדע ביה, במה דלא אתייהיב לשלטאה למנדע בזמנא דעינא (נ״א דדינא) שלטא ברקיעא, אבל אסתכלותא דאנפין על ארח קשוט, בשעתא דאנפין נהירין וקיימא בר נש על קיומא, ואינון רשימין אתחזון בארח קשוט, דכדין בההוא אסתכלותא יכיל לאתדנא על בורייה יתיר, ואף על גב דבכלא כל אינון חכימין יכלין לאסתכלא:

שרטוטי ידין ושרטוטי אצבען לגו -- כלהו קיימין ברזין אחרנין, למנדע במלין סתימין, ואלין אינון כוכביא דנהירין, לאסתכלא גו מזלי בטסירין עלאין. אצבען קיימי ברזין עלאין, טופרי אצבעאן דקיימין דחפיין לבר, הא אוקמוה באינון רזין דהוו פנים דלבר, ובהו אית רזין לאינון חרשין, דמסתכלי בטופרי בנהירו דמלה אחרא דשלטא בהו, ואינון חרשין קא מסאבי להההוא אתר. בטופרין אית זמנין דנהרין בהו כוכבין חוורין דקיקין, ואלין אינון כתולדה דטלופחין, ואינון שקיעין כהאי מסמרא על לוחא, ולאו אינון כאינון חוורן אחרנין דלא שקיעין אלא דקיימין לעילא, בהני דלא שקיעין לית בהו ממשא, אבל הני דשקיעין חוורין כתולדה דטלופחין אית בהו ממשא, ואית סימנא טבא ליה לבר נש בחדו (נ״א בהו), ויצלח בההוא זמנא, או גזרה אתגזר עליה ואשתזיב מינה.

שרטוטי ידין ברזין עלאין,

דף עו עמוד ב

(שרטוטין) באצבען לגו, בידין שרטוטין רברבין, שרטוטין זעירין דקיקין עלאין בימינא, באינון אצבען דבהו שרטוטין זעירין, באצבעא זעירא דימינא אית רשימין דקיקין, אצבעא דא קיימא תדיר על עובדין דבסטר אחרא. בהאי אצבעא קיימין שרטוטין, אינון דאצבעא אתכפיל בהו, הני לאו אינון לאסתכלא, אלא אי אתוספן ביה, אי אתוספן תרין אוחרנין על ההוא שרטוטא דאתכפל בהו, ארחא לא אזדמן ליה, ואי יעבד לא יצלח, בר אי קיימן בארכא בין רשימא לרשימא, בזמנא דיתמשך משכא לאחורא ואשתארו אינון רשימין דאשתמודען, האי יצלח בארחא, וסימן דא תלת תלת בפותיא, וארבע בארכא, ורזא דא ז׳ מאתוון זעירין. רשימא חד בארכא ותרין תרין בפותיא, מארחא ישמע מלין בזמן קריב, ולית ליה בהו תועלתא. ארבע רשימין בארכא, וארבע רשימין בפותיא, ארחא אזדמן ליה בטורח באורח סגי ולסופא לתועלתיה, ורזא דא ז׳ מאתוון אמצעיין דבין זעירין ורברבין. חמש זעירין

רשימין בפותיא לתתא, וארבע בפותיא לעילא, וארבע בארכא, נייחא ליה בביתיה, ועצלא איהו, וארחא הות מתתקנא קמיה ולא בעי למעבד, ואי יעבד יצלח בההוא ארחא, אבל לא עביד ליה ועצלא הוי, ורזא דא ז׳ דאיהי פשוטא.

באצבעא דאמצעיתא, האי אצבעא קיימא למעבד עובדא ההוא דחשיב, אי שרטוטא חדא קיימא בארכא בין שרטוטי דפותיא, האי חשב מחשבין ואסתלקן מניה, ודחיל ולא עביד, וההיא מחשבה לא אתעביד כלל. אי תרין שרטוטין בארכא, דקיימין כד אתפשט משכא לאחורא, האי לאו ביה מחשבין, וחשיב מחשבין לפום שעתא ואתעביד, ולא מחשבה דהרהר ביה כלל, אלא מחשבה דאיהו בבהילו וזעירא, אבל הרהורא ומחשבה לא. ואי תלת רשימין בארכא, ובפותיא תרין או תלת, כד אתפשט משכא לאחורא, האי איהו בר נש דאיהו פקיחא וחשיב מחשבין, וכל אינון מחשבין דאינון לסטר קב״ה אתקיימן בידיה, ומחשבין אחרנין לאו הכי. אי ארבע או חמשה בארכא, באתפשטו דמשכא כדקאמרן, (דא איהו) כד שראן על פותיא בתלת או בארבע או מתרין ולהלאה, דא בר נש דמחשבוי לאבאשא ואשתבח בהו, ודיקניה וגביני עינוי סומקין, מחשב לביש ואשתבח בהו, קצרא דיומין איהו, פקיחא איהו ואכנע תדיר למכילן דביש, אצלח, ולסופא דיומין זעירין אסתלק מעלמא. אסוותא להאי תיובתא, כדין אשתכחו תלת רשימין או ארבע ושריין על תרין, תלת רשימין או ארבע בארכא ושריין על תרין בפותיא, דהא כפום מנהגא דבר נש הכי מתחלפי שרטוטין מזמן לזמן.

ורזא דא (ישעיה מ כו) **המוציא במספר צבאם וגו׳ מרב אונים ואמיץ כח וגו׳**, כמה דקב״ה אחלף חיילין וזמנין בכוכבי שמיא, יומא דא כך וליומא **אחרא כך**, (ודא איהו דאמרינן בצלותא דערבית, ומחליף את הזמנים ומסדר את הכוכבים, כפום דחלופא דזמנים כך איהו מסדר כוכבים), **כפום דאדם דלגו, כל עובדוי הכי אתחזון** בהאי רקיעא, והכי אתחזי בהאי משכא דהאי אדם תתאה, דאיהו רקיעא, עור דחפיא על כלא.

וכלא כפום גוונא דאדם דלגו, דהאי לזמנין קאים בדינא לזמנין ברחמי, כההוא גוונא ממש אחזי לבר, לזמנין כהאי גוונא ולזמנין כהאי גוונא, כגוונא דא לתתא בהאי אדם כמה דאמרן, לזמנין כהאי גוונא ולזמנין כהאי גוונא, ורזא דא את ז׳ ואתכליל ביה את י׳, ורזין אלין באצבען

דף עז עמוד א

דימינא בזעירא וברברבא, וסימן (דברים א יז) כקטן כגדול תשמעון, אלין תרין אצבען ברזין אלין, והכי אינון ברזין דאוליפנא מניה דמר (ולאו אינון) ברזי דרב ייסא סבא.

מכאן ולהלאה שרטוטין אחרנין דאקרון כלהו ׳תולדות׳, ואינון ״תולדות אדם״, כמה דכתיב (בראשית ב ד) **תולדות השמים**, והא אתמר דכלא רזא דא כגוונא דא, תולדות אדם בכל אינון דיוקנין דאנפין ובכל אינון דקאמרן, ובאלין תולדות דשרטוטי ידין דאתחזיין ברזין פנימאין כמה דאתחזי:

זה ספר תולדות אדם לשרטוטין, סימן **זר״ה פס״ץ**, רזין לחכימי לבא, **רזהס״ף**, חמש אתוון בחמש תרעין, למנדע חכמה בסכלתנו:

תרעא קדמאה: ר׳ -- בידא אית שרטוטין דקיקין ושרטוטין רברבין, וכלהו מתערבי דא עם דא, שרטוטין רברבין דאית בידא, כד אינון תרין בארכא, ותרין בפותיא, ואחידו דא בדא, דא איהו ברזא דאת ה׳, וברזא דאת ר׳, ודחי לאת ז׳, ונטיל אלין תרין אתוון, בפותיא נטיל ה׳, בארכא נטיל ר׳, וסימן דיליה ה״ר. דא אית ליה בידא שמאלא כהאי גוונא, באלין שרטוטין רברבין, אבל אינון שרטוטין זעירין דנטלא ימינא לא נטלא שמאלא.

דימינא נטלא חד שרטוטא דקיק לעילא בארכא, וחד שרטוטא דקיק לתתא, דאחיד בין אינון תרין שרטוטין רברבן, בפותיא אית חד שרטוטא דקיק דאחיד לתתא, באינון תרין דשריין עליה, ובשמאלא לאו הכי, ורזא דיליה איהו בימינא ולאו בשמאלא.

האי איהו בר נש דלזמנין תאיב בביתא, ולזמנין בארחא, דא לא שכיך לביה בהאי ובהאי, כד איהו בביתא תאיב בארחא, וכד איהו בארחא תאיב בביתא, אצלח תדיר בארחא, ולזמנין בביתא, דא אצלח באורייתא, וברזי דאורייתא אי אשתדל בהו, האי חמי בשנאוי, תועלתא לסגיאין ביה, עצלא איהו במלי דעלמא, אי אתער, אתערון לאוטבא ליה מלעילא, זכי במלוי, דא איהו חמידא ומפזר ממונא, טב עינא איהו, צלותיה אשתמע, נחית וסליק בממונא, דא איהו דלזמנין מתבר לביה לגבי מאריה, וכדין אשתכחו תלת שרטוטין זעירין, דמעברן בההוא שרטוטא דקיק דאתוסף על אינון תרין דפותיא, ורזא דא ה׳ דמתחברא עם ר׳. דא ארחא דא ביתא, דא חדוה דא עציבו, דא תועלתא דא עצלא, דא טב עינא דא חמידא ומפזר ממונא, דא מתבר לביה ותב למאריה:

תרעא תניינא: ז׳ -- בימינא בקסטירו דקולטא רשימין שכיחי, כד אשתכחו תלת שרטוטין רברבין בפותיא, ותרין רברבין בארכא, וחד מאינון דארכא אחיד באינון תרין דפותיא, וחד אחרא לא אחיד בהו, האי איהו בר נש מתקן עובדוי קמי בני נשא, ולביה לא קשוט.

ולזמנא דסיב אהדר לאתתקנא, כדין אשתכחו אינון תרין שרטוטין בארכא, אחידן באינון דפותיא דא עם דא, ותרין אחרנין עמהון באמצעיתא דקיקין ודא בארכא, ותלת דקיקין בפותיא, ורזא דא ז׳ דמתחברא באת ר׳, וכד איהו סיב ותב כדקאמרן, אתתקן איהו ברזא דאת ר׳ ואתחבר באת ז׳ לבתר, כד האי אתתקן, איהו תדיר בלחישו וכל עובדוי בלחישו, אבל לאו איהו בקיומא כדקא חזי, בגין דההוא פסילו עד לא אתייאשא ביה.

מכאן אוליפנא, מאן דפסיל זרעיה, עד תלת דרין לא אתייאשא ההוא פסילו

דף עז עמוד ב

מלכשכשא, בגין כך תנינן ווי ליה להההוא בר נש דפסל זרעיה, ולא חייש ליקרא דמאריה, פסיל זרעיה ודאי. ולבתר דאתייאשא ההוא פסילו, כדין אשתכחו שרטוטין בידא ימינא ארבע וחמש, ארבע בארכא, חמש בפותיא, ורזא דא ז׳ ואתחבר באת ה׳, האי לזמנין אצלח לזמנין לא אצלח, אצלח באורייתא, ולסוף יומוי אצלח אפילו בממונא:

תרעא תליתאה: ה׳ -- בימינא, כד אשתכחו חמש שרטוטין בפותיא ותלת בארכא, ואשתכח ההוא שרטוטא דאמצעיתא מאינון תלת, דא איהו ברזא דאת ה׳ ואסתמיך באות ס׳, בזמנא דאשתכח ההוא שרטוטא דאמצעיתא, דעאל ואחיד גו אינון חמש שרטוטין דפותיא, דא איהו בר נש עציב ורגיז גו ביתיה, ובגו בני נשא לאו הכי, קמצן איהו בביתיה, ורגיז וכפין, ולזמנין לא, לבר מביתיה לאו הכי, אצלח בעובדי עלמא, כד אשתדל באורייתא אסתכל זעיר ואתהדר בה, מהימנא איהו, אבל לאו כל זמנא, וההוא זמנא דלאו מהימנא אחזי גוון קשוט, ולא קשוט בשלימו, בדינא יצלח, מהימנא איהו ברזין דאורייתא, דא איהו ברזא דאת ה׳ ואתחבר באת ס׳. ואי ארבע שרטוטין בפותיא וחמש בארכא, תרין מאינון דארכא עאלין גו אינון ארבע, דא איהו בר נש חדי בביתיה, ואתחזי עציב לבא לבר, ולאו הכי, דכיון דמליל עם בני נשא אחזי חדו ואתכוון במלוי. תלת שרטוטין זעירין עאלין גו אינון דארכא, דא אית ליה חד רשימו אוכם בגופיה, ותלת שערין תליין בההוא רשימו, וההוא רשימו איהו כעגולא, וחד תבירא (נ״א חבורא) ברישיה, ולהאי רשימא קראן ליה חכימי לבא דידעין רזין אלין, ריש נשרא, רשימו דא אתחזי לזמנין בין כתפוי, ולזמנין בדרועא ימינא, ולזמנין על ידא ימינא באצבעוי. אי רשימא דא ריש נשרא איהו בארח מישר בתיקונוי, יסתלק לעותרא וליקרא, ואי ההוא ריש נשרא אתהפך לאחורא, יזכה לבנין לזמנין, אבל כד איהו סיב יזכה לעותרא יתיר וליקר סגיא, יתיר מעולמוי, ויצלח באורייתא אי אשתדל בה. ריש נשרא דא אתחזי לזמנין אוכמא, ולזמנין גוון דלא סומק זעיר, דלא אצטבע כל כך, לזמנין בשערין, לזמנין שעיע, וכלא חד סימנא איהו, ובחד דינא אתדן. ואי ההוא גוון סומק אצטבע יתיר, וקאים בגווניה, זמן זעיר הוא דאצטבע, בגין דאלין גוונין לזמנין קיימין נהירין, ולזמנין חשוכין, ואי אצטבע ההוא סומק ונהיר, כדין אית בידא שמאלא תלת שרטוטין בארכא ותלת בפותיא, וחד דקיק על אינון דפותיא, וחד דקיק על אינון דארכא, ובידא ימינא אתוסף חד בפותיא בלחודוי, האי בר נש שכיב בנדה ולא תב מינה למאריה, וכד תב בתיובתא, אשתארו אינון שרטוטין בידא שמאלא, וההוא דאתוסף בימינא אתעדי מניה, ואתעדי ההוא סומקא דלא אתחזי נהיר כל כך מניה, ולזמנין דאף על גב דתב, לא אעדיו מניה ההוא סומקא עד זמן. האי איהו ברזא דאת ה׳, ואתעדי את ס׳, ועאל תחותוי את ץ׳, ואתחבר את ה׳ באת ץ׳, האי בעי תקונא לנפשיה בבהילו, חכימא דלבא דחמי ליה, חובתא אית עליה לומר ליה זיל אסי לנפשך. ואי תלת שרטוטין בארכא וחד בפותיא, דא איהו ברזא דאת ה׳ בלחודוי, ולזמנין אתחבר ברזא דאת ז׳, האי איהו בר נש תאיב בתר בצעין דעלמא, ואי לאו רדיף בתר נשין ותיאובתיה לנאופים, ואף על גב דתאיב לבצעין דעלמא, האי לא אעדיו מניה ולא אכסיף, עינוי שקיעין ומליל בהו, אי תב למאריה מתחלפי שרטוטין, תלת בפותיא וחד לארכא, ואינון תרין דקיקין

דף עח עמוד א

קיימין בקיומא, כדין רעו דיליה יתיר באתתיה ואתדבק בה, חד דקיק יתיר עאל בין אינון תרין דקיקין, כדין אתחבר את ה׳ באת ז׳. ואי שרטוטא חד בארכא וארבע בפותיא, ותלת דקיקין קיימין על ההוא חד, וחד על אינון ארבע, על דרועא שמאלא אית ליה תלת קסטרין דקיקין, דאתילידו ביה מיומין זעירין, וחד שערא תליא בההוא חד דרישא, האי איהו רדיף בתר נאופא דאשת חבריה, מאריה דזדונא איהו, אגזים בעינא שמאלא בלא מלולא כלל ואשלים, ובגין דאיהו מאריה דזדונא לא חייש ליקרא דמאריה, לאתבא קמיה, לבתר קטיל חויא ליה או בר נש סומקא. ואי ארבע בארכא ותלת בפותיא, ואינון דסלקין לעילא אעדיו מניה, האי תבר לביה לגבי מאריה ותב בתיובתא, כדין איהו ברזא דאת פ׳ ואתחבר באת ה׳, על אלין ועל אינון דכוותיה כתיב, (ישעיה נז יט) שלום שלום לרחוק ולקרוב.

עד הכא כל אינון רזין דתולדות אדם, דאינון תולדות דאתילידו ביה מזמן לזמן, כפום ארחוי דבר נש, זכאה חולקיהון דאינון דיתבין קמיה דמר, וזכו למשמע מפומיה רזין דאורייתא, זכאין אינון בהאי עלמא וזכאין אינון לעלמא דאתי. אמר רבי שמעון, זכאין אתון חבריא דכל רזין לא אניס לכו, כמה דוכתין עלאין אזדמנן לכו לעלמא דאתי.

פתח ואמר **ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שונאי בצע** -- האי קרא אוקמוה, אבל ״ואתה תחזה״, ״תבחר״ לא כתיב, אלא ״תחזה״-- לפום חיזו דעיינין. במאי? בדיוקנא דבר נש, באלין שית סטרין דקאמרתון, וכלא בהאי קרא: ״ואתה תחזה״ חד בשערא, ״מכל העם״ תרין במצחא, ״אנשי חיל״ תלת באנפין, ״יראי אלהים״ ארבע בעיינין, ״אנשי אמת״ חמש בשפוון, ״שונאי בצע״ שית בידין בשרטוטיהון, דאלין אינון סימנין לאשתמודעא בהו בני נשא, לאינון דרוח חכמתא שריא עלייהו.

ועם כל דא משה לא אצטריך דא, אלא מה כתיב, **ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל**, בגין דרוחא קודשא הוה אתי לגביה ואודע ליה, וביה הוה חמי כלא. מנא לן? דכתיב **כי יהיה להם דבר בא אלי**, ״באים אלי״ לא כתיב, אלא ״בא אלי״, דא רוח קודשא דהוה אתי לגביה, וביה הוה ידע, ולא אצטריך לכל דא לאסתכלא ולעיינא, אלא לפום שעתא הוה ידע משה. כהאי גוונא ידע שלמה מלכא, ידע בכורסייה, דרוח קודשא שריא עליה, דכל מאן דקריב לכורסייה דחילו ואימתא נפיל עליה, וביה הוה דאין דינא בלא סהדין, בגין דדיוקנין הוו בכורסייה, וכל מאן דמקרב בשקרא מכשכשא ההוא דיוקנא, והוה ידע שלמה מלכא דבשקרא קאתי, בגין כך אימתא דכורסיה הוה נפיל על כלא, וכלהו אשתכחו זכאין קמיה. מלכא משיחא בריחא, כמה דאת אמר (שם יא ג) **והריחו ביראת יהו״ה, ולא למראה עיניו ישפוט וגו׳**.

ותלת אלין דנו עלמא בלא סהדין והתראה, שאר בני עלמא על פום סהדין, על מימר אורייתא. חכימין דאשתמודען באינון דיוקנין, עלייהו לאזהרא לבני עלמא, ולמיהב אסוותא לבני נשא, ולאסי נפשייהו, זכאין אינון בהאי עלמא, וזכאין אינון בעלמא דאתי.

בחדש השלישי לצאת בני ישראל וגו׳ -- דשליט ביה אוריאל רב ממנא, ותלת מאה ושתין וחמש רבוא משריין עמיה, כחושבן יומי שתא, וכלהו אית לון תלת מאה ושתין וחמש מפתחן נהורין, מההוא נהורא דנפקא מגו חשמל עלאה פנימאה גניז וסתים, די רזין דאתוון קדישין עלאין דשמא קדישא

דף עח עמוד ב

תליין ביה. ואיהו רזא דאיש תם, מאריה דביתא איש האלהים, תם, דתמן סיומא וקשרא דתפילין, ויעקב איש תם הוה.

ובדיוקניה קיימא רזא דחשמל פנימאה עלאה טמיר וגניז, וכל נהורין סתימין עלאין נקיט איהו, ונפקי מניה, וכלהו משריין נקטי אינון מפתחן דההוא נהורא דנפיק מגו חשמל. וההוא נהורא כליל בתרין נהורין, ואינון חד, נהורא קדמאה איהו נהורא חוורא דלא שלטא ביה עינא, ודא איהו נהורא דגניז לצדיקייא, כמה דאת אמר (תהלים צז יא) **אור זרוע לצדיק וגו׳**, נהורא תניינא איהו נהורא מנצצא מלהטא כגוון סומק, ואתכלילו תרין נהורין כחד, והוו חד.

והאי אוריאל רב ממנא, וכל אינון משריין, נטלי ההוא נהורא, ובגין דכליל בתרין אקרי תאומי״ם, ועל דא שלטא ביה ההוא מזלא דאקרי ברזא דיליה תאומים, וביה אתיהיבת אורייתא, ומכאן אתמשכאן דרגין לתתא, עד דסלקין בשמהן (ס״א לאנהגא) לאנהרא עלמא. כל שאר מזלי לית לון פה ולשון, והאי איתי ליה פה ולשון כלילן כחדא, ועל דא באורייתא (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה כתיב, יומם לקבל לשון, לילה לקבל פה, וכלא כליל כחדא, ובכלא סליק תאומים, תומים כתיב. ועל רזא דא כתיב תומים, (בראשית כה כד) **והנה תומים בבטנה**, אי תימא דבגין תרווייהו קאמר, לאו הכי, דהא עשו לא סליק ברזא דא, אלא בגין יעקב קאמר, ושבחא דא דהוה במעהא דההיא צדקת קא משבח קרא, ובגין דהוה תמן ההוא רשע אסתלק מתמן אל״ף וכלא רזא חדא.

יעקב נטיל ברזא דיליה תרין ירחין ניסן ואייר, ואתכליל איהו ברזא דסיון דאיהו תאומים, עשו נטיל ברזא דיליה תרין ירחין תמוז אב, ואיהו לא אשתכח ואתאביד, דהא אלול לאו דיליה הוא, ואפילו אב ט׳ יומין אינון דיליה ולא יתיר, ואתאביד ולא אשתכח, ולאו איהו ברזא דתאומים, אלא אתפרש לחודיה וסטא לסטרא אחרא באפיסה ושממו, כמה דאת אמר (תהלים ט ז) האויב תמו חרבות לנצח. ובגין דיעקב איהו תאומים, אתיהיבת אורייתא לבנוי בחדש תאומים, ואורייתא ברזא דתאומים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, בחדש תליתאי, לעם תליתאי, בדרגין תליתאין, תורה תליתאי תורה נביאים וכתובים, וכלא חד:

בחדש השלישי וגו' -- פרשתא דא בהאי קרא אוקמוה ליה לעילא, תאני רבי חייא, בההוא זמנא דמטו ישראל לטורא דסיני, כניש להו קב"ה לזרעיין דישראל, ואשגח ליה בכלהו, ולא אשכח בכלהו זרעא דישראל פסילו, אלא כלהו זרעא קדישא, כלהו בני קשוט. בההוא זמנא אמר קב"ה למשה, השתא אנא בעי למיהב אורייתא לישראל, משיך להו ברחימותא דאבהן, ברחימותא דרחימנא להו, ובאתוון דעבדית להו, ואת הוי לי שליחא, ואתיב מלין אלין. אמר רבי יוסי אמר רבי יהודה, כך אמר קב"ה למשה, במלה דא הוי לי שליחא מהימנא, לאמשכא ישראל אבתראי:

ומשה עלה אל האלהים, ויקרא אליו יהו"ה מן ההר וגו'. "ומשה עלה אל האלהים"-- לאתרא דפרישן גדפוי דשכינתא, כמה דאת אמר (שם יח י) **ויט שמים וירד וגו'**.

תאנא אמר רבי יהודה, כל זמנא דגלופי מלכא עלאה מתישרן באתרייהו, עלמין כלהו בחידו, וכל עובדין מתישרן בקיומייהו, (מאן כל עובדין מתישרן בקיומייהו), כמה דאת אמר (שמות לד י) את מעשה יהו"ה כי נורא הוא, מאי כי נורא הוא, אמר רבי אלעזר, שלימו דכלא, כמה דאת אמר (דברים י יז) האל הגדול הגבור והנורא, מאי

דף עט עמוד א

והנורא, דא יעקב, וכתיב (בראשית כה כז) ויעקב איש תם, כתרגומו גבר שלים, שלים בכלא, כך כל עובדין דקב"ה שלימין בשלימו, בקיומא שלים.

תניא רבי יוסי אומר, יומא חד הוה קאימנא קמיה דרבי יהודה סבא, שאילנא ליה מאי דכתיב (שם כח יז) **ויירא ויאמר מה נורא וגו'**? מאי קא חמא דקאמר דאיהו "נורא"? אמר לי, חמא שלימו דמהימנותא קדישא דהוה שכיח בההוא אתר כגוונא דלעילא, ובכל אתר דהוי שלימותא שכיח אקרי נורא. אמינא ליה, אי הכי אמאי תרגומו דחילו ולא שלים? אמר לי, לית דחילו אלא באתר דהוי שלימותא שכיח, ובכל אתר דהוי שלימותא שכיח אתקרי נורא, דכתיב (תהלים לד י) **יראו את יהו"ה קדושיו כי אין מחסור ליראיו**, ממשמע דקאמר כי אין מחסור, באתר דלית מחסור שלימותא שכיח.

תאנא (משלי ל ד) **מי עלה שמים וירד** - אמר רבי יוסי, דא הוא משה, דכתיב **ומשה עלה אל האלהים**. **מי אסף רוח בחפניו**-- דא הוא אהרן דכתיב (ויקרא טז יב) **ומלא חפניו קטרת סמים דקה**. **מי צרר מים בשמלה**-- דא אליהו, דכתיב (מ"א יז א) **אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי**. **מי הקים כל אפסי ארץ**-- דא הוא אברהם דכתיב ביה (בראשית ב ד) **אלה תולדות השמים והארץ בהבראם**, אל תקרי "בהבראם" אלא 'באברהם'. הוא תני האי, והוא אמר: **מי עלה שמים** דא קב"ה, דכתיב ביה (תהלים מז ו) **עלה אלהים בתרועה**, (מי עלה, תקון בסוד את האור, אמנם בתרועה וירד, בסוד ויבדל, הבדילו לו אלהים בתרועה), **מי אסף רוח בחפניו** דא קב"ה, דכתיב (איוב יב י) **אשר בידו נפש כל חי וגו'**. **מי צרר מים בשמלה** דא קב"ה, דכתיב ביה (שם כו ח) **צורר מים בעביו**. **מי הקים כל אפסי ארץ** דא קב"ה, דכתיב ביה (בראשית ב ד) **ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים**. תו אמר: **מי עלה שמים וירד וגו'**-- אלין אינון ארבע קטירי עלמא, אש רוח מים ועפר.

אמר רבי ייסא, אתחזון מלוי דרבי יוסי דלא מתקיימאן, כד מטו מלין אלין לגביה דרבי שמעון, אנח ידוי ברישיה דרבי יוסי וברכיה, ואמר שפיר קא אמרת והכי הוא, אמר ליה מנא לך, אמר ליה הכי אוליפנא מאבא, דהוה אמר משמיה דרב המנונא סבא.

יומא חד הוה יתיב רבי שמעון בתרעא דצפורי, אמר ליה רבי ייסא, האי דאמר רבי יוסי, **מי עלה שמים וירד וגו'**, זמנא חדא אמר דא משה, לבתר אמר דא קב"ה, לבתר אמר אלין ארבע קטירין אש רוח מים ועפר, וחמינא ליה למר דברכיה. אמר ליה ודאי שפיר קא אמר, והכי הוא, וכלא חד מלה, וכלהו מלי אתקיימו בקב"ה, וכלהו בחד מתקלא סלקא.

אתרגיש רבי ייסא במלוי דרבי שמעון, ואמר, ודאי האי הכי הוא, והכי אוליפנא מקמיה דמר זמנא אחרא, (אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא באברהם, דכתיב (תהלים פט ג) כי אמרתי עולם חסד יבנה, אבל) וכלא שפיר. אבל סופא דקרא מאי קא מיירי, דכתיב (משלי ל ד) **מה שמו ומה שם בנו כי תדע** - "מה שמו" תינח, "מה שם בנו" מהו? אמר ליה, רזא דמלה הא אוליפנא לרבי אלעזר ברי. אמר ליה לימא לי מר, דהא בחלמי שאילנא קמיה דמר האי מלה ואמר לי, ואנשינא לה. אמר ליה אי אימא תדכר? אמר ליה ודאי, דהא מה דאוליפנא קמיה דמר יומא דא אדכרנא. אמר ליה רזא דמלא, היינו דכתיב (שמות ד יב) **בני בכורי ישראל**, וכתיב (ישעיה מט ג) **ישראל אשר בך אתפאר**, וברזא עלאה, והאי אקרי בנו. אמר ינוח דעתיה דמר דהא רזא דא ידענא.

אדהכי לא אדכר רבי ייסא, חלש דעתיה, אזל לביתיה, אדמוך, אחזיאו ליה בחלמיה חד ספרא דאגדתא, דהוה כתיב ביה חכמה ותפארת במקדשו, אתער, אזיל לגביה דרבי שמעון, נשק ידוי, אמר הכי חמינא בחלמא, זמנא אחרא חמינא בחלמא, חד

דף עט עמוד ב

ספרא דאגדתא, דאחזיו קמאי, והוה כתיב ביה חכמה ותפארת במקדשו, חכמה לעילא, תפארת לתתא, במקדשו לגבייהו, והכי חמינא בחלמא זמנא חדא, והכי אשכחנא בפומאי, אמר ליה רבי שמעון, עד כען רביא אנת למיעל בין מחצדי חקלא, והא כלא אחזיאו לך, ודא הוא דכתיב מה שמו ומה שם בנו כי תדע, חכמה שמו, תפארת בנו:

(תנא) **ומשה עלה אל האלהים** -- זכאה חולקיה דמשה דזכי ליקרא דא, דאורייתא אסהיד בגיניה כך, (תאני רבי יהודה) תא חזי מה בין משה לשאר בני עלמא, שאר בני עלמא כד סלקין, סלקין לעותרא, סלקין לרבו, סלקין למלכו, אבל משה כד סליק, מה כתיב ביה, ומשה עלה אל האלהים, זכאה חולקיה. רבי יוסי אמר, מכאן אמרו חברייא, הבא ליטהר מסייעין אותו, דכתיב ומשה עלה אל האלהים, מה כתיב בתריה, ויקרא אליו יהו״ה, דמאן דבעי לאתקרבא מקרבין ליה.

ויקרא אליו יהו״ה מן ההר לאמר, כה תאמר לבית יעקב וגו׳. רבי יצחק פתח (תהלים סה ה) **אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך** -- זכאה חולקיה דההוא בר נש דקודשא בריך הוא אתרעי ביה, וקריב ליה למשרי בגו היכלא קדישא, דכל מאן דאיהו אתרעי ביה לפולחניה, רשים הוא מרשימין דלעילא, למנדע דהא הוא אתבחר מקמיה דמלכא קדישא עלאה למשרי במדורוי, וכל מאן דאשתכח ביה ההוא רשימא, אעבר בכל תרעין דלעילא, ולית דימחי בידוי.

רבי יהודה אמר, זכאה חולקיה דמשה, דעליה כתיב **אשרי תבחר ותקרב**, וכתיב ביה (שמות כ יח) **ומשה נגש אל הערפל**, (שם כד ב) **ונגש משה לבדו אל יהו״ה והם לא יגשו**.

כה תאמר לבית יעקב-- אלין נוקבי, **ותגיד לבני ישראל**-- אלין דכורין. רבי שמעון אמר, **כה תאמר** כמה דאת אמר (במדבר ו כג) **כה תברכו**, וכתיב (תהלים קמה י) **וחסידיך יברכוכה**, כלומר יברכו ׳כה׳.

כה תאמר לבית יעקב, באמירה, והיינו מסטרא דדינא. **ותגיד לבני ישראל**, כמה דאת אמר (דברים ד יג) **ויגד לכם את בריתו**, וכתיב (שם כו ג) **הגדתי היום ליהו״ה אלהי״ך. לבני ישראל**-- דכורין דאתו מסטרא דרחמי.

אמר רבי יוסי (נ״א יצחק) הואיל ואתינא להאי, מה הוא **הגדתי היום ליהוה אלהיך**? ״ליהוה אלהינו״ מבעי ליה? אמר ליה רבי שמעון, וכי האי בלחודוי הוא, והא כתיב (שם ח ז) **כי יהוה אלהיך מביאך אל ארץ טובה וגו׳**, (שם ז טז) **אשר יהוה אלהיך נותן לך**, (שם ד כד) **כי יהוה אלהיך אש אוכלה הוא**, וכלהו הכי, אלא הכי תנינן, כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה, מאי טעמא, משום דזרעא קדישא לארעא קדישא סלקא, ושכינתא באתרה יתבא, והאי בהאי תליא. ומשה לא קאמר אלהי״ך אלא לאינון דהוו זמינין למיעאל לארעא קדישא, ולקבלא אפי שכינתא, ומה דלא אמר אלהינ״ו, משום דהא משה לא זכה למיעאל לארעא, ובגיני כך אלהי״ך ודאי בכל אתר, משום דאינון הוו זמינין למיעאל תמן.

אמר ליה ודאי הכי הוא, אבל הכא כתיב (שם כו ג) **ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם, ואמרת אליו הגדתי היום ליהו״ה אלהי״ך**, והא אינון בארעא שריין? מאי טעמא אלהי״ך ולא אלהינ״ו? אלא אינון בעיין לאחזאה ולאודאה, דבגיניה דחסד עלאה זכאן לכל האי ושריין בארעא, ועאלן לההיא ארעא, ועבד עמהון כל אינון טבאן, ובגיני כך הוו אמרין מלין אלין לכהן, (ולא לבר נש אחרא) דכתיב הגדתי היום ליהו״ה אלהי״ך, (והכי הוא ודאי), משום דאתי מסטרא דחסד.

כה תאמר לבית יעקב-- להההוא אתר דאתחזי להו. **ותגיד לבני ישראל**-- בההוא אתר שלים דאתחזי להו, דהא יעקב וישראל תרין דרגין אסתלקו, ובדרגא חד סלקין, אלא ישראל שלימותא דכלא

דף פ עמוד א

אקרי, **ותגיד לבני ישראל** - לאחזאה חכמתא ולאשתעי ברוח חכמתא, טיבו וקשוט דעבד לון קודשא בריך הוא, דכתיב **ויגד לכם את בריתו**.

תניא אמר רבי יוסי, זמנא חדא הוינא אזיל בארחא, והוה רבי חייא ברי עמי, עד דהוינא אזלין אשכחנא חד גבר דהוה לקיט בחקלא עשבין לאסוותא, קריבנא לגביה, אמינא ליה בר נש קוטרא דקוטרי דעשבין למה, לא זקיף רישיה ולא אמר מידי, אהדרנא זמנא אחרא ואמינא האי, ולא אמר מידי, אמינא

ליה לרבי חייא ברי, או האי בר נש אטים אודנין או שטיא או חכימא, יתיבנא גבוי, לבתר לקיט אינון עשבין ואחיד לון, וחפא עליהון טרפי גופנין. אמר לן, אנא חמינא דיודאין אתון, ויודאין אמרי עלייהו דאינון חכימין, אי לא דחייסנא עלייכו השתא, תהוון רחיקן מבני נשא, כסגירא דא דמרחקין ליה מכלא, דהא אנא חמינא דריחא דחד עשבא דהוה קריב גביכון עאל בגופייכו, ותהוון רחיקין תלתא יומין, אלא אכילו אלין תומי ברא ותתסון, אכלנא מנייהו דהוו שכיחין קמן ואדמכנא, ואתקטרנא בזיעא עד עידן סגי, לבתר אתערנא, אמר לן ההוא גברא, השתא אלהכון עמכון דאשכחתון לי, דהא אסוותא דגופיכון על ידי אשתלים.

עד דהוינא אזלין, אמר לן, כל בר נש בעי לאשתעי בבר נש אחרא כפום ארחוי, דהא לנוקבא כפום ארחוי, לגברא כפום ארחוי, לגברא דגברי כפום ארחוי, אמינא לרבי חייא ברי, היינו דכתיב **כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל** .

אמר לן, חמיתון דלא זקיפנא רישאי ולא אשתעינא בהדייכו, משום דאבא חכימא בעשבין מכל בני דרא הוה, ואוליפנא מאבא ארחוי דכל עשבין דבהון קשוט, ואנא בכל שתא מדוראי בינייהו, והאי עשבא דחמיתון דחפינא ליה בטרפי דגופנין אלין, בביתאי אית אתר חד והוא לסטר צפון, ובההוא אתר נעיץ חד ריחיא, ומעינא דההוא ריחיא נפיק חד גבר בתרין רישין, וחרבא שיננא בידיה, ובכל יומא קא מצער לן, ואנא לקיטנא האי עשבא, וזילו אבתראי ותחמון חיליה דהאי עשבא, ומה די אלהא עלאה גלי בעלמא, ולית מאן דידע ארחוי בכלא. אזילנא אבתריה, עד דהוינא אזלי בארחא, מאיך לחד נוקבא בעפרא, ושוי מההוא עשבא בנוקבא, נפק חד חויא ורישא דיליה סגי, נטל חד סנטירא (נ"א סודרא), וקטיר ליה כחד גדיא, דחילנא, אמר לן זילו אבתראי.

עד דמטינא לביתיה, חמינא ההוא אתר בחשוכא בתר חד כותלא, נטל חד שרגא, ודליק דליקא סחרניה דההוא אתר דרחייא, אמר לן ממה דתחמון לא תדחלון ולא תשתעון מידי, אדהכי שרי חויא מקטרוי, וכתש בקיסטא מההוא עשבא ושוי ברישיה דחויא, עאל חויא בההוא עינא דרחייא, ושמענא קלא דכל אתר מזדעזעא, בעינן למיפק, אחיד בידנא ההוא גברא, אמר לא תדחלון קריבו גבאי. אדהכי נפק חויא שתית דמא, נקט ההוא גברא מההוא עשבא ושוי ברישיה כבקדמיתא, עאל בההוא עינא דרחייא, לשעתא זעירא חמינא דנפק מההוא עינא חד גברא בתרין רישין, וחויא שרייא סחרניה דקדלוי, עאל בההוא עינא דרחייא ונפק תלת זמני, הוה אמר זקיטא זקיטא, ווי לאימיה דלההוא אתר אוביל ליה.

אדהכי אתעקר רחייא מאתריה, ונפקו גברא וחויא, ונפלו ומיתו תרווייהו, ואנן דחילנא סגי, אמר לן ההוא גברא, דא הוא חילא דעשבא דאנא לקיטנא קמייכו, ובגיני כך לא אשתעינא בהדייכו, ולא זקיפנא רישאי בשעתא דקריבתון גבאי. אמר לן אילו

דף פ עמוד ב

ידעין בני נשא חכמתא דכל מה דנטע קודשא בריך הוא בארעא, וחילא דכל מה דאשתכח בעלמא, ישתמודעון חילא דמאריהון בחכמתיה סגיאה, אבל לא טמיר קודשא בריך הוא חכמתא דא מבני נשא, אלא בגין דלא יסטון מארחוי, ולא יתרחיצו בההיא חכמתא וינשון ליה.

כד אתינא ואמינא הני מלי קמיה דרבי שמעון, אמר ודאי חכימא הוה, ותא חזי, לית עשבא ועשבא דאתייליד בארעא, דלא אית ביה חכמתא סגיאה, וחיליה בשמיא סגיא. תא חזי מן אזובא, דבכל אתר דבעי קודשא בריך הוא לדכאה לבר נש, באזובא מתדכי, מאי טעמא, משום דיתער חיליה דלעילא דאתפקדא עלוי, דהא ההוא חילא דאתפקדא עלוי כד אתערא, מבערא רוח מסאבא ואתדכי בר נש, ועלך אמינא בריך רחמנא דשזבך:

אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים - מאי "כנפי נשרים"? אמר רבי יהודה, ברחמי, דכתיב (דברים לב יא) **כנשר יעיר קנו וגו'**. והיינו רזא דאמר רבי שמעון, (משלי ל יט) **דרך הנשר בשמים**, מאי "בשמים"? ברחמי, מה נשר אשתכח ברחמי על בנוי ודינא לגבי אחרנין, כך קודשא בריך הוא אשתכח ברחמי לגבי ישראל ודינא לגבי עמין עעכו"ם.

רבי אלעזר הוה אזיל מקפוטקיא ללוד, והוה אזיל רבי יוסי ורבי חייא עמיה, קמו בנהורא כד נהיר יממא והוו אזלי, אמר רבי חייא, חמינא האי קרא דכתיב (יחזקאל א י) **ופני אריה אל הימין לארבעתם, ופני שור מהשמאל לארבעתן, ופני נשר לארבעתן** - הא אריה בימינא שור משמאלא, נשר באן אתר דוכתיה? אמר ליה רבי אלעזר, באתרא (נ"א דיעקב) דיניקא שריא. מאי טעמא? משום דנשר בכלא אשתכח רחמי לבנוי דינא לגבי אחרנין, כך קודשא בריך הוא אוביל לון לישראל ברחמי, ובדינא לגבי אחרנין, דכתיב ואשא אתכם על כנפי נשרים, וכתיב כנשר יעיר קנו. מנלן דנשר רחמי אקרי? דכתיב דרך הנשר בשמים, בשמים ממש, ובגיני כך אריה לימינא, שור לשמאלא, נשר בינייהו ואחיד לון, אדם כליל כלהו, וכלא אתכלילן ביה, דכתיב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה:

ויהי ביום השלישי וגו'. רבי אבא פתח (שיר ח ח) **אחות לנו קטנה ושדים אין לה, מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה** -- "אחות לנו קטנה" דא כנסת ישראל דאקרי אחות לקודשא בריך הוא, "ושדים אין לה" היינו דתנינן בשעתא דקריבו ישראל לטורא דסיני, לא הוה בהון זכוון ועובדין טבין לאגנא עלייהו, דכתיב "ושדים אין לה", דהא אינון תקונא ושפירו דאתתא, ולית שפירו דאתתא אלא אינון. "מה נעשה לאחותנו" - מה יתעביד מינה בשעתא דקודשא בריך הוא יתגלי בטורא דסיני למללא בפתגמי אורייתא ויפרח נשמתהון מנייהו.

אמר רבי יוסי, בההיא שעתא דקריבו ישראל לטורא דסיני, בההוא ליליא ונגהי תלתא יומין דלא אזדווגו לאנתתייהו, אתי מלאכין עלאין וקבילו לישראל באחוותא, אינון מלאכין לעילא, וישראל מלאכין לתתא, אינון מקדשין שמא עלאה לעילא, וישראל מקדשין שמא עלאה לתתא, ואתעטרו ישראל בשבעין כתרין בההוא ליליא. ומלאכי עלאי הוו אמרי, אחות לנו קטנה ושדים אין לה, דלית להו זכוון ועובדין טבין, מה נעשה לאחותנו, כלומר מה יקר ורבו נעביד לאחתנא דא, ביומא דקודשא בריך הוא יתגלי בטורא דסיני למיהב להו אורייתא. [ויהי ביום השלישי] כתיב היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה, והיינו ביום השלישי.

רבי שמעון אמר, בשעתא דקודשא בריך הוא בעא לאתגלאה

דף פא עמוד א

בטורא דסיני, קרא קודשא בריך הוא לכל פמלייא דיליה, אמר לון, השתא ישראל רביין, דלא ידעין נימוסי, ואנא בעיא לאתגלי עלייהו, אי אתגלי עלייהו בחילא דגבורה לא יכלין למסבל, אבל אתגלי עלייהו ברחמי ויקבלון נימוסי, הדא הוא דכתיב ויהי ביום השלישי, ביום השלישי ודאי, דאיהו רחמי. מנלן? דכתיב (ש"ב כב י) **ויט שמים וירד**, ובהאי אתגלי קודשא בריך הוא לישראל, אקדים להו רחמי בקדמיתא, ולבתר אתייהיב להו אורייתא מסטרא דגבורה, ביום השלישי, דהכי אתחזי להו, דבגיני כך ישראל אקרון.

בהיות הבקר, דכתיב (שם ב כג ד) **בקר לא עבות**, הא אי הוה עבות קדרותא אשתכח ולא אתגלייא חס"ד, ואימתי אתגלייא חס"ד, בבקר, כמה דאת אמר (בראשית מד ג) הבקר אור, דכד נהיר צפרא חס"ד אשתכח בעלמא ודינין מתעברן, ובזמנא דלא נהיר בקר, דינין עד כען לא מתעברן, דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהי"ם, כיון דאתעברן אינון כוכביא ונהיר שמשא, ביה שעתא כתיב בקר לא עבות, וחס"ד אתער בעלמא תתאה, בההיא שעתא כתיב בהיות הבקר, וכיון דמתעברן כוכביא, בקר אשתכח, (נ"א דאתער בקר דינין לא אשתכחו). אמר רבי יוסי, 'בהיות הבקר', שארי קודשא בריך הוא לאתגלאה בטורא דסיני. תאנא **בהיות הבקר** - כד אתער זכותיה דאברהם, דכתיב ביה (בראשית יט כז) **וישכם אברהם בבקר**.

ויהי קלת וברקים -- אמר רבי אבא, **קלת** כתיב חסר, תרין קלין דאהדרו לחד, דא נפקא מן דא, רוחא ממיא, ומיא מרוחא, תרין דאינון חד, וחד דאיהו תרי. אמר רבי יוסי, **קלת** חד, ואיהו קלא רברבא תקיפא דלא פסקת לעלמין, ההוא דכתיב ביה (דברים ה יט) **קול גדול ולא יסף**, דהא שאר קלין אתפסקן. דתניא בארבעה תקופין בשתא קלא אתפסקת, וכדין דינין מתערין בעלמא, והאי קלא דכליל שאר קלין ביה לא אתפסק לעלמין, ולא אתעבר מקיומא שלים ותוקפא דיליה. תאנא, האי קלא דקלין, קלא דכליל כל שאר קלין.

אמר רבי יהודה, לית קלא אלא מסטרא דרוחא ומיא ואשא, ובקלא (ד"א וכלא) עביד קלא, ואתכליל דא בדא, ועל דא כתיב קלת.

וברקים -- אמר רבי יוסי היינו דכתיב (תהלים קלה ז) **ברקים למטר עשה**, שלהובא בעוטרי קטירא דרחמי, בחיבתא דלא (שקיע) שכיחי.

תנא רבי יהודה אמר, בסטר גבורה אורייתא אתייהיבת, אמר רבי יוסי, אי הכי בסטר שמאלא הוי, אמר ליה, אתהדר לימינא, דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו, וכתיב (שמות טו ו) ימינך יהו"ה נאדרי בכח וגו', אשכחן שמאלא דאתחזר לימינא, וימינא לשמאלא, הא גבורה לשמאלא (ד"א לימינא).

וענן כבד על ההר וגו' -- עננא תקיף דשקיע באתריה דלא נטיל. **וקול שפר חזק מאד** - מגו דעננא תקיף הוה נפיק ההוא קלא, כמה דאת אמר (דברים ה כ) **ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך**.

אמר רבי יהודה, תלת חשוכי הוו, דכתיב חשך ענן וערפל, וההוא קלא הוה נפיק פנימאה מכלהו, אמר רבי יוסי, פנימאה דכלא הוה, דביה כתיב **קול גדול ולא יסף**:

אמר רבי אבא, כתיב **וכל העם ראים את הקולות** - "רואים", "שומעים" מבעי ליה? אלא הכי תנינן, אינון קלין הוו מתגלפי בההוא חשוכא ועננא וקבלא, ומתחזיין בהו כמה דאתחזי גופא, וחמאן מה דחמאן ושמעין מה דשמעין, מגו ההוא חשוכא וקבלא ועננא, ומגו ההוא חיזו דהוו חמאן, הוו

נהירין בנהירו עלאה, וידעין מה דלא ידעו דרין אחרנין דאתו בתרייהו, וכלהו הוו חמאן אפין באפין, הדא הוא דכתיב (שם ד) **פנים בפנים דבר יהו״ה עמכם**.

ומאן הוו חמאן? תאני רבי יוסי, מנהירו דאינון קלן, דלא הוה קול דלא הוה נהיר בנהירו, דמסתכלי ביה כל גניזין וכל טמירין וכל דרין דייתון עד מלכא משיחא, ובגיני כך כתיב וכל העם ראים את הקולת, ראים

דף פא עמוד ב

ראיה ממש.

אמר רבי אלעזר, **וכל העם ראים**, ראים כמה דאמינא, דחמו מנהירו דאינון קלן מה דלא חמו דרין בתראין אחרנין.

את הקולת -- כמה דאת אמר (ישעיה ו א) **וארא את יהו״ה**, ״וארא יהוה״ לא כתיב אלא ״את יהוה״, אוף הכא ״וכל העם ראים הקולת״ לא נאמר אלא ״את הקולת״. כגוונא דא **את השמים ואת הארץ**, דהא אתין דבאורייתא לאסתכלא באורייתא (נ״א בחכמתא) אתייהיבו. **כבד את אביך ואת אמך**, (משלי ג ט) **כבד את יהו״ה מהונך**, וכלהו לאתכללא בהו מלה אחרא. אוף הכא **את הקולת**-- לאסגאה ההוא קלא אחרא לתתא, דכניש לון לגביה מה דנפיק מנייהו, דביה חמאן ומסתכלן בחכמתא עלאה כל גנזין עלאין, וכל רזין טמירין וסתימין, מה דלא אתגלייא לדרין בתראין דאתו בתריהון, ולא לדרין דייתון לעלמין עד זמנא דייתי מלכא משיחא, דכתיב (ישעיה נב ח) **כי עין בעין יראו בשוב יהו״ה ציון**.

ואת הלפידים, בקדמיתא ברקים, והשתא לפידים, כלא חד, אבל מדאתתקנו בתקונוי לאתחזאה אתקרון הכי.

ואת קול השופר -- תאני רבי יצחק, כתיב (תהלים סב יב) **אחת דבר אלהי״ם שתים זו שמעתי**, כמה דאת אמר אנכי ולא יהיה לך.

אמר רבי יהודה ״קול בשפר״ מבעי ליה? ״השפר״ למה? אלא ההוא קול דאקרי שופר, דכתיב (ויקרא כה ט) **והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפורים**, בדא אתברי שופר. אמר רבי יוסי, מה שופר אפיק קלא --אשא ורוחא ומיא-- אוף הכא כלא אתכליל בהאי, ומדא נפקין קלין אחרנין. אמר רבי אלעזר, קול דנפיק משופר, דמשמע דשופר חד וקול נפיק מניה, ושופר בקיומיה שכיח, ובגיני כך כתיב קול השפר. רבי יהודה אמר הכי: **קול השפר**, ״השפר״ כתיב חסר, כמה דאת אמר (דניאל ו ב) **שפר קדם דריוש**, כז **מלכי ישפר עלך**, לב **שפר קדמי להחויא**. רבי שמעון אמר, **קול השפר** - אתרא דקלא נפיק מניה אקרי שופר.

תו אמר רבי שמעון, תא חזי **קול השופר**-- אתרא דקלא, היינו דכתיב (דברים ח ג) **כי על כל מוצא פי יהו״ה יחיה האדם**. מאי ״מוצא פי יהוה״? דא קול (ס״א דנפיק משופר והאי קול) השופר, הוא רב מכל שאר קלי תתאי, ותקיפא מכלהו, דכתיב **וקול שפר חזק מאד**, ועל כל שאר קלין לא אתמר חזק מאד, (נ״א אמר רבי שמעון) בהאי קול השופר תליא כלא, ודא הוא דאקרי קול גדול, דכתיב קול גדול ולא יסף, ואקרי (מ״א יט יב) ׳קול דממה דקה׳, נהירו דבוציני, דהוא זך ודקיק וזכיך ונהיר לכלא. **דממה** - מהו דממה? אמר רבי שמעון דבעי בר נש למשתוקא מניה ולמחסם פומיה, כמה דאת אמר (תהלים לט ב) **אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום**, דממה איהי שתוקא דלא אשתמע לבר, וירא העם וינעו ויעמדו מרחק, דחמו מה דחמו, וינעו, כמה דאת אמר (ישעיה ו ה) **וינועו אמות הספים מקול הקורא**.

תאנא, מה כתיב ביה ביחזקאל, כד חמא גבורן נימוסי קודשא בריך הוא, דכתיב (יחזקאל א ג) **וארא והנה רוח סערה באה וגו׳**, רוח סערה אמאי? אמר רבי יוסי, לתברא ארבע מלכוון. אמר רבי יהודה, תנינא רוחא רבא דאתער בנימוסי גבורה דלעילא, באה מן הצפון, מצפון לא כתיב, אלא מן הצפון, ההוא דאשתמודע לעילא, ההוא דטמיר וגניז לעילא.

ענן גדול, ואש מתלקחת, דהוה אחיד ביה, (ס״א ולא אחיד אחיד בסטרוי וכו׳) ולא הוה אחיד בסטרוי לאתערא דינא, דתנינן תלת זמנין ביומא, ינקא ההוא דינא קשיא בקרדיטי גליפין מסטרא דגבורה, הדא הוא דכתיב ואש מתלקחת, בגין לאתערא בעלמא, ומה מבסם ליה, ההוא דכתיב ביה ונגה לו סביב, דההוא זיהרא דאסחר ליה מכל סטרוי מבסם ליה ומתקין ליה, בגין דלא להוי דינא קשיא וייכלון בני נשא למסבליה.

ומתוכה כעין החשמל (שם ד). ״ומתוכה״-- ומגווה. ״כעין החשמל״ - מאי חשמל? אמר רבי יהודה חיות אשא ממללא. תאנא אמר רבי יוסי, חשמל, מה דהוה לבא לאשא, דכתיב **מתוך האש כעין החשמל**, ולא החשמל, מתוך האש, מגו אשא, דאיהי לגו באשא, כעין החשמל, דאיהו בתר ארבע דרגין, דכתיב רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו

דף פב עמוד א

סביב, ומתוכה כעין החשמל מתוך האש, ההוא דכתיב ביה ואש מתלקחת.

תניא רבי יוסי בר רבי יהודה אמר, חמו ישראל הכא מה דלא חמא יחזקאל בן בוזי, וכלהו אתדבקו בחכמתא עלאה יקירא, חמשה דרגין דקלין חמו ישראל בטורא דסיני, ובחמשה דרגין אלין אתייהיבת אורייתא, דרגא חמישאה הוא דכתיב קול השפר, יחזקאל לקבליהון חמא חמשה דרגין דאינון לבר מאלין, דאינון רוח סערה, ענן גדול, ואש מתלקחת, ונגה לו סביב, ועין החשמל.

אמר רבי אלעזר, בישראל כתיב (דברים ה ד) פנים בפנים דבר יהו״ה וגו׳, ביחזקאל כתיב, כעין, ודמות, כמאן דחמי בתר כותלין סגיאין, כמאן דחמי בר נש בתר כותלא. אמר רבי יהודה, מה דחמו ישראל לא חמא נביאה אחרא, כל שכן מה דחמא משה דלא חמא נביאה אחרא, (ס״א כ״ש בר נש אחרא), זכאה חולקיה, דכתיב ביה (שמות לד כח) **ויהי שם עם יהו״ה**, ולא בחיזו אחרא, כמה דכתיב (במדבר יב ח) **ומראה ולא בחידות**.

אמר רבי יוסי, תא חזי כתיב (יחזקאל א ג) **היה היה דבר יהו״ה**, נבואה לשעתא היתה. רבי יהודה אמר, לקיומא הוא דאתא, דאצטריך למהוי בגיניהון דישראל, לאשתמודעא דהא לא שביק לון קודשא בריך הוא, ובכל אתר דמתפזרין ישראל בגלותא עמהון הוא שריא.

אמר רבי אלעזר, **היה היה**-- דחמא ולא חמא, דקאים באינון מלין ולא קאים, הדא הוא דכתיב וארא כעין חשמל, ולא חשמל, אבל ישראל מה כתיב בהו, וכל העם ראים את הקולת, כל חד וחד חמא כדקא חזי ליה, דתניא כל חד וחד הוו קיימין שורין שורין, תחומין תחומין, וכדקא אתחזי להו חמו כל חד וחד.

[כאן שייך מה שבסוף הספר סימן א]

אמר רבי שמעון, רישי דעמא בלחודייהו, רישי דשבטין בלחודייהו, נוקבי בלחודייהו, חמש דרגין לימינא, וחמש דרגין לשמאלא, הדא הוא דכתיב (דברים כט ט) אתם נצבים היום כלכם לפני יהו״ה אלהיכ״ם, ראשיכם, שבטיכם, זקניכם, ושוטריכם, כל איש וגו׳, הא חמש דרגין לימינא. וחמש דרגין לשמאלא מאן אינון, היינו דכתיב (שם י), טפכם, נשיכם, וגרך אשר בקרב מחניך, מחטב עציך, עד שאב מימיך, הא חמש דרגין לשמאלא, כלהו דרגין אתתקנו כגוונא דלעילא, לקבליהון ירתו ישראל אחסנת עלמין עשר אמירן, דבהו תליין כל פקודין, וכל זכוון, וכל ירותת אחסנא, דאינון חולקא טבא דישראל.

תאנא, בההיא שעתא דקודשא בריך הוא אתגלי בטורא דסיני, הוו חמאן כל ישראל כמאן דחמי נהורא בעשישתא, ומההוא נהורא הוה חמי כל חד וחד מה דלא חמא יחזקאל נביאה, מאי טעמא, משום דאינון קלין עלאין אתגליאו (נ״א אתגליפו) בחד כמה דאמינא, דכתיב וכל העם רואים את הקולת, אבל ביחזקאל שכינתא אתגלי ברתיכוי ולא יתיר, והוה חמי כמאן דחמי בתר כותלין סגיאין.

אמר רבי יהודה, זכאה חולקא דמשה דכתיב ביה וירד יהו״ה על הר סיני ויקרא יהו״ה למשה, זכאה דרא דכתיב ביה וירד יהו״ה לעיני כל העם על הר סיני. תא חזי, כתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו, דהא מימינא אתגלי מה דאתגלי.

מה בין האי להאי? אמר רבי יוסי, הכא בסיני רישא וגופא דמלכא, דכתיב (ש״ב כב י) ויט שמים וירד, ובאתר דאית רישא אית גופא, אבל ביחזקאל כתיב, (יחזקאל א ג) ותהי עליו שם יד יהו״ה, דאתגלי ידא ולא גופא, ותנינן אפילו בידא יד יהו״ה עלאה, יד יהו״ה תתאה.

תא חזי כתיב **נפתחו השמים וארא מראת אלהי״ם**, **מראת** כתיב חסר, לאחזאה דבגין שכינתא קאמר, דהא וארא מראת חסר, מראה חד, אמר רבי ייסא וכי שכינתא לאו כלא, אמר רבי יוסי לא דמי רישא דמלכא לרגלוי דמלכא, אף על גב דכלא הוי בגופא דמלכא.

תא חזי בישעיהו כתיב, (ישעיה ו א) **וארא את יהו״ה**, ביחזקאל כתיב **וארא מראת אלהי״ם** -- הכא ׳את׳ התם ׳מראת׳. מה דחמא דא חמא דא. זכאה חולקיה דמשה דלא הוה נביאה מהימנא שלימא כוותיה.

וארא את יהו״ה-- ״את״ דייקא, **וארא מראת אלהים**-- ״מראת״ דייקא, ובדרגא חד הוו. אי

דף פב עמוד ב

הכי אמאי לא פריש ישעיה כולי האי? אמר רבי יוסי: דא כליל, דא פריש. מאי טעמא פריש כולי האי יחזקאל? אלא כלא אצטריך בגיניהון דישראל, דינדעון חביבותא דחביב להו קודשא בריך הוא, דשכינתיה ורתיכוי אתיין לדיירא בינייהו בגלותא.

אמר רבי חייא **בארץ כשדים** והא כתיב (ישעיה כג יג) **הן ארץ כשדים זה העם לא היה**, אמאי אתגלי שכינתא תמן? אי תימא בגיניהון דישראל, הוה טב דתשרי שכינתא בגווייהו ולא יתגלייא. אלא הכי תאנא, אי לאו דאתגלייא לא הוו ידעין, והא דאתגלייא, מה כתיב **על נהר כבר** - על מייא, באתר דלא יסתאב ולא שריא מסאבותא, וההוא נהרא הוה חד מארבע נהרין דנפקין מגנתא דעדן דכתיב **על נהר כבר**, מאי "כבר"? דכבר הוה מאתר דשכינתא שריא עלוי, וכתיב **ותהי עליו שם יד יהוה**-- 'שם' ולא באתר אחרא.

אמר רבי חייא כתיב **ומתוכה דמות ארבע חיות, וזה מראיהן, דמות אדם להנה** - תאנא ברזא עלאה, ארבע חיוון אית דאינהו לגו בגו היכלא קדישא, ואינון קדמאי עתיקין דעתיקא קדישא, כללא דשמא עלאה, ויחזקאל חמא דמות דרתיכין עלאין, דהא הוא חמא מאתר דלא הוה נהיר כל כך, תאנא כגוונא דלעילא אית לתתא מינייהו, וכן בכלהו עלמין, כלהו אחידן דא בדא ודא בדא.

ואי תימא לעילא יתיר חמא, תנינן משה חמא מאספקלריא דנהרא, וכלהו נביאי לא חמו אלא מגו אספקלריא דלא נהרא, דכתיב וארא מראת אלהי"ם וכתיב (במדבר יב ו) אם יהיה נביאכם, יהו"ה במראה אליו אתודע וגו', לא כן עבדי משה וגו', וכתיב פה אל פה אדבר בו. אמר רבי יוסי תא חזי, דנביאין כלהו לגביה כנוקבא לגבי דכורא, דכתיב **פה אל פה אדבר בו ומראה**, ולשאר נביאים (כתיב במראות ולמשה כתיב) **במראה אליו אתודע**-- "**ב**מראה" ולא "מראה", כל שכן יחזקאל דאפילו "מראה" לא כתיב ביה, אלא "מראת" חסר, וכל שכן דכתיב במשה **ולא בחידות**, אלא כל מלה על בורייה. זכאה איהו דרא דנביאה דא שרי בגווייהו.

אמר רבי יוסי ברבי יהודה, אפין באפין חמו ישראל זיו יקרא דמלכיהון, (נ"א דמאריהון) ולא הוה בהון סומין וחגרין וקטיעין וחרשין, סומין, דכתיב וכל העם ראים, חגרין, דכתיב ויתיצבו בתחתית ההר, קטיעין וחרשין, דכתיב נעשה ונשמע, ולזמנא דאתי כתיב, (ישעיה לה ו) **אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם**.

וידבר אלהי"ם את כל הדברים האלה לאמר. רבי יהודה פתח, (תהלים קו ב) **מי ימלל גבורות יהו"ה ישמיע כל תהלתו** -- בכמה ארחין אורייתא אסהידת בבר נש דלא יחוב קמי מאריה. בכמה ארחין יהיב ליה עיטא דלא יסטי מארחוי לימינא ולשמאלא. בכמה ארחין יהיב ליה עיטא היך יתוב קמי מאריה וימחול ליה. דתנן שית מאת ותלת עשר זיני עיטא יהיב אורייתא לבר נש למהוי שלים במאריה, בגין דמאריה בעא לאוטבא ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי, ויתיר בעלמא דאתי.

דהא תנינן כל מה דקודשא בריך הוא אשלים ליה לבר נש מאינון טבאן דזכי בהו, לעלמא דאתי אשתלים בהו, מאי טעמא משום דעלמא דאתי דקודשא בריך הוא הוי, (ואי תימא דהאי עלמא לאו דידיה הוא, אלא), והכי תנינן האי עלמא לקבליה דעלמא דאתי לא הוי אלא כפרוזדור לגבי טרקלין, (בגין כך עלמא דאתי דקודשא בריך הוא הוי), וכד זכי ההוא זכאה בדידיה זכי.

דתניא כתיב (דברים יח ב) **ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו**, מאי טעמא? משום ד-**יהו"ה הוא נחלתו**. זכאה חולקיה דמאן דזכי לאחסנא אחסנתא עלאה דא, וזכי בה בעלמא דא ובביתא דהאי עלמא, זכי בעלמא דאתי ובביתא עלאה קדישא, דכתיב (ישעיה נו ה) **ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם**--

דף פג עמוד א

זכאה חולקיה דההוא זכאה דמדוריה עם מלכא בביתיה.

רבי שמעון אמר, זכאה חולקיה דההוא זכאה דזכי להאי דכתיב, (ישעיה נח יד) **אז תתענג על יהו"ה**, "עם יהוה" לא כתיב אלא "על יהוה", מאי "על יהוה"? אתר דעלאין ותתאין אתמשכן מיניה ותאבין להההוא אתר, דכתיב (תהלים קכא א) **מאין יבא עזרי**, וכתיב (דניאל ז יג) **ועד עתיק יומיא מטה וקדמוהי הקרבוהי**. ותיאובתא וענוגא דצדיקיא לאסתכלא להההוא זיוא דכל זיוא מיניה נפקא, ואתמשכן מניה כל אינון כתרין.

תו אמר רבי שמעון, תנינן בהאי קרא **אז תתענג על יהוה**, סיפיה דקרא מה כתיב? **והרכבתיך על במתי ארץ**-- על ההוא אתר דאקרי 'במתי ארץ', איהו לעילא מהאי 'ארץ', וההוא אתר דאקרי 'במתי ארץ' היינו שמים, והיינו דכתיב **על במתי ארץ**.

על יהו״ה -- אמר רבי אבא ״אז תשב״ לא כתיב, אלא ״אז תתענג על יהוה״, היינו שמים, דכתיב (תהלים נז ו) **רומה על השמים אלהים. והרכבתיך על במתי ארץ**-- היינו ארץ החיים, ממשמע דכתיב ׳על במתי׳, לאכללא ציון וירושלם דאקרון במתי ארץ, והיינו שמים דלעילא וארץ דלעילא, ומלה דאמר רבי שמעון הכי הוא, וכלא חד, דכתיב ועד עתיק יומיא מטה וגו׳, וכל הני מילי לאתר חד סלקין.

אמר רבי אבא לרבי שמעון, לימא לי מר האי קרא כוליה במאי אוקימנא ליה, דכתיב **אז תתענג על יהו״ה, והרכבתיך על במתי ארץ, והאכלתיך נחלת יעקב אביך**. אמר ליה, הא כלא אתמר, דתפנוקא ועדונא **על יהוה** כתיב-- אתר דאיהו לעילא, וכתיב **ועד עתיק יומיא מטה וגו׳**, על במתי ארץ, כמה דאתמר. **והאכלתיך נחלת יעקב אביך** - כמה דכתיב (בראשית כז כח) **ויתן לך האלהי״ם מטל השמים וגו׳**, והיינו ״נחלת יעקב״, וברכתא דבריך יצחק ליעקב על האי שמים קאמר, וברכיה בברכתא דזמינין בנוי דיעקב לאחיא בההוא טלא לזמנא דאתי, דכתיב ויתן לך האלהי״ם, לך ולא לאחרא, מטל השמים, דביה זמינין מתיא לאחיא לזמנא דאתי, דנפיק מעתיקא לזעיר אנפין, ושריא בהאי שמים, אסתכל רבי אבא ואמר, השתא אשתמע כלא, ואשתכח דברכתא דיצחק עלאה ממאי דחשיבנא.

תאנא (תהלים קו ב) **מי ימלל גבורות יהו״ה** -- ״מי ימלל״, ״מי ידבר״ מבעי ליה? אמר רבי חייא, כמה דאת אמר (דברים כג כו) **וקטפת מלילות בידך**. **גבורות יהו״ה**-- דסגיאין אינון, ונפקין מגבורה חד, ותאנא חד גבורה עלאה עטרא דעטרין, מתעטרא, ונפקין מינה חמשין תרעין, מנהון ימינא ומנהון שמאלא, וכל חד וחד גבורה אתקרי, וכל חד וחד מתעטרא בקרדיטי גליפין נהורין, וכלהו אקרון גבורת יהו״ה. אמר רבי חייא, **גבורת יהוה** חסר כתיב, דהא כלהו כלילן בדא.

ישמיע כל תהלתו-- דא הוא שכינת זיו יקריה דקודשא בריך הוא, דכתיב (חבקוק ג ג) **ותהלתו מלאה הארץ**.

אמר רבי שמעון, כתיב (בראשית ב י) **ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו׳, שם האחד פישון וגו׳**, הא אלין בשמהן אקרון, והני ארבע מההוא נהר דנפיק אתמשכן, מה שמיה דההוא נהרא דנפיק? אמר רבי שמעון ׳יובל שמיה׳ דכתיב (ירמיה יז ח) **ועל יובל ישלח שרשיו**, וכתיב **ולא ימיש מעשות פרי**. מאי טעמא לא ימיש? משום דעל יובל ישלח שרשיו. ועל דא כתיב (ישעיה נח יא) **וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו**, ובגין כך כתיב ״יוצא״-- יוצא ואינו פוסק:

תאנא אמר רבי שמעון, כתיב **וידבר אלהי״ם את כל הדברים וגו׳** -- ״וידבר״ בגין לאכרזא מילין, דתאנא בשעתא דקודשא בריך הוא אתגלי ושארי למללא, עלאין ותתאין אתחלחלו, ונפקו נשמתהון דישראל, ותאנא ההוא מלה הוה טאס מלעילא לתתא, ומתגלפא בארבע רוחי עלמא, וסלקא ונחתא, כד סלקא אשתאבא מטורי דאפרסמונא

דף פג עמוד ב

דכיא, ואשתאבא בההוא טלא דלעילא, ואסחר בסחרניהון דישראל, ותבת בהון נשמתהון, ואסחר ומתגלפא באתריה בלוחי אבנא, וכן כל מלה ומלה.

אמר רבי שמעון, כל מלה ומלה הוה מליא בכל אינון טעמין, בכל אינון מלין גזרין אגרין ועונשין, רזין וסתרין כאסקופא (נ״א כאספוקא) דא דאיהי מליא מכלא. ובשעתא דהוה נפיק ההוא מלה אתחזי חד, וכד הוה מתגלפא באתרוי אתחזון בההוא מלה שבעין ענפין דסלקין בגוה, וחמשין כתרין (נ״א רתיכין) חסר חד מהאי גיסא, וחמשין חסר חד מגיסא אחרא, כפטישא דא בזמנא דאיהו בטש בטנרא, כמה דאת אמר (ירמיה כג כט) וכפטיש יפוצץ סלע, והוו חמאן כל ישראל עינא בעינא, והוו חדאן. וכלהו דרין בתראין כלהו אזדמנו לתמן, וכלהו קבילו אורייתא בטורא דסיני, דכתיב (דברים כט יד) כי את אשר ישנו פה וגו׳, ואת אשר איננו פה עמנו היום, וכלהו כל חד וחד כדקא חזי ליה, וכלהו חמאן ומקבלין מלין.

אלהי״ם-- דא גבורה. **את**-- דאתכליל בימינא, כמה דתנינן **את השמים** דאיהו ימינא **ואת הארץ** דאיהו שמאלא דכתיב (ישעיה מח יג) **אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים** וימינא דא הוא ׳את׳. **כל**-- לאכללא כל שאר כתרין. **הדברים**-- מתקשרן דא בדא. **האלה**-- כל אינון טעמין כל אינון רזין כל אינון סתרין גזרין ועונשין. **לאמר**-- למהוי ירותא לכלא, דכתיב (דברים לג ד) **תורה צוה לנו משה מורשה וגו׳**, דאי תימא לגלאה מה דלא אצטריך לגלאה לכל בר נש, כתיב **אנכי יהו״ה אלהי״ך**, כמה דאנא טמירא וסתים, כך יהיו מלין אלין טמירין וסתימין בלבך.

דבר אחר: **וידבר אלהי״ם**-- חד. ׳את, כל, הדברים, האלה, לאמר׳-- הא חמש דרגין אחרנין. רבי יהודה אמר, **וידבר אלהי״ם**-- גבורה. **את**-- ימינא. **כל**-- דא ודא. [**האלה**-- אינון דאתגליין, דכתיב **וכל העם ראים את הקולת**].

[דבר אחר: **כל**--] אמר רבי יצחק, לאכללא אברהם, דכתיב (בראשית כד א) **ויהו"ה ברך את אברהם בכל**. **הדברים**-- לאכללא שאר כתרין דאתכסיין. **האלה**-- אינון דאתגליין, וכתיב **וכל העם ראים את הקולת**. **לאמר**-- דא הוא דכתיב (משלי יב ד) **אשת חיל עטרת בעלה**, וכתיב (ירמיה ג א) **לאמר הן ישלח איש את אשתו**.

אמר רבי יצחק, אמאי אתיהיבת אורייתא באשא וחשוכא? דכתיב (דברים ד יא) **וההר בוער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל**, דכל מאן דישתדל באורייתא אשתזיב מאשא אחרא דגיהנם, ומחשוכא דמחשכין כל שאר עמין לישראל, דבזכותיה דאברהם אשתזיבו ישראל מאשא דגיהנם דתניא אמר ליה קודשא בריך הוא לאברהם, כל זמנא דבניך ישתדלון באורייתא ישתזבון מאלין, ואי לא הא נורא דגיהנם דשלטא בהו, וישתעבדון ביני עממיא, אמר ליה בתרי קטורי לא מזדקפן מלין, אלא אי ניחא קמך ישתזבון מנורא דגיהנם, וישתעבדון ביני עממיא, עד דיתובון גבך, אמר ליה, יאות הוא ודאי, הדא הוא דכתיב (דברים לב ל) אם לא כי צורם מכרם, מאן הוא צורם, דא הוא אברהם, דכתיב (ישעיה נא א) הביטו אל צור חצבתם, ויהו"ה הסגירם, דא קודשא בריך הוא דאסתכם על ידוי.

אמר רבי יהודה, מיומא דנפקו ישראל ממצרים, עד יומא דאתיהיבת אורייתא, חמשין יומין הוו. מאי טעמא? אמר רבי יהודה, משום אינון שני דיובלא, דכתיב (ויקרא כה י) **וקדשתם את שנת החמשים שנה**. תאנא אמר רבי שמעון, ההוא יובלא אפיק לון לישראל ממצרים, ואי תימא דיובלא ממש, אלא מסטרא דיובלא הוה, ומסטרא דיובלא אתער דינא על מצראי, ובגיני כך חמשין יומין אלין דיובלא הוו.

תאנא לקבל דא חמשין זמנין אתמר ואדכר באורייתא נמוסין דמצרים, ושבחי אינון כלהו:

דף פד עמוד א

אשר הוצאתיך, (דברים ה טו) **ויוציאך**, (שמות יג ט) **כי ביד חזקה הוציאך**, וכלהו זמני חמשין אינון ולא יתיר, משום דכלא ביובלא אתעטר, ומסטרא דיובלא אתא כלא. ובגיני כך אורייתא דאתי מגבורה אתעטרת בימינא, דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו, ותניא חמשה קלין הוו, וכלהו אתחזיאו בהו ואתכלילו בהו, ואתעטרו בדא.

אמר רבי שמעון, בההוא זמנא דקבילו ישראל אורייתא, יובלא דא אעטר בעטרוי לקודשא בריך הוא, כמלכא דאתעטר בגו חיליה, דכתיב (שיר ג יא) **צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו** - מאן אמו דא? יובלא, ויובלא אתעטר בחדוה ברחימו בשלימו, דכתיב (תהלים קיג ט) **אם הבנים שמחה** מאן 'אם הבנים'? אמר רבי שמעון, דא יובלא. אמר רבי יהודה, על דא כתיב (משלי כג כה) **ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך** - מאן 'אביך ואמך'? אמר רבי יהודה, כמה דאוקמוה בספרא דצניעותא, דכתיב (ויקרא יח ז) **ערות אביך וערות אמך לא תגלה**. ווי למאן דגלי ערייתהון.

תאנא אמר רבי יצחק, בשעתא דקודשא בריך הוא אתגלי בטורא דסיני, אזדעזע טורא, ובשעתא דסיני אזדעזע, כל שאר טורי עלמא אזדעזעו, והוו סלקין ונחתין, עד דאושיט קודשא בריך הוא ידוי עלייהו ואתישבו, וקלא נפקא ומכרזא (תהלים קיד ה) **מה לך הים כי תנוס, הירדן תסוב לאחור, ההרים תרקדו כאילים וגו'**, ואינון תבאן ואמרין **מלפני אדון חולי ארץ**. אמר רבי יצחק, "מלפני אדון"-- דא אימא דכתיב **אם הבנים שמחה**, "חולי ארץ"-- דא אימא תתאה, "מלפני אלוה יעקב"-- דא הוא אבא, דכתיב (שמות ד כב) **בני בכורי ישראל**.

ועל האי כתיב **בעטרה שעטרה לו אמו**, מהו "בעטרה"? אמר רבי יצחק כמה דכתיב (ש"א כג כו) **ושאול ואנשיו עוטרים את דוד**, משום דמתעטר בחוורא בסומקא ובירוקא, בכל גוונין, דכלהו כלילן ביה ואסתחרן ביה. אמר רבי יהודה, בעטרה שעטרה לו אמו, מאן עטרה? דכתיב (ישעיה מט ג) **ישראל אשר בך אתפאר**, וכתיב (שם ס ז) **ובית תפארתי אפאר**.

אמר רבי יצחק, אורייתא אתיהיבת באשא אוכמא על גבי אשא חוורא, לאכללא ימינא בשמאלא, ושמאלא דאתחזר ימינא, דכתיב מימינו אש דת למו.

אמר רבי אבא, בשעתא דתננא דסיני הוה נפיק, סליק אשא ואתעטר בההוא תננא באתגלייא, כאתכלא דא, וסליק ונחית, וכל ריחין ובוסמין דבגנתא דעדן הוה סליק ההוא תננא, בחיזו דחוור וסומק ואוכם, הדא הוא דכתיב (שיר ג ו) **מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל**. ההוא תננא מאן הוה? אמר רבי יצחק שכינתא דאתגלי לתמן, כמה דאת אמר (שיר שם) **מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן**. אמר רבי יהודה, למה לך כולי האי, הא קרא שלים הוא דכתיב **והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו יהו"ה באש ויעל עשנו כעשן הכבשן** -- זכאה עמא דחמאן דא וידעין דא.

אמר רבי חייא, כד אתגליפו אתוון בלוחי אבנא, הוו מתחזיין בתרין סטרין, מסטרא דא ומסטרא דא, ולוחין מאבן סנפירינון הוו, ואתגליפו, ואתחפיין באשא חוורא, ואתוון הוו מאשא אוכמא, ומתגלפן בתרין סטרין מסטרא דא ומסטרא דא. אמר רבי אבא לוחין הוו בעינייהו, ואתוון הוו טאסין

ומתחזיין בתרין אשין, אשא חוורא ואשא אוכמא, לאתחזאה כחדא ימינא ושמאלא, דכתיב (משלי ג טז) **ארך ימים בימינה בשמאלה וגו'**, והא כתיב **מימינו אש דת למו**? אלא מסטרא דגבורה הוה, ואתכלילת בימינא, ובגין כך אשא חוורא ואשא אוכמא.

תאנא, כתיב (שמות לב טז) **והלחת מעשה אלהי"ם המה וגו'**-- (מעשה אלהי"ם ודאי) אמר רבי יהודה, **והלחת** כתיב - חד. תרי הוו ומתחזיין חד, ועשר אמירן מתגלפי בהו. חמש כלילן בחמש, למהוי כלא ימינא. מעשה אלהי"ם המה ודאי.

רבי יצחק אמר, של סנפירינון הוו,

דף פד עמוד ב

ותרין אבנין הוו, ואבנין הוו סתימאן, נשיב קודשא בריך הוא ברוחא ואתפשטו, ואתגליפו תרין לוחין.

רבי יהודה אמר, כעין סנפירינון הוו, (דהוה אבן טבא) משמע דכתיב מעשה אלהי"ם המה, אמר ליה, אי הכי סנפירינון דא דהוא אבנא טבא יקירא משאר אבנין, לאו עובדא דקודשא בריך הוא אינון, אמר ליה במאי אוקימנא מעשה אלהי"ם המה, המה דייקא. אלא תא חזי, כתיב והלחת מעשה אלהי"ם, הלחת כתיב, ולא כתיב והאבנים מעשה אלהי"ם המה.

אמר רבי שמעון, כלא חד הוא, אבל אלין תרין לוחין עד לא אתברי עלמא הוו, ואסתלקו מערב שבת, ועבד לון קודשא בריך הוא, ועובדוי הוו.

ממה אתעבידו? תאנא, מההוא טלא עלאה דנגיד מעתיקא קדישא, וכד נגיד ואתמשך לחקל דתפוחין קדישין, נטל קודשא בריך הוא תרין כפורי מנייהו, ואתגלידו, ואתעבידו תרין אבנין יקירין, נשב בהו, ואתפשטו לתרין לוחין, הדא הוא דכתיב **מעשה אלהי"ם המה. והמכתב מכתב אלהי"ם הוא** כמה דכתיב (דברים ט י) **כתובים באצבע אלהי"ם**. תאנא 'אצבע אלהים' -- ההוא אצבע סליק לעשרה, כמה דאתמר אצבע אלהים היא, וכל אצבע ואצבע סליק לעשרה, עד דאתעבידא ידא שלימתא, דכתיב (שמות יד לא) **וירא ישראל את היד הגדולה**.

אמר רבי יהודה, **חרות על הלחת** -- נקיבן הוו אבנין, ואתחזיאו לתרין סטרין. "חרות"-- גלופא דגליפין. אמר רבי אבא, מהאי סטרא אתחזי סטרא אחרא, ואתקרי מהכא מה דכתיב בסטרא אחרא.

רבי אלעזר אמר, בנס הוו כתיבין, דכל בני נשא הוו אמרין וסהדין, דהא מכתב אלהי"ם הוא ודאי, דהא כל בני עלמא לא יכלין למנדע לון כמה דהוו, לדעתייהו דאינון דאמרין נקיבין הוו, מי כתיב חרות בלחת, על הלחת כתיב. אלא הכי תאנא, חמשא קלין אינון לימינא, וחמשא לשמאלא, ואינון דשמאלא כלילן בימינא, ומן ימינא אתחזון אינון דשמאלא, והכא כלא איהו ימינא, ואתכלילן אלין באלין, מאן דהוה בסטרא דא חמי לסטרא אחרא, וקרי לון לאינון אתוון, דהא תנינן שמאלא אתחזר ימינא, דכתיב מימינו אש דת למו, ובגין כך מכתב אלהי"ם הוא ודאי.

הא כיצד? מאן דהוה מסטרא דא הוה קרי בדא אנכי יהו"ה אלהי"ך, ומאלין אתוון הוה חמי וקרי לא תרצח, הוה קרי לא יהיה לך, והוה חמי וקרי לא תנאף, והוה קרי לא תשא את שם יהו"ה אלהי"ך לשוא, והוה חמי וקרי לא תגנב, וכלא מסטרא דא, וכך לכלהו, וכדין מסטרא אחרא, וכלהו כלילן דא בדא כהאי גוונא, הדא הוא דכתיב (שם לב טז) מכתב אלהי"ם הוא, מכתב אלהי"ם הוא ודאי.

וירד משה אל העם ויאמר אליהם -- רבי יוסי אמר, מאי אמירא דא דכתיב "ויאמר אליהם", ולא כתיב מאי קאמר? אמר רבי יצחק, תא חזי, ארחא דעלמא הוא כד אתי חדוותא לבר נש או כד אתי צערא, עד לא ידע מניה לא יכיל למסבל, דהא לבא אתפרח לשעתא, וכד ידע מניה קאים בקיומיה ויכיל למסבל, כל שכן הכא (נ"א והכא לאו הכי) דהא משה אמר לון כל מה דהוה לבתר, ואתקיף לבייהו במלין, ולא יכילו למסבל, כל שכן אי לא אמר לון מידי, ובגין כך **ויאמר אליהם** בקדמיתא, ואתתקף לבייהו, ולבתר **וידבר אלהי"ם**. ועם כל דא לא יכילו למסבל דהא תנינן אמר רבי יהודה אמר רבי חייא אמר רבי יוסי כד שמעו מלה דקודשא בריך הוא, פרחת נשמתייהו, וסלקת נשמתייהו דישראל עד כורסי יקרא דיליה, לאתדבקא תמן. אמרת אורייתא קמיה דקודשא בריך הוא, וכי למגנא הוינא מתרי אלפי שנין עד לא אתברי עלמא? למגנא כתיב בה

דף פה עמוד א

(ויקרא יז י) **ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם**, (ויקרא כד טו) **ואל בני ישראל תדבר לאמר**, (שם כה נה) **כי לי בני ישראל עבדים**? אן אינון בני ישראל? בה שעתא אהדרת אורייתא נשמתייהו דישראל כל חד וחד לאתריה, אורייתא אתקיפת ואחידת בהו בנשמתייהו לאהדרא להו לישראל,

הדא הוא דכתיב (תהלים יט ח) תורת יהו"ה תמימה משיבת נפש, משיבת נפש ממש.

תאנא כתיב (דה"א כט כג) **וישב שלמה על כסא יהו"ה למלך**, כמה דכתיב (מ"א י יט) **שש מעלות לכסא**. רבי אבא אמר, דקיימא סיהרא באשלמותא דתנינן: ביומוי דשלמה קיימא סיהרא באשלמותא. אימתי באשלמותא? (נ"א תנא כתיב (שם ה יא) ותרב חכמת שלמה וגו'? מאי ותרב, אמר רבי אבא, דקיימא סיהרא באשלמותא, מאי באשלמותא) דקיימא בחמשה עשר כמה דתנינן: אברהם, יצחק, יעקב, יהודה, פרץ, חצרון, רם, עמינדב, נחשון, שלמון, בועז, עובד, ישי, דוד, שלמה -- כד אתא שלמה קיימא סיהרא באשלמותא, הדא הוא דכתיב **וישב שלמה על כסא יהו"ה למלך**, וכתיב **שש מעלות לכסא** - כלא כגוונא דלעילא.

ביומוי דצדקיה קיימא סיהרא בפגימותא ואתפגים, כמה דאת אמר (ישעיה יג י) **וירח לא יגיה אורו**, דתנינן ביומוי דצדקיה אתפגים סיהרא, ואתחשכו אנפייהו דישראל. פוק וחשוב: רחבעם, אביה, אסא, יהושפט, יהורם, אחזיהו, יואש, אמציהו, עוזיה, יותם, אחז, יחזקיהו, מנשה, אמון, יאשיהו, צדקיהו -- וכד אתא צדקיהו אתפגים סיהרא וקיימא על פגימותא, דכתיב (ירמיה נב יא) **ואת עיני צדקיהו עור**. ביה זמנא (איכה ב א) **השליך משמים ארץ**, האי 'ארץ' אתעברא מקמי שמים ואתרחקת מניה, ואתחשכא האי ארץ, (כלומר דקיימא סיהרא פגימותא).

תאנא בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני, שארי סיהרא לאנהרא, דכתיב (תהלים יח י) **ויט שמים וירד** - מהו "וירד"? דקריב שמשא לגבי סיהרא, ושרי לאנהרא סיהרא, דכתיב (במדבר ב ג) **דגל מחנה יהודה מזרחה**, בטורא דסיני אתמנא יהודה רופינוס במלכותא, דכתיב (הושע יב א) **ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן**. (נ"א רבי יצחק אמר מהכא, ויהודה עוד רד עם אל, הוה שולטניה בשעתא דהאי אל שליט מלכותיה על טורא דסיני, בהאי שעתא שליט מלכותיה דיהודה). מהו "ועם קדושים נאמן"? כד אמר קודשא בריך הוא לישראל **ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש**-- נאמן הוה יהודה לקבלא מלכותא, ושארי סיהרא לאנהרא:

אנכי יהו"ה אלהי"ך אשר הוצאתיך וגו'. רבי אלעזר פתח, (משלי א ח) **שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך** - "שמע בני מוסר אביך"-- דא קודשא בריך הוא, "ואל תטוש תורת אמך"-- דא כנסת ישראל. מאן כנסת ישראל? דא בינה, כמה דכתיב (שם ב) **להבין אמרי בינה**. רבי יהודה אמר, "מוסר אביך" דא היא חכמה, "ואל תטוש תורת אמך" דא היא בינה. רבי יצחק אמר, הא והא חד מלה אתפרשו, דתנינן ארייתא מחכמה דלעילא נפקת. רבי יוסי אמר, מבינה נפקת, דכתיב **להבין אמרי בינה**, וכתיב **ואל תטוש תורת אמך**.

אמר רבי יהודה, ארייתא מחכמה ובינה אתכלילת, דכתיב **שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך**. רבי אבא אמר בכלא אתכלילת, דכיון דבאלין תרין אתכלילת, אתכלילת בכלא, בחסד, בדינא, ברחמי, בכלהו שלימותא דאצטריך מלה, אי מלכא ומטרוניתא מסתכמין, כלא מסתכמין, באתר דאלין משתכחין, כלא משתכחין.

רבי יוסי אמר, **אנכי**-- דא שכינתא, כמה דכתיב (בראשית מו ד) **אנכי ארד עמך מצרימה. יהו"ה אלהי"ך** [דא כנסת ישראל, דכתיב **ואל תטוש תורת אמך**] (נ"א כלא סליק לעילא למהוי כלא חד).

רבי יצחק אמר **אנכי** דא שכינתא, ופסקא טעמא, כמה דאת אמר (שם כז יט) **אנכי עשו בכורך. יהוה אלהיך**-- דא קודשא בריך הוא, כמה דכתיב (דברים ד לו) **מן השמים השמיעך את קולו**, וכתיב **אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם**. "מן השמים"-- [מן השמים ממש, דא קודשא בריך הוא]. **אשר הוצאתיך מארץ מצרים** -- **אשר**, אתר דכלא מאשרין ליה.

דף פה עמוד ב

הוצאתיך מארץ מצרים-- דא יובלא, כמה דתנינן מסטרא דיובלא נפקו ישראל ממצרים, ובגין כך חמשין זמנין אדכר יציאת מצרים באורייתא, חמשין יומין לקבלא אורייתא, חמשין שנין לחירו דעבדין. **מבית עבדים** כמה דכתיב (שמות יב כט) **הכה כל בכור בארץ מצרים**, ותנינן אלין כתרין תתאין דאתרחיצו בהו מצראי. כמה דאית ביתא לעילא, אית ביתא לתתא. ביתא קדישא לעילא דכתיב (משלי כד ג) **בחכמה יבנה בית**, ביתא תתאה לתתא דלא קדישא כמה דכתיב **מבית עבדים**.

תאנא, בשעתא דאתמר אנכי, כל אינון פקודי אורייתא דמתאחדן במלכא קדישא עלאה בסטרא (ס"א דא), כלהו הוו כלילן בהאי מלה, כמה דתנינן כל פקודי אורייתא מתאחדן בגופא דמלכא, (ד"א במלכא קדישא עלאה), מנהון ברישא דמלכא, ומנהון בגופא, ומנהון בידי מלכא, ומנהון ברגלוי, ולית מאן דנפיק מן גופא דמלכא לבר. ובגין כך, מאן דפשע בחד מפקודי אורייתא, כמאן דפשע בגופא דמלכא, כמה דכתיב (ישעיה סו כד) ויצאו וראו

בפגרי האנשים הפושעים בי, בי ממש, ווי לחייביא דעברין על פתגמי אורייתא, ולא ידעין מאי קא עבדין, דאמר רבי שמעון, ההוא אתר דאיהו חב לגביה, ההוא אתר ממש גלי חוביה, (ואמר רבי שמעון, קודשא בריך הוא ממש גלי חוביה) חב בקודשא בריך הוא, קודשא בריך הוא גלי חוביה, דכתיב (איוב כ כז) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו, יגלו שמים עונו, דא קודשא בריך הוא, וארץ מתקוממה לו, דא קודשא בריך הוא, (נ"א דא כנסת ישראל). תניא שמים גליין חוביה דבר נש, ובשעתא דאיהו גלי חוביה, ארץ עביד דינא בבר נש, דכתיב וארץ מתקוממה לו, למעבד דינא ביה.

אמר רבי יוסי, תנינן משמיה דרבי שמעון, בשעתא דאתיהיבת אורייתא, אימא ובנין בשלימותא אשתכחו, דכתיב (תהלים קיג ט) **אם הבנים שמחה**.

אנכי יהוה אלהיך - "אנכי" כמה דתנינן בת היתה לו לאברהם אבינו היא שכינתא, ודא בת. **יהו"ה אלהי"ך** דכתיב (שמות ד כב) **בני בכורי ישראל**, וכתיב (משלי ג יח) **עץ חיים היא למחזיקים בה**, הא בן. **אשר הוצאתיך מארץ מצרים** דכתיב (ויקרא כה י) **יובל היא קדש תהיה לכם**, וכתיב **אם הבנים שמחה**. [כתיב] **וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור**-- הא אימא ובנין, יתבא אימא יתבין בנין, (ועלמין) כלהו בחדוה בשלימותא, ועל דא כתיב **אם הבנים שמחה**. מתעברא אימא כלהו מתעברן מדוכתייהו, וכתיב (דברים כב ו) **לא תקח האם על הבנים** ותנינן, לא יעביד בר נש חובי לתתא, בגין דאתעבר אימא מעל בנין.

אמר רבי יצחק, כלא קודשא בריך הוא, כלא הוא, כלא חד, ומלין אלין למחצדי חקלא אתגליין, זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי.

תאני אמר רבי אלעזר, כתיב **בראשית ברא אלהי"ם את השמים ואת הארץ**, וכתיב (בראשית ב ד) **ביום עשות יהו"ה אלהי"ם ארץ ושמים**. במאי אוקימנא הני קראי? הא תנינן דתרווייהו כחדא אתבריאו, מלמד שנטה הקדוש ברוך הוא קו ימינו וברא השמים, ונטה קו שמאלו וברא את הארץ, בקדמיתא "את השמים ואת הארץ" ולבתר "ארץ ושמים".

תנן, כתיב (הושע ב כג) **ביום ההוא אענה נאם יהו"ה אענה את השמים והם יענו את הארץ** - "אענה את השמים"-- שמים ממש, דכתיב (ישעיה סו א) **השמים כסאי**; "והם יענו את הארץ"-- הארץ ממש, דכתיב **והארץ הדום רגלי**. שמים שמים עלאין, וארץ ארץ עלאה. דתניא, כד אתקן שמים דא בתיקונוי, (אתקן) לקבליה דהאי ארץ, ותיאובתיה לקבלה בחד דרגא דאקרי צדיק, כמה דכתיב (משלי י כה) **וצדיק יסוד עולם**, ואתדבק בהאי ארץ, ומרישא דמלכא עד ההוא אתר דשארי האי צדיק, אתי חד נהרא

דף פו עמוד א

קדישא משחא דרבות, ואטיל בסגיאות תיאובתא בהאי ארץ קדישא, ונטל כלא האי ארץ, ולבתר מהאי ארץ אתזן כלא עילאי ותתאי. כדכורא דא כד תיאובתיה לאתדבקא בנוקבא, דאפיק זרעא דרבות מרישא דמוחא בההוא אמה, ואטיל בנוקבא ומניה מתעברא נוקבא, אשתכח דכלהו שייפין דגופא כלהו מתדבקן בנוקבא, ונוקבא אחידא כלא. כדוגמא דא תנינן, כל דאשלים לעשרה קדמאי דבי כנישתא, נוטל אגר כלהו, רבי יוסי אומר, לקבלי דכלהו.

רבי יצחק אמר, כתיב (תהלים יח י) **ויט שמים וירד**, וכתיב **וירד יהו"ה לעיני כל העם על הר סיני**. "ויט שמים וירד", לאן נחת? אי תימא דנחת לסיני, "על הר סיני" כתיב, ולא כתיב 'בהר סיני'. אלא ויט שמים וירד, לאן נחת? אמר רבי יוסי, (אמר רבי יהודה אמר רבי חייא), נחית בדרגוי, מדרגא לדרגא ומכתרא לכתרא, עד דאתדבק בהאי ארץ, וכדין אתנהר סיהרא וקיימא באשלמותא, הדא הוא דכתיב **ויט שמים וירד** להאי ארץ, וכדין כתיב "על הר סיני". מה קיימא על הר סיני? הוי אימא דא שכינתא.

רבי אבא אמר מהכא, (שמות יט יח) **מפני אשר ירד עליו יהו"ה באש**, וכתיב (דברים ד כד) **כי יהו"ה אלהי"ך אש אוכלה הוא**, וכתיב (בראשית יט כד) **ויהו"ה המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת יהו"ה מן השמים**. "ויהוה המטיר"-- דא הוא ארץ; מאן אתר נטיל האי? סיפיה דקרא מוכח דכתיב "מאת יהוה מן השמים"-- מן השמים ממש.

רבי חייא אמר מהכא, **וידבר אלהי"ם את כל**-- 'כל' כללא דכלא, דהא בהאי תליא כלא:

לא יהיה לך אלהי"ם אחרים על פני -- רבי יצחק אמר "אלהים אחרים"-- לאפקא שכינתא, "על פני"-- לאפקא אפי מלכא, דבהו אתחזי מלכא קדישא, ואינון שמיה, והוא אינון. הוא שמיה דכתיב (ישעיה מב ח) **אני יהו"ה הוא שמי**-- הוא ושמיה חד הוא, בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמיא.

תאני רבי שמעון, זכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא קרא לון אדם, דכתיב (יחזקאל לד ל) **ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם**, (ויקרא א ב) **אדם כי יקריב מכם**. מאי טעמא קרא לון אדם? משום דכתיב (דברים ד ד) **ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכ"ם**-- אתם ולא שאר עמין, ובגין כך אדם אתם, אתם

קרויין אדם ואין אומות העולם קרויין אדם.

דתניא אמר רבי שמעון, כיון דבר נש ישראל אתגזר, עאל בברית דגזר קודשא בריך הוא באברהם, דכתיב (בראשית כד א) **ויהו"ה ברך את אברהם בכל**, וכתיב (מיכה ז כ) **חסד לאברהם**, ושארי למיעאל בהאי אתר (נ"א אדם). כיון דזכה לקיימא פקודי אורייתא, עאל ביה בהאי אדם (נ"א אתר), ואתדבק בגופא דמלכא, וכדין אקרי אדם, וזרעא דישראל אקרון אדם.

תא חזי, כתיב ביה בישמעאל (בראשית טז יב) **והוא יהיה פרא אדם**-- "פרא אדם" ולא אדם, פרא אדם משום דאתגזר, ושירותא דאדם הוה ביה, דכתיב (שם יז כה) **וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמולו את בשר ערלתו**, כיון דאתגזר עאל בהאי שירותא דאקרי 'כל', הדא הוא דכתיב (שם טז יב) **והוא יהיה פרא אדם**, ולא אדם. **ידו בכל**-- ידו בכל ודאי ולא יתיר, משום דלא קביל פקודי אורייתא, שירותא הוה ביה בגין דאתגזר, ולא אשתלים בפקודי אורייתא. אבל זרעא דישראל דאשתלימו בכלא, אקרון אדם ממש, וכתיב (דברים לב ט) **כי חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו**.

אמר רבי יוסי, בגין דא, כל פרצופין שרו, בר מפרצופא דאדם. רבי יצחק אמר, כד אתעבד אתחזי דגליפא גו גליפין דאשלמותא, אמר רבי יהודה, היינו דאמרי אינשי, קיטרוי בזיקא, בטפסא שכיחי.

רבי יהודה הוה אזיל מקפוטקיא ללוד למחמי לרבי שמעון דהוה תמן, והוה רבי חזקיה אזיל עמיה. אמר רבי יהודה לרבי חזקיה, הא דתנינן קמי רבי שמעון

דף פו עמוד ב

והוא יהיה פרא אדם ודאי כך הוא, ודא הוא ברירא דמלה סיפיה דקרא דכתיב **ועל פני כל אחיו ישכון**; מהו "ועל פני כל אחיו ישכון"? אמר ליה לא שמענא ולא אימא, דהא אוליפנא, כתיב (דברים ד מד) **וזאת התורה אשר שם משה**-- 'אשר שם משה' אתה יכול לומר, 'דלא שם משה' אי אתה יכול לומר. פתח רבי יהודה ואמר, (שם ל כ) **כי הוא חייך וארך ימיך** - מאן דזכי באורייתא ולא אתפרש מינה, זכי לתרין חיין, חד בעלמא דין וחד בעלמא דאתי, דכתיב חייך, תרי, וכל מאן דיתפרש מינה כמאן דמתפרש מן חיי, ומאן דמתפרש מרבי שמעון כאילו מתפרש מכלא, ומה בהאי קרא דאיהו פתח פתחא לא יכילנא למיעאל בה, פתגמי אורייתא דסתימין על אחת כמה וכמה. ווי לדרא דרבי שמעון בן יוחאי יסתליק מניה, דכד אנן קיימין קמיה דרבי שמעון, מבועין דלבא פתיחין לכל עיבר וכלא מתגליא, וכד אתפרשנא מניה לא ידענא מידי וכל מבועין סתימין. אמר רבי חזקיה, היינו דכתיב (במדבר יא כה) **ויאצל מן הרוח אשר עליו, ויתן על שבעים איש הזקנים**, כבוצינא דא דנהרין מניה כמה בוצינין, והוא בקיומיה שכיח, כך רבי שמעון בן יוחאי מארי דבוצינין, הוא נהיר לכלא ונהורא לא אעדי מניה ואשתכח בקיומיה.

אזלו עד דמטו לגביה, כד מטו גביה אשכחוהו דהוה יתיב ולעי באורייתא, והוה אמר (תהלים קב א) **תפלה לעני כי יעטף ולפני יהו"ה ישפוך שיחו**, כל צלותא דישראל צלותא, וצלותא דעני עלאה מכלהו. מאי טעמא? משום דהאי סלקא עד כורסי יקרא דמלכא, ואתעטר ברישיה, וקודשא בריך הוא משתבח (נ"א מתעטף) בההיא צלותא, ודאי תפלה דעני 'תפלה' אקרי. "כי יעטף" -- עטופא דא לאו עטופא דכסו הוא, דהא לית ליה, אלא כתיב הכא "כי יעטף", וכתיב התם (איכה ב יט) **העטופים ברעב**. "ולפני יהוה ישפך שיחו"-- דיקבל קמי מאריה, ודא ניחא ליה קמי קודשא בריך הוא, משום דעלמא מתקיימא ביה, כד לא אשתכחו שאר קיימי עלמא בעלמא, ווי למאן דההוא מסכנא יקבל עלוי למאריה, משום דמסכנא קריב למלכא יתיר מכלהו, דכתיב (שמות כב כו) **והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני**, ולשאר בני עלמא זמנין דשמע זמנין דלא שמע. מאי טעמא? משום דדיוריה דמלכא בהני מאני תבירי, דכתיב (ישעיה נז טז) **ואת דכא ושפל רוח**, וכתיב (תהלים לד יט) **קרוב יהו"ה לנשברי לב**, (שם נא יט) **לב נשבר ונדכה אלהי"ם לא תבזה**. מכאן תנינן, מאן דנזיף במסכנא נזיף בשכינתא, דכתיב **ואת דכא ושפל רוח**, וכתיב (משלי כב כג) **כי יהו"ה יריב ריבם וגו'**, בגין דאפוטרופא דלהון תקיפא ושליטא על כלא, דלא אצטריך סהדי, ולא אצטריך לדיינא אחרא, ולא נטיל משכונא כשאר דיינא, ומה משכונא נטיל, נשמתין דבר נש, דכתיב וקבע את קובעיהם נפש. תו אמר, **תפלה לעני** -- כל אתר דאקרי תפלה מלה עלאה היא, דהיא סלקא לאתר (דקב"ה אחיד) עלאה, תפלה דרישא, דאינון תפלי דמלכא דאנח להו.

רבי שמעון אסחר רישיה וחמא לרבי יהודה ולרבי חזקיה דמטו גביה, בתר דסיים אסתכל בהו, אמר להו סימא הוה לכו ואתאביד מנייכו. אמרו ליה ודאי, דפתחא עלאה פתח מר ולא יכילנא למיעאל בה. אמר מאי הוא? אמרו ליה (בראשית טז יב) **והוא יהיה פרא אדם**, וסופיה דקרא בעינא למנדע, דכתיב **ועל פני כל אחיו ישכון**. מהו על פני כל אחיו, דהא ברירא דכוליה קרא ידענא, והאי לא ידענא, דסיפיה דקרא לא אתחזי כרישיה.

אמר לון, חייכון כלא חד מלה הוא, ובחד דרגא סלקא. תאנא, כמה פנים לפנים אית ליה לקודשא בריך הוא, פנים דנהרין, פנים דלא נהרין, פנים תתאין, פנים

דף פז עמוד א

רחיקין, פנים קריבין, פנים דלגו, פנים דלבר, פנים דימינא, פנים דשמאלא.

תא חזי, זכאין אינון ישראל קמיה דקודשא בריך הוא, דאחידן באנפין עלאין דמלכא, באינון פנים דהוא ושמיה אחידן בהו, ואינון ושמיה חד הוא. ושאר עמין אחידן באינון פנים רחיקין באינון פנים תתאין, ובגיני כך אינון רחיקין מגופא דמלכא, דהא חמינא כל אינון דמצרים קריבוי דישמעאל, כמה אחין וקריבין הוו ליה, וכלהו הוו באנפין תתאין באינון פנים רחיקין. ובגיניה דאברהם כד אתגזר ישמעאל, זכה דשוי מדוריה וחולקיה באתר דשליטא על כל אינון פנים רחיקין ותתאין, על כל אינון פנים דשאר עמין, הדא הוא דכתיב ידו בכל, ובגיני כך על פני כל אחיו ישכון, כלומר ישוי מדוריה וחולקיה לעילא מכלהו, דכתיב ידו בכל, דשלטא על כל שאר פנים דלתתא, ובגין כך על פני כל אחיו ודאי דלא זכו כוותיה.

אתו רבי יהודה ורבי חזקיה ונשקו ידוי, אמר רבי יהודה, היינו דאמרי אינשי, חמרא בדורדיא, ונביעא דבירא בקטירא דקיזרא אתעטר, ווי לעלמא כד יסתלק מר מניה, ווי לדרא דיתערע בההוא זמנא, זכאה דרא דאשתמודעון ליה למר, זכאה דרא דאיהו שרי בגויה.

אמר רבי חזקיה, הא תנינן גיורא כד אתגזר אקרי גר צדק ולא יתיר, והכא אמר מר ידו בכל? אמר רבי שמעון, כלא אתקשר בחד, אבל גיורא תנינן, שאני ישמעאל דלאו גיורא הוא, בריה דאברהם הוה בריה דקדישא הוה, וכתיב ביה בישמעאל (בראשית יז כ) הנה ברכתי אותו, כתיב הכא ברכתי אותו, וכתיב התם (שם כד א) ויהו"ה ברך את אברהם בכל, ועל כך כתיב ידו בכל, ובגיני כך כתיב על פני כל אחיו ישכון, דאי שאר קריבוי אתגזרו (ס"א אתגיירו) אקרון גירי צדק ולא יתיר, והוא יתיר ועלאה מכלהו, כל שכן אינון דלא אתגזרו, דקיימין באינון אפין רחיקין באינון אפין תתאין, ואיהו מדוריה לעילא מכל פנים דידהו, ומכל פנים דעמין עעכו"ם, הדא הוא דכתיב על פני כל אחיו ישכון.

אמר רבי יהודה, קודשא בריך הוא בגין כך אכריז ואמר, **לא יהיה לך אלהי"ם אחרים על פני** דדא הוא מהימנותא דיליה:

לא תעשה לך פסל וכל תמונה - הא אתמר, ואמר רבי יוסי, כל פרצופין שרי בר מפרצופא דאדם, דהא האי פרצופא שליט בכלא. דבר אחר: **לא תעשה לך פסל וכל תמונה** - רבי יצחק פתח, (קהלת ה ה) **אל תתן את פיך לחטיא את בשרך** -- כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא על פתגמי אורייתא, כמה אית ליה לאזדהרא דלא יטעי בהו, ולא יפיק מאורייתא מה דלא ידע ולא קביל מרביה, דכל מאן דאמר במלי דאורייתא מה דלא ידע ולא קביל מרביה, עליה כתיב **לא תעשה לך פסל וכל תמונה**, וקודשא בריך הוא זמין לאתפרעא מניה בעלמא דאתי, בזמנא דנשמתיה בעיא למיעאל לדוכתה דחיין לה לבר, ותשתצי מההוא אתר דצרירא בצרורא דחיי דשאר נשמתין.

(רבי יהודה אמר מהכא) כמה דתנינן (שם) **למה יקצף האלהי"ם על קולך**, "קולך"-- דא היא נשמתיה דבר נש. אמר רבי חייא, על דא כתיב **כי יהו"ה אלהי"ך אל קנא**, מאי טעמא? משום דקני לשמיה בכלא, אי בגין פרצופין מקני לשמיה משום דמשקר בשמיה, אי משום אורייתא.

תנינן אורייתא כלא שמא קדישא היא, דלית לך מלה באורייתא דלא כליל בשמא קדישא, ובגיני כך בעי לאזדהרא, בגין דלא יטעי בשמיה קדישא ולא ישקר ביה, ומאן דמשקר במלכא עלאה לא עאלין ליה לפלטרוי דמלכא, וישתצי מעלמא דאתי.

אמר רבי אבא, כתיב הכא **לא תעשה לך פסל וכל תמונה**, וכתיב התם

דף פז עמוד ב

(שמות לד א) **פסל לך שני לחת אבנים**, כלומר לא תעשה לך פסל, לא תעבד לך אורייתא אחרא דלא ידעת ולא אמר לך רבך, מאי טעמא, כי אנכי יהו"ה אלהי"ך אל קנא, אנא הוא דזמין לאתפרעא מינך בעלמא דאתי, בשעתא דנשמתא בעיא למיעאל קמאי, כמה זמינין לשקרא בה ולעיילא לה גו גיהנם.

תניא אמר רבי יצחק, **לא תעשה לך וגו'** -- דבעי בר נש דלא לשקרא בשמא דקודשא בריך הוא, (ס"א דבר אחר, לא תעשה לך פסל וגו', דבעי בר נש דלא לשקרא בשמא דקודשא בריך הוא, ומאי איהו, דא ברית את קיימא קדישא, דמאן דמשקר בהאי ברית, משקר בשמא דקודשא בריך הוא), דקשרא קדמאה דאתקשרו ישראל בקודשא בריך

הוא כד אתגזרו, ודא הוא קיומא קדמאה דכלא למיעאל בברית דאברהם, דהוא קשרא דשכינתא, ובעי בר נש דלא לשקרא בהאי ברית, דמאן דמשקר בהאי ברית, משקר בקודשא בריך הוא, מאי שקרא הוא, דלא ייעול האי ברית ברשותא אחרא, כמה דאת אמר (מלאכי ב יא) **ובעל בת אל נכר**.

רבי יהודה אמר מהכא, (הושע ה ז) **ביהו"ה בגדו כי בנים זרים ילדו**, מאן דמשקר בהאי ברית משקר בקודשא בריך הוא אחידא, וכתיב **לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל וגו'**:

לא תשתחוה להם ולא תעבדם -- רבי אלעזר הוה אזיל בארחא, והוה רבי חייא עמיה. אמר רבי חייא, כתיב (דברים כא יא) **וראית בשביה אשת יפת תאר וגו'**, מאי טעמא? והא כתיב **לא תתחתן בם**? אמר ליה, בעוד דברשותייהו קיימי. ותא חזי, לית לך אנתו בעמין עעכו"ם כשרה כדקא חזי, דתנינן אמאי אסמיך פרשתא דא לבן סורר ומורה, אלא בודאי מאן דנסיב האי אתתא, בן סורר ומורה ירית מינה. מאי טעמא? משום דקשה למעבר זוהמא מינה, וכל שכן ההיא דאתנסיבת בקדמיתא, דדינא בדינא אתדבק, ואסתאב בה, וקשיא למעבר זוהמא מינה, והיינו דאמר משה בנשי מדין, (במדבר לא יז) **וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו**. זכאה חולקיה דההוא בר נש דירית אחסנתא דא ונטיר לה, דבההוא אחסנא קדישא אתדבק בר נש בקודשא בריך הוא, כל שכן אי זכי בפקודי אורייתא, דהא פשיט מלכא ימיניה לקבליה, ואתדבק בגופא קדישא, ועל דא כתיב בהו בישראל, (דברים ד ד) **ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכ"ם**, וכתיב (שם יד א) **בנים אתם ליהו"ה**, בנים אתם ממש, דכתיב (שמות ד כב) **בני בכורי ישראל**, וכתיב (ישעיה מט ג) **ישראל אשר בך אתפאר**:

לא תשא את שם וגו'. רבי שמעון פתח, (מ"ב ד ב) **ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך, הגידי לי מה יש לך בבית** - אמר לה אלישע, כלום אית לך על מה דתשרי ברכתא דקודשא בריך הוא, דתנינן אסיר ליה לבר נש לברכא על פתורא ריקניא, מאי טעמא, משום דברכתא דלעילא לא שריא באתר ריקניא, ובגיני כך, בעי בר נש לסדרא על פתוריה חד נהמא או יתיר לברכא עלוי, ואי לא יכיל בעי לשיירא מההוא מזונא דאכל על מה דיברך, ולא ישתכח דיברך בריקניא.

כיון דאמרה **אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן**, אמר ודאי הא ברכתא שלימתא בהאי, דכתיב (קהלת ז א) **טוב שם משמן טוב**, דשמא קדישא משמן נפקא, לאתברכא לאדלקא בוצינין קדישין, מאי שמן דא? [כמה דאת אמר (בראשית ב י) **ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן**]. רבי יצחק אמר, כמה דאת אמר (תהלים קלג ב) **כשמן הטוב על הראש וגו'**. רבי אלעזר אמר, אלין טורי דאפרסמונא דכיא. אמר רבי שמעון, **טוב שם**-- כמה טבא שמא עלאה, דבוצינין עלאין קדישין, כד כלהו נהרין משמן טוב כמה דאמינא.

ואסיר ליה לבר נש לאדכרא שמיה דקודשא בריך הוא בריקניא, דכל מאן דאדכר שמא דקודשא בריך הוא בריקניא, טב ליה דלא אתברי, רבי אלעזר אמר לא אצטריך למדכר שמא קדישא אלא בתר מלה, (כלומר על מלה),

דף פח עמוד א

דהא שמא קדישא לא אדכר באורייתא אלא בתר תרין מלין, דכתיב **בראשית ברא אלהי"ם**. רבי שמעון אמר, לא אדכר שמא קדישא אלא על עולם שלם, דכתיב (בראשית ב ד) **ביום עשות יהו"ה אלהי"ם ארץ ושמים**. מכאן דלא לאדכרא שמא קדישא בריקניא, וכתיב **לא תשא את שם יהו"ה אלהי"ך לשוא**.

(ס"א כתיב לא תשא את שם יהו"ה אלהי"ך לשוא, דלא לאדכרא שמא קדישא בריקניא, אלא בברכתא או בצלותא, ומאן דאדכר שמא קדישא בריקניא דלא בברכתא או בצלותא, כד נשמתיה נפקת מיניה זמינין לאתפרעא מניה ולנקמא מיניה נוקמין, דכתיב כי לא ינקה יהו"ה את אשר ישא את שמו לשוא).

ותנינן אמר רבי יוסי, מהו ברכה, שמא קדישא, בגין דמיניה משתכח ברכתא לכל עלמא, וברכתא לא אשתכח על אתר ריקניא, ולא שרייא עלוי, הדא הוא דכתיב **לא תשא את שם יהו"ה אלהי"ך לשוא**:

זכור את יום השבת לקדשו. רבי יצחק אמר, כתיב (שם ב ג) **ויברך אלהי"ם את יום השביעי**, וכתיב במן (שמות טז כו) **ששת ימים תלקטהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו** - כיון דלא משתכח ביה מזוני מה ברכתא אשתכח ביה? אלא הכי תאנא, כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, ותאנא אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה, משום דההוא יומא מתברכאן מיניה כל שיתא יומין עלאין, וכל חד וחד יהיב מזוניה לתתא כל חד ביומוי, מההיא ברכה דמתברכאן ביומא שביעאה. ובגיני כך מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא, בעי לסדרא פתורא, ולאתקנא סעודתא בליליא דשבתא, בגין דיתברך פתוריה כל אינון שיתא יומין, דהא בההוא זמנא אזדמן ברכה לאתברכא כל שיתא יומין דשבתא, וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקניא, ועל כך בעי לסדרא פתוריה בליליא דשבתא בנהמי ובמזוני.

רבי יצחק אמר, אפילו ביומא דשבתא נמי. רבי יהודה אמר, בעי לאתענגא בהאי יומא, ולמיכל תלת סעודתי בשבתא, בגין דישתכח שבעא וענוגא בהאי יומא בעלמא. רבי אבא אמר, לאזדמנא ברכתא באינון יומין דלעילא, דמתברכאן מהאי יומא, והאי יומא מליא רישיה דזעיר אנפין, מטלא דנחית מעתיקא קדישא סתימא דכלא, ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין, תלת זמני מכד עייל שבתא, בגין דיתברכון כלהו כחדא.

ועל דא בעי בר נש לאתענגא תלת זמנין אלין, דהא בהא תליא מהימנותא דלעילא, בעתיקא קדישא, ובזעיר אנפין, ובחקלא דתפוחין. ובעי בר נש לאתענגא בהו ולמחדי בהו, ומאן דגרע סעודתא מנייהו, אחזי פגימותא לעילא, ועונשיה דההוא בר נש סגי, בגיני כך בעי לסדרא פתוריה תלת זמני מכד עייל שבתא, ולא ישתכח פתוריה ריקניא, ותשרי ברכתא עליה כל שאר יומי דשבתא, ובהאי מלה אחזי ותלי מהימנותא לעילא.

רבי שמעון אמר, האי מאן דאשלים תלת סעודתי בשבתא, קלא נפיק ומכרזא עליה, (ישעיה נח יד) **אז תתענג על יהו״ה**, דא סעודתא חדא לקבל עתיקא קדישא דכל קדישין, והרכבתיך על במתי ארץ, דא סעודתא תניינא לקבל חקלא דתפוחין קדישין, והאכלתיך נחלת יעקב אביך, דא הוא שלימו דאשתלים בזעיר אנפין, ולקבלייהו בעי לאשלמא סעודתיה. ובעי לאתענגא בכלהו סעודתי, ולמחדי בכל חד וחד מנייהו, משום דאיהו מהימנותא שלימתא, ובגין כך שבתא אתיקר מכל שאר זמנין וחגין, משום דכלא ביה אשתכח, ולא אשתכח הכי בכלהו זמני וחגי. אמר רבי חייא, בגין כך משום דאשתכח כלא ביה, אידכר תלת זמנין, דכתיב (בראשית ב ב) ויכל אלהי״ם ביום השביעי, וישבות ביום השביעי, ויברך אלהי״ם את יום השביעי.

רבי אבא (נ״א רב המנונא סבא), כד הוה יתיב בסעודתא דשבתא, הוי חדי בכל חד וחד, והוה אמר: *דא היא סעודתא קדישא דעתיקא קדישא סתימא דכלא*. בסעודתא אחרא הוה אמר *דא היא סעודתא דקודשא בריך הוא*. וכן בכלהו סעודתי. והוה חדי בכל חד וחד. כד הוה

דף פח עמוד ב

אשלים סעודתי, הוה אמר: אשלימו סעודתי דמהימנותא.

רבי שמעון כד הוה אתי לסעודתא הוה אמר הכי: *אתקינו סעודתא דמהימנותא עלאה, אתקינו סעודתא דמלכא*, והוה יתיב וחדי. כד אשלים סעודתא תליתאה, הוו מכרזי עליה, אז תתענג על יהו״ה, והרכבתיך על במתי ארץ, והאכלתיך נחלת יעקב אביך.

אמר רבי אלעזר לאבוי, אלין סעודתי היך מתתקנן? אמר ליה ליליא דשבתא כתיב והרכבתיך על במתי ארץ, ביה בליליא מתברכא מטרוניתא, וכלהו חקל תפוחין, ומתברכא פתוריה דבר נש, ונשמתא אתוספת, וההוא ליליא חדוה דמטרוניתא הוי, ובעי בר נש למחדי בחדוותא, ולמיכל סעודתא דמטרוניתא. ביומא דשבתא, בסעודתא תניינא כתיב, (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהו״ה, על יהו״ה ודאי, דההיא שעתא אתגליא עתיקא קדישא, וכלהו עלמין בחדוותא ושלימו, וחדוותא דעתיקא עבדינן, וסעודתא דיליה היא ודאי. בסעודתא תליתאה דשבתא כתיב, והאכלתיך נחלת יעקב אביך, דא היא סעודתא דזעיר אנפין דהוי בשלימותא, וכלהו שיתא יומין מההוא שלימו מתברכן, ובעי בר נש למחדי בסעודתיה, ולאשלמא אלין סעודתי, דאינון סעודתי מהימנותא שלימתא דזרעא קדישא דישראל, די מהימנותא עלאה דא דילהון היא, ולא דעמין עעכו״ם, ובגיני כך אמר (שמות לא יז) ביני ובין בני ישראל.

תא חזי, בסעודתי אלין אשתמודעון ישראל דאינון בני מלכא, דאינון מהיכלא דמלכא, דאינון בני מהימנותא, ומאן דפגים חד סעודתא מנייהו, אחזי פגימותא לעילא, ואחזי גרמיה דלאו מבני מלכא עלאה הוא, דלאו מבני היכלא דמלכא הוא, דלאו מזרעא קדישא דישראל הוא, ויהבין עליה חומרא דתלת מלין דינא דגיהנם וגו׳.

ותא חזי, בכלהו שאר זמנין וחגין בעי בר נש לחדי ולמחדי למסכני, ואי הוא חדי בלחודוי ולא יהיב למסכני, עונשיה סגי, דהא בלחודוי חדי ולא יהיב חידו לאחרא, עליה כתיב (מלאכי ב ג) **וזריתי פרש על פניכם, פרש חגיכם**, ואי איהו בשבתא חדי, אף על גב דלא יהיב לאחרא, לא יהבין עליה עונשא כשאר זמנין וחגין, דכתיב פרש חגיכם, פרש חגיכם קאמר, ולא פרש שבתכם, וכתיב (ישעיה א יד) **חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי**, ואלו שבת לא קאמר, ובגיני כך כתיב ביני ובין בני ישראל. ומשום דכל מהימנותא אשתכח בשבתא, יהבין ליה לבר נש נשמתא אחרא, נשמתא עלאה, נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי. ובגיני כך אקרי שבת, מהו שבת, שמא דקודשא בריך הוא, שמא דאיהו שלים מכל סטרוי.

אמר רבי יוסי ודאי כך הוא, ווי ליה לבר נש דלא אשלים חדוותא דמלכא קדישא, ומאן חדוותא דיליה, אלין תלת סעודתי מהימנותא, סעודתי דאברהם יצחק ויעקב כלילן בהו, וכלהו חידו על חידו, מהימנותא שלימותא מכל סטרוי.

תאנא בהדין יומא מתעטרן אבהן, וכל בנין ינקין, מה דלאו הכי בכל שאר חגין וזמנין, בהדין יומא חייביא דגיהנם נייחין, בהדין יומא כל דינין אתכפיין ולא מתערין בעלמא, בהדין יומא אורייתא מתעטרא בעטרין שלימין, בהדין יומא חדוותא ותפנוקא אשתמע במאתן וחמשין עלמין.

תא חזי, בכל שיתא יומי דשבתא כד מטא שעתא דצלותא דמנחה, דינא תקיפא שלטא וכל דינין מתערין, אבל ביומא דשבתא כד מטא עידן דצלותא דמנחה, רעוא דרעוין אשתכח, ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה, וכל דינין מתכפיין, ומשתכח רעותא וחידו בכלא. ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא, בגין למנדע דלא בדינא אסתלק, וההיא שעתא

דף פט עמוד א

ברצון דעתיקא קדישא נפק נשמתיה ואתטמר ביה, בגין כך (דברים לד ו) ולא ידע איש את קברתו כתיב, מה עתיקא קדישא טמירא מכל טמירין ולא ידעין עלאין ותתאין, אוף הכא האי נשמתא דאתטמר בהאי רצון דאתגליא בשעתא דצלותא דמנחה דשבתא, כתיב ולא ידע איש את קברתו, והוא טמיר מכל טמירין דעלמא, ודינא לא שלטא ביה, זכאה חולקיה דמשה.

תאנא בהאי יומא דאורייתא מתעטרא ביה, מתעטרא בכלא; בכל אינון פקודין, בכל אינון גזרין ועונשין, בשבעין ענפין דנהורא דזהרין מכל סטרא וסטרא. מאן חמי ענפין דנפקין מכל ענפא וענפא, חמשה קיימין בגו אילנא, כלהו ענפין בהו אחידן, מאן חמי אינון תרעין דמתפתחן בכל סטר וסטר, כלהו מזדהרין ונהרין בההוא נהורא דנפיק ולא פסק. קל כרוזא נפיק, אתערו קדישי עליונין, אתערו עמא קדישא דאתבחרו לעילא ותתא, אתערו חדוותא לקדמות מאריכון, אתערו בחדוותא שלימתא, אזדמנו בתלת חדוון דתלת אבהן, אזדמנו לקדמות מהימנותא דחדווה דכל חדוותא, זכאה חולקכון ישראל קדישין בעלמא דין ובעלמא דאתי, דא הוא ירותא לכון מכל עמים עעכו״ם, ועל דא כתיב **ביני ובין בני ישראל**. אמר רבי יהודה הכי הוא ודאי, ועל דא כתיב **זכור את יום השבת לקדשו**, וכתיב (ויקרא יט ב) **קדושים תהיו כי קדוש אני יהו״ה**, וכתיב (ישעיה נח יג) **וקראת לשבת ענג לקדוש יהו״ה מכובד**.

תאנא, בהאי יומא כל נשמתיהון דצדיקייא מתעדנין בתפנוקי עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין, ורוחא חדא מענוגא דההוא עתיקא קדישא מתפשטא (נ״א ההוא מתפשט) בכלהו עלמין, וסלקא ונחתא ומתפשטא לכלהו בני קדישין, לכלהו נטורי אורייתא, ונייחין בנייחא שלים, ומתנשי מכלהו כל רוגזין כל דינין וכל פולחנין קשין, הדא הוא דכתיב (שם יד ג) **ביום הניח יהו״ה לך מעצבך ומרגזך ומן העבודה הקשה**, בגיני כך שקיל שבתא לקבל אורייתא, וכל דנטיר שבתא כאילו נטיר אורייתא כולה, וכתיב (שם נו ב) **אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה, שומר שבת מחללו, ושומר ידו מעשות כל רע** -- אשתמע דמאן דנטיר שבת כמאן דנטיר אורייתא כולה.

רבי יודאי שאיל ליה לרבי שמעון, יומא חד דאערע עמיה בארחא, אמר ליה, רבי, הא כתיב בפרשתא דשבת דאמר ישעיה, דכתיב (שם ד) **כה אמר יהו״ה לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וגו׳, ונתתי להם בביתי ובחומותי וגו׳**, מאי קא מירי? אמר ליה קפוטקאה חמרך קטיר בטיפסא ונחית, דמלה דאורייתא בעיא צחותא, או אפכי לאחורך וזיל אבתראי, ותכוון לבך, אמר ליה בגיניה דמר עבידנא ארחא, ובתריה דמר אסתכל בשכינתא. אמר ליה תא חזי, מלה דא הא אוקמוה חברייא, ולא פרישו מלה - ״כה אמר יהו״ה לסריסים״, מאן סריסים? אלין אינון חברייא דמשתדלי באורייתא ומסרסי גרמייהו כל שיתא יומין דשבתא ולעאן באורייתא, ובליליא דשבתא מזרזי גרמייהו בזווגא דלהון, משום דידעי רזא עלאה, בשעתא דמטרוניתא אזדווגת במלכא, ואינון חברייא דידעין רזא דא, מכוונין לבייהו למהימנותא דמאריהון, ומתברכאן באיבא דמעיהון בההוא ליליא. ודא הוא דכתיב ״אשר ישמרו״, כמה דאת אמר (בראשית לז יא) **ואביו שמר את הדבר**, ואקרון סריסים ודאי, בגין לחכאה לשבתא, לאשכחא רעוא דמאריהון, דכתיב **ובחרו באשר חפצתי**, מאי ״באשר חפצתי״? דא זווגא דמטרוניתא. **ומחזיקים בבריתי** - כלא חד, בבריתי סתם, זכאה חולקיה דמאן דאתקדש בקדושה דא וידע רזא דא.

תא חזי, כתיב **ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך, ויום השביעי שבת ליהו״ה אלהי״ך וגו׳**,

דף פט עמוד ב

כל מלאכתך באינון שיתא יומי עבידתייהו דבני נשא, ובגין האי מלה לא מזדווגי חברייא בר בזמנא דלא ישתכח מעבידתייהו דבני נשא, אלא עבידתיה דקודשא בריך הוא, ומאי עבידתיה, זווגא דמטרוניתא, לאפקא נשמתין קדישין לעלמא, ובגין כך בהאי ליליא חברייא מתקדשי בקדושה דמאריהון ומכווני לבייהו, ונפקי בני מעלי בנין קדישין דלא סטאן לימינא ולשמאלא, בנין דמלכא ומטרוניתא, ועל אלין כתיב (דברים יד א) **בנים אתם ליהו״ה**

אלהיכ״ם-- ליהו״ה אלהיכ״ם ודאי, בגין דאלין אקרון בנין דיליה, בנין למלכא ולמטרוניתא. והא דעתייהו דחברייא דידעין רזא דא, בדא מתדבקן, ובגין כך אקרון בנין לקודשא בריך הוא, והני אינון דעלמא מתקיימא בגינייהו, וכד סליק עלמא בדינא, אסתכל קודשא בריך הוא באינון בנוי, ומרחם על עלמא. ועל דא כתיב (ירמיה ב כא) **כלה זרע אמת**, זרע אמת ודאי, מהו אמת, עזקא קדישא שלימתא, כמה דאת אמר (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב, (אמת דא קודשא בריך הוא), וכלא חד, ובגיני כך זרע אמת ודאי.

אמר ליה רבי יודאי, בריך רחמנא דשדרני הכא, בריך רחמנא דהא מלה דא שמענא מפומך, בכה רבי יודאי, אמר ליה רבי שמעון אמאי קא בכית, אמר ליה בכינא, דאמינא דווי לאינון בני עלמא דארחיהון כבעירי, ולא ידעי ולא מסתכלי, דטב לון דלא אתבריאו, ווי לעלמא כד יפוק מר מניה, דמאן יכיל לגלאה רזין, ומאן ינדע לון, ומאן יסתכל בארחי אורייתא. אמר ליה, חייך, לית עלמא אלא לאינון חברייא דמשתדלי באורייתא, וידעין סתימי אורייתא, ודאי בקשוט גזרו חברייא על עמא דארעא, דמחבלין ארחייהו ולא ידעין בין ימינא לשמאלא, דהא אינון כבעירי, דיאות למעבד בהו דינא אפילו ביום הכפורים, ועל בנייהו כתיב (הושע ב ו) כי בני זנונים המה, בני זנונים ממש.

אמר ליה, רבי, האי קרא בעי לאתיישבא בארחוי, כתיב (ישעיה נו ה) **ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו** - ״אתן להם״ מבעי ליה, מהו ״אתן לו״? אמר ליה, תא חזי ״ונתתי להם בביתי״, מהו ״ביתי״? כמה דאת אמר (במדבר יב ז) **בכל ביתי נאמן הוא**, (שמא דקודשא בריך הוא אקרי בית); ״ובחומותי״, כמה דאת אמר (ישעיה סב ו) **על חומותיך ירושלם הפקדתי שומרים**; ״יד ושם״-- כלומר דישלפון נשמתין קדישין מדוכתא דא, וההוא יד חולק באשלמותא טב, מליא מבנין ומבנתן; ״שם עולם אתן לו״, להההוא חולק שלים; ״אשר לא יכרת״ לדרי דרין. דבר אחר: ״אתן לו״-- להההוא דידע רזא דמלה, ויתכוון במה דבעי לכוונא.

תו אמר רבי שמעון, כתיב (שמות לה ג) **לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת**, מאי טעמא? בגין דלא אתחזי דינא בהאי יומא, ואי תימא הא לגבוה סלקא, בכל מושבותיכם קאמר, ולא לגבוה, וההוא דסלקא לגבוה, לאכפיא לדינא אחרא סלקא. דתנינן אית אשא אכלא אשא, ואשא דמדבחא אכלא אשא אחרא, ובגיני כך אתגליא עתיקא קדישא בהאי יומא מכל שאר יומין, ובזמנא דאתגליא עתיקא לא אתחזי דינא כלל, וכל עלאין ותתאין משתכחין בחדוותא שלימתא, ודינא לא שלטא.

תאנא, כתיב (שמות לא יז) **כי ששת ימים עשה יהו״ה את השמים ואת הארץ**, ששת ימים ודאי, ולא בששת, והני יומין קדישין עלאין אקרון יומי, דשמא קדישא אתכליל בהו, ואינון אתכלילן ביה, זכאה חולקהון דישראל מכל עמין עעכו״ם, עלייהו כתיב (דברים ד י) **ואתם הדבקים ביהו״ה אלהיכ״ם חיים כולכם היום**.

דף צ עמוד א

כבד את אביך ואת אמך. רבי חייא פתח (בראשית ב י) **ונהר יוצא מעדן וגו׳**. ״ונהר״-- דא נביעו דמבועא דנפיק תדיר ולא פסיק, ומנהרא דמבועא דא אתשקיא כל גנתא דעדן, וההוא נהרא דמבועא קדישא אקרי אב, מאי טעמא, משום דאיהו נביעא לאתזנא לגנתא.

רבי אבא אמר, עדן ממש אקרי אב, משום דהאי עדן משתכח מההוא אתר דאקרי אין, ובגיני כך אקרי אב, והא אוקימנא מאתר דשארי לאתמשכא כלא אקרי אתה, ואקרי אב, כמה דאת אמר (ישעיה סג טז) כי אתה אבינו.

רבי אלעזר אמר, **כבד את אביך**-- דא קודשא בריך הוא, **ואת אמך**-- דא כנסת ישראל. ״***את***״ אביך״, את דייקא, לאכללא שכינתא (ד״א עלאה).

רבי יהודה אמר, ״כבד את אביך״ סתם, ״ואת אמך״ סתם, דהא כלא הוה במניינא, את, לרבות כל מה דלעילא ותתא.

רבי יוסי אמר, האי דאמר רבי אבא, מאתר דשארי לאתמשכא כלא אקרי אתה, שפיר, דהא אוליפנא, ההוא דטמיר ולא אית ביה שירותא קרינן הוא, מאתר דשירותא אשתכח קרינן אתה, ואקרי אב, וכלא חד, בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמיא אמן.

רבי חזקיה אמר, ודאי כלא חד, ״כבד את אביך״-- דא קודשא בריך הוא, ״ואת אמך״-- דא כנסת ישראל, דהא תנן, אמר רבי שמעון, כתיב (דברים יד א) **בנים אתם ליהו״ה אלהיכ״ם**, ההוא אתר דאקרי בנים, ובגיני כך סתימא דמלה, **כבד את אביך ואת אמך**, לאכללא כלא דלעילא ותתא.

רבי יצחק אמר, לאכללא ביה רביה, דהוא אעיל ליה לעלמא דאתי. אמר רבי יהודה בכללא דקודשא בריך הוא הוי.

תאנא, בהני חמש אמירן כליל כלא, בהני חמש אמירן אתגליפו חמש אחרנין, ודאי חמש גו חמש. הא כיצד? ׳אנכי יהוה אלהיך׳ לקבל ׳לא תרצח׳. דתנינן (אמר רבי יצחק אמר רבי יהודה), תרין אלין בכללא חדא אתכלילן, דמאן דקטיל אזעיר דמותא וצלמא דמאריה, דכתיב (בראשית ט ו) **כי בצלם אלהי״ם עשה את האדם**, וכתיב (יחזקאל א כו) **ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם**. אמר רבי חייא, כתיב (בראשית ט ו) **שפך דם האדם באדם דמו ישפך וגו׳** (שפך דם האדם), מאן דשפיך דמא כאלו אזעיר דמותא וצלמא דלעילא, כלומר לא אזער דמותא דא אלא דמותא אחרא, משמע דכתיב שפך דם האדם באדם דמו ישפך, באדם עלאה מטי האי פגימותא מההוא דמא דאושיד, מאי טעמא, משום כי בצלם אלהי״ם עשה את האדם, ובגין כך הא בהא תליא. ׳לא יהיה לך׳ לקבל ׳לא תנאף׳ -- דא משקר בשמא דקודשא בריך הוא דאתרשים ביה בבר נש, ובדא כמה וכמה חובין וגזרין ועונשין תליין, ומאן דמשקר בהאי משקר ביה במלכא, דכתיב (הושע ה ז) **ביהו״ה בגדו כי בנים זרים ילדו**, וכתיב **לא תשתחוה להם ולא תעבדם**, והא בהא תליא. ׳לא תשא׳ לקבל ׳לא תגנב׳, וכתיב (משלי כט כז) **חולק עם גנב שונא נפשו, אלה ישמע ולא יגיד**, ודאי הא בהא תליא, דהא גנבא לדא אזדמן לאומאה בשקרא, מאן דעביד דא עביד דא. ׳זכור את יום השבת׳ לקבל ׳לא תענה ברעך עד שקר׳, דאמר רבי יוסי שבת סהדותא אקרי, ובעי בר נש לסהדא על הא, דכתיב כי ששת ימים עשה יהו״ה וגו׳, ושבת כללא (נ״א סהדותא) דכלא. ואמר רבי יוסי, מאי דכתיב (מיכה ז כ) **תתן אמת ליעקב**, כמה דאת אמר (שמות לא טז) **ושמרו בני ישראל את השבת**, ומאן דאסהיד שקרא משקר בשבת דהיא סהדותא דקשוט, ומאן דמשקר בשבת, משקר באורייתא כולה, בגיני כך הא בהא תליא. ׳כבד את אביך׳ לקבל ׳לא תחמד אשת רעך׳. ואמר רבי יצחק, כבד את אביך, אביך ממש, דהא מאן דחמיד אתתא דחבריה ואוליד בר, ההוא אוקיר לאחרא דלא

דף צ עמוד ב

אבוי, וכתיב ״כבד את אביך וגומר״. **לא תחמד בית רעך שדהו** וכתיב הכא **על האדמה אשר יהו״ה אלהי״ך נותן לך**-- ההוא דיהב לך יהא דילך ולא תחמד אחרא, ודאי הא בהא תליא.

ואלין חמש קדמאי כלילן חמש אחרנין, ובגיני כך (דברים לג ב) **מימינו אש דת למו**, דכלא אתעביד ימינא, ועל דא בחמשה קלין אורייתא אתייהיבת. אמר רבי יהודה, כלהו הוו חמש גו חמש, לקבליהון חמשה חומשי תורה.

תאני רבי אלעזר, באלין עשר אמירן אתגליפו כל פקודי אורייתא, גזירין ועונשין, דכיין ומסאבן, ענפין ושרשין, אילנין ונטיעין, שמיא וארעא, ימא ותהומי. דהא אורייתא שמא דקודשא בריך הוא הוי, מה שמא דקודשא בריך הוא אתגליף בעשר אמירן, אוף אורייתא אתגליפא בעשר אמירן. אלין עשר אמירן אינון שמא דקודשא בריך הוא ואורייתא כלא שמא חד הוי, שמא קדישא דקודשא בריך הוא ממש, זכאה חולקיה דמאן דזכי בה, מאן דזכי באורייתא זכי בשמא קדישא (דקודשא בריך הוא ממש), רבי יוסי אמר בקודשא בריך הוא ממש זכי, (ס״א וכנסת ישראל) דהא הוא ושמיה חד הוא, בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמין אמן:

לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב (שמות כ יט) -- אמר רבי יוסי, מאי טעמא? משום דכתיב (חגי ב ח) **לי הכסף ולי הזהב**, אף על גב דלי הכסף ולי הזהב לא תעשון אתי, אתי כלומר אותי.

אמר רבי יצחק, כתיב (ירמיה י ו) **מאין כמוך יהו״ה גדול אתה וגדול שמך בגבורה וגו׳** (גדול אתה וגדול שמך) -- ״גדול אתה״ היינו ״לי הכסף״, ״וגדול שמך בגבורה״ היינו ״ולי הזהב״ -- אלין תרין גוונין לא מתחזיין ולא מתפארן בר כד אינון גליפין באתר חד. באן אתר אתגליפו? בישראל, כאן אתחזון גוונין לאתפארא, כמה דאת אמר (ישעיה מט ג) **ישראל אשר בך אתפאר**.

רבי יהודה פתח, י **שוש אשיש בה׳ תגל נפשי באלה״י וגו׳** - זכאה חולקהון דישראל מעמין עעכו״ם, דחדוותא ותפנוקא דלהון בקודשא בריך הוא, דכתיב ״שוש אשיש ביהוה״. כיון דאמר ״ביהוה״ אמאי כתיב ״באלהי״? אלא הכי אמרו ישראל, אי ברחמי אתי עלנא שוש אשיש ביהו״ה, אי בדינא תגל נפשי באלה״י. מאי טעמא? משום דאלין ביה אתגליפו, דכתיב (שם) **כי הלבישני בגדי ישע**, מהו בגדי ישע? גוונין דאתגליפו לאסתכלא ביה, כמה דאת אמר (ש״ב כב מב) **ישעו וגו׳ אל יהו״ה**, ישע אסתכלותא הוא, מאן דבעי לאסתכלא בי בגוונין דילי יסתכל, מאי טעמא, משום דכתיב (ישעיה סא י) **מעיל צדקה יעטני**, צדקה ממש, דגוונין ביה אתגליפו, **כחתן יכהן פאר**-- הא גוונא חד, **וככלה תעדה כליה**-- הא גוונא אחרא, וכד גוונין מתחברן, ביה שעתא אתחזיין, וכלהו תאיבין לאחזאה ולאסתכלא ביה. רבי יוסי אמר, **שוש אשיש ביהו״ה** תרין חדוון, ביהו״ה ברחמי, תגל נפשי, הא (נ״א חד חדוה) בדינא.

אמר רבי יהודה, בכלא חדוה על חדוה, וחדוה דציון זמין קודשא בריך הוא לאחדאה לישראל בחדוותא יתיר מכלא, דכתיב (שם לה י) ופדויי יהו״ה ישובון ובאו ציון ברנה וגו׳, ופדויי יהו״ה ישובון הא חד, ובאו ציון ברנה הא תרי, ושמחת עולם על ראשם הא תלת, ששון ושמחה ישיגו הא ארבע, לקבלהון דארבע זמנין דאתפזרו ישראל ביני עממיא, וכדין כתיב (שם יב ד) **ואמרתם ביום ההוא הודו ליהו״ה קראו בשמו וגו׳**

וידבר אלהי״ם את כל הדברים האלה -- כל הדברים, כללא דא הוא כללא דכלא, כללא דלעילא ותתא. ׳אנכי׳ רזא דעלמא עלאה, ברזא דשמא קדישא יה״ו. אנכי אתגליא ואתגניז, אתגליא ברזא קדישא דכרסייא, דסיהרא קיימא בשלימו כחדא, כד שמשא שלטא וסיהרא אתנהירת, ולית לה שבחא בר שבחא

דף צא עמוד א

דנהורא דנהיר עלה. אנכי, באשלמות רזין דשלימו דכורסייא לתתא, ואסתלקו חיון קדישין, ואיהי אתתקנת בתקונהא, וכד איהי שפירא בחיזו, ובעלה אתי לגבהא, כדין אקרי אנכי. אנכי, רזא דכלא כחדא, בכללא דכל אתוון, בשבילי אורייתא דנפקו מגו רזא עלאה, בהאי אנכי תליין רזין עלאין ותתאין. אנכי, רזא למיהב אגר טב לצדיקיא, דקא מחכן ליה, ונטרי פקודי אורייתא, בהאי אית לון בטחונא כדקא חזי לעלמא דאתי, וסימניך (בראשית מא מד) אני פרעה. אנכי ולא יהיה לך, אתמר ברזא דאורייתא, ודא איהו זכור ושמור. אנכי, רזא סתימא וגניז בכל אינון דרגין דעלמא עלאה, בכללא חדא, וכיון דאתמר אנכי, אתחבר כלא כחדא ברזא חדא. אנכי רזא דתרין כרסוון, אני י׳ דכורסייא אחרא, (נ״א אני כורסייא חדא, כ׳ כורסייא אחרא עלאה). אנכי, דקא אתדכי מקדשא, ונוכראה לא אתקרב בהדיה, ומקדשא נהיר בלחודוי, דקא אתבטל בההיא שעתא יצר הרע מעלמא, וקודשא בריך הוא אסתלק ביקריה בלחודוי, וכדין אתמר אנכי יהו״ה אלהי״ך, רזא שלים בשמא קדישא.

א ליחדא רזא דשמא קדישא בדרגוי למהוי חד, בגין דרזא דיליה איהו ו׳.

נ רזא למדחל מקודשא בריך הוא, ולמנדע דאית דין ואית דיין, ואית אגר טב לצדיקייא, ופורענות לרשיעיא, בגין דרזא דיליה ה׳ תתאה.

כ לקדשא שמא קדישא בכל יומא, לאתקדשא בדרגין קדישין, ולצלאה צלותא לגביה בכל זמנא, לאסתלקא כתרא עלאה רזא דכורסייא עלאה על גבי חיוון עלאין כדקא יאות, ורזא דיליה ה׳ עלאה.

י לאשתדלא באורייתא יממא ולילי, ולמגזר גזירו ברזא לתמניא יומין, ולקדשא בוכרא. ולאנחא תפילין, וציצית, ומזוזה, ולממסר נפשא לגבי קודשא בריך הוא, ולאתדבקא ביה.

אלין אינון תריסר פקודין עלאין, דכלילן רל״ו פקודין אחרנין, דאינון ברזא דאנכי כללא דזכור. ואת דא לא אתחלף באתר אחרא דא, בגין דאיהי י׳ רזא עלאה כללא דאורייתא, ובאלין תריסר אית תריסר מכילין דרחמי דתליין מנייהו, וחד דשלטא למהוי תליסר.

לא יהיה לך -- רזא דשמור, בתלת מאה ושתין וחמש פקודי אורייתא. ל׳, רזא דלא למיהב יקר ורבו לאלהא אחרא, ל׳, מגדלא דפרח וסליק באוירא, דלא יסטי לבא למבני לה לאלהא אחרא, כמה דאית רזא דבונה מגדלא (לאלהא אחרא). ל׳, דלא למפני בדיוקנא דע״ז, דלא להרהרא אבתרהא, דלא לסגדא, ולא לאכפיא גרמיה לאלהא אחרא. א׳, דלא לחלפא יחודא דמריה בגין טעוון אחרנין, א׳, דלא להרהרא דאית אלהא אחרא בר מניה, א׳, דלא למסטי בתר בידין ודכורו ברזא דדיוקנא דאדם, ולא בדיוקנא אחרא, א׳, דלא למשאל מן מתייא, ולא למעבד חרשין, א׳, דלא יימי בפומוי בשמא דאלהא אחרא.

עד הכא תריסר אחרנין דאינון פקודי שמור, ובאלין תריסר תליין תלת מאה וחמשין ותלת פקודי דשמור אחרנין, דכלילן באלין תריסר, ורזא דא אנכי.

אמר רבי שמעון, תו תנינן: **אנכי**-- כללא דעילא ותתא, כללא דעלאין ותתאין, כללא דחיון קדישין דכלילן ביה, כלא הוא ברזא דאנכי. **לא יהיה לך** לתתא, רזא דתריסר חיון תתאין. **לא תעשה לך פסל**, פסלו מההוא אתר עלאה מההוא אתר קדישא, פסל, פסולת דקדושה, דאיהו רזא דטעוא אחרא, ורזא דא כמה דאת אמר (יחזקאל א ד) **וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון וגו׳. וכל תמונה**-- הדא הוא דכתיב (שם) **ואש מתלקחת. כי אנכי יהו״ה אלהי״ך**, בגין לאתערא לבא לגבי עילא ולא לנחתא לתתא, ולא למקרב לתרע ביתה. **אל קנא**-- דקנאה איהו בההוא אתר, ורזא דא (משלי ל כא) **תחת שלש רגזה ארץ**, ואיהו: ״לא תעשה לך״ חד, ״פסל״ תרין, ״וכל תמונה״ תלת, וארץ דא, על דא אתרגיזת:

דף צא עמוד ב

פקד עון אבות על בנים, על שלשים ועל רבעים -- אילנא חדא דאינציב חדא ותרין זמנין ותלת זמנין וארבע זמנין, ואתפקד על חובוי קדמאי, אב ובן שלישי ורביעי חד הוא, כד לא אתתקן ולא חייש לאתתקנא. וכן בהפוכא דדא, לאילנא דאיהו אתתקן כדקא חזי, וקאים על קיומיה, (נ"א כדין) **ועושה חסד וגו'**:

לא תשא -- רזא דא הא אוקמוה חברייא, בגין דקודשא בריך הוא כד שתיל עלמא, אטבע גו תהומי צרורא חדא, חקיקא בשמא קדישא, ואטבע לה לגו תהומא, וכד מיא בעאן לסלקא, חמאן רזא דשמא קדישא חקיק על ההוא צרורא, ותייבין ומשתקעין והדרין לאחורא, ושמא דא קיימא עד יומא דא גו תהומא.

ובשעתא דאומין בני נשא על קשוט, בקיומא דקשוט, ההוא צרורא סלקא ומקבלא ההוא אומאה, ואהדר ואתקיים על תהומא, ועלמא אתקיים, וההוא אומאה דקשוט קיים עלמא. ובשעתא דאומו בני נשא אומאה לשקרא, ההוא צרורא סלקא לקבלא לה להיא אומאה, כיון דחזי דאיהו דשקרא, כדין ההוא צרורא דהוה סליק תב לאחורא, ומיין אזלין ושטין, ואתוון דההוא צרורא פרחן גו תהומי ואתבדרן, ובעאן מיא לסלקא לחפייא עלמא, ולאהדרא ליה כמלקדמין.

עד דזמין (נ"א דרמיז) קודשא בריך הוא לחד ממנא יעזריא"ל, די ממנא על שבעין מפתחן ברזא דשמא קדישא, ואעל לגביה דההוא צרורא, וחקיק ביה אתוון כמלקדמין, וכדין אתקיים עלמא, ואהדרו מיין לדוכתייהו, (נ"א דההוא צרורא, ורגיש להו לאתוון דשמא קדישא, וחקיק להו כמלקדמין, ואהדרו מיין לדוכתייהו, וכדין אתקיים עלמא), ועל דא כתיב **לא תשא את שם יהו"ה אלהי"ך לשוא**:

רעיא מהימנא

רעיא מהימנא: פקודא י"ב, לאומאה בשמיה בארח קשוט, ומאן דאומי שבועה, הוא כליל גרמיה באינון שבע דרגין עלאין, דשמא דקודשא בריך הוא אתכליל בהו, והא שיתא אינון, ההוא בר נש דאומי אומאה דקשוט על פי בית דין, כליל גרמיה בהו והוא שביעאה, לקיימא שמא קדישא בדוכתיה, ועל דא כתיב (דברים ו יד) **ובשמו תשבע**, ומאן דאומי אומאה למגנא ולשקרא, גרים להההוא אתר דלא יתקיים בדוכתיה.

אומאה לקיימא פקודא דמאריה, דא איהו שבועה דקשוט, כד ההוא יצר הרע מקטרג לבר נש, ומפתה ליה למעבר על פקודא דמאריה, דא איהו אומאה דמאריה אשתבח בה, ואצטריך ליה לבר נש לאומאה במאריה על דא, ואיהו שבחא דיליה, וקודשא בריך הוא משתבח ביה, כגון בועז דכתיב (רות ג יג) **חי יהו"ה שכבי עד הבקר**, דהא יצר הרע הוה מקטרג ביה, ואומי על דא.

נדר איהו לעילא, ואינון חיי מלכא, רזא דרמ"ח שייפין ותריסר קטירין כחושבן ונד"ר, ועל דא חמיר משבועה. חיי דמלכא אלין, דיהיב חיין לכל אלין שייפין, ואקרון הכי בגין דאינון חיין נחתין מעילא לתתא להההוא מקורא דחיין, ומההוא מקורא נחתין לתתא לכל אינון שייפין.

שבועה - לקיימא דרגא דלתתא, רזא דשמא קדישא, ודא אקרי מלך עצמו, דרוחא עלאה, וגופא דיליה, למשרי בגויה ולדיירא ביה, כרוחא דשארי גו גופא, ועל דא אקרי מלך עצמו, דרוחא עילאה תאיבא דיליה למשרי בגויה, עצמו דההוא דסתיר לעילא, ובגין כך מאן דאומי בקשוט, הוא מקיים להההוא אתר, וכד קאי האי אתר מקויים, מקיים כל עלמא. נדר שריא על כלא - על מצוה ועל רשות - דלאו הכי בשבועה, והכי אוקמוה חברייא. **עד כאן רעיא מהימנא**

דף צב עמוד א

זכור את יום השבת לקדשו-- דא איהו רזא דברית קדישא, ובגין דבהאי ברית קיימין כל מקורין דשייפי גופא, ואיהו כלל כלא, כגוונא דא שבת איהו כללא דאורייתא, וכל רזין דאורייתא ביה תליין, וקיומא דשבת כקיומא דכל אורייתא, מאן דנטיר שבת כאילו נטיר אורייתא כולה:

רעיא מהימנא

פקודא כ"ד, למהוי דכיר יום השבת, כמה דאת אמר זכור את יום השבת לקדשו, רזא דשבת הא אוקימנא בכל אינון דוכתי יומא דוכרנא דנייחא דעלמא, ואיהו כללא דאורייתא, ומאן דנטיר שבת כאילו נטיר אורייתא כולה. והא אתמר, דוכרנא דשבת לקדשא ליה בכל זיני קדישין, מאן דאדכר למלכא

אצטריך לברכא ליה, ומאן דאדכר לשבת צריך לקדשא ליה והא אתמר. זכור לדכורא איהו, שמור איהו לנוקבא, (ודא ודא בלא פרודא), יום שבת רזא דכל מהימנותא, דתליא מרישא עלאה עד סופא דכל דרגין, שבת איהו כלא.

תלת דרגין אינון, וכלהו אקרון שבת, שבת עלאה, שבת דיומא, [שייך כאן מה שבסוף הספר סימן ח׳] שבת דליליא, וכלהו חד, ואקרי כלא שבת, וכל חד כד איהו שלטא, נטיל לחברוי וזמין לון בהדיה בההוא שולטנו דיליה, וכד האי אתי לעלמא, כלהו אתיין וזמינין בהדיה.

כד אתי ליליא, זמין בהדיה לשבת דיממא, וזמין ליה בהיכליה ואתטמר בהדיה, כיון דהאי אתיא, שבת עלאה אתמשך עליה, וכלהו גניזין בהיכלא דליליא, ובגין דא סעודתא דליליא חמור מביממא (ס״א כדביממא). כד אתי יממא, זמין בהדיה לתרין אלין אחרנין, דרגא עלאה ודרגא תתאה, דא דאנהיר ליה, ודא דאתנהיר מניה, וכלא כחדא אקרי שבת, ושלטין ביומא דשבת, ואלין תלת דרגין אינון כללא ורזא דכל אורייתא, תורה שבכתב, נביאים, וכתובים, מאן דנטיר שבת נטיר אורייתא כולה.

תרין מרגלן אינון, וחד סיכתא בהדייהו, בגווייהו, דקאים בין האי ובין האי, מרגלא עלאה לית ביה גוון, לית ביה חיזו באתגלייא. האי מרגלא כד שארי לאתגלייא, נהרין שבע אתוון, גליפין, בלטין, ונצצין, ובקעין בקיעין, וקסטירין, ונהרין כל חד וחד, ואינון שבע אתוון אינון תרין שמהן מחקקין בההוא מרגלא.

וביומא דשבת נצצין ונהרין, ופתחין פתחין, ונפקי ושלטי ואינון אהי״ה יה״ו, מתנצצי אתוון, ובנציצו דלהון עאלין דא בדא, ונהרין דא בדא. וכד עאלין דא בדא, נהרין דא מגו דא בתרין גוונין, חד גוון חוור וחד גוון סומק, ומאינון תרין גוונין אתעבידו תרין שמהן אחרנין, עד דסלקין אתוון לשבע שמהן: (א, ב) - **א** נפיק ונציץ, ועאל באת **ו**, ונהרין תרווייהו בתרין גוונין, ואינון תרין שמהן, חד אקרי **יהו״ה**, וחד אקרי **א״ל**, ונהרין כחדא. (ג, ד) - **ה** נפיק ונציץ ועאל באת **ה**, ונהרין תרווייהו בתרין גוונין, ואינון תרין שמהן, חד אקרי **יהו״ה** רזא דאלהי״ם, וחד אקרי **אלהי״ם**, ונהרין כחדא. (ה, ו) - **י** עאל בי, ונהרין ונציצין כחדא, ועאלו דא בדא ונהרין תרווייהו, גליפין מחקקן כחדא, ואינון זקפן רישא, נהירין מנצצין. ענפין סלקין מהאי סטרא ומהאי סטרא, ואינון חד סרי ענפין. ואלין תרין אתוון דנהרן, מתחבקן דא בדא, אינון יהו״ה יהו״ה, **מצפץ מצפץ**, ברזא דתליסר מכילן דרחמי. ואלין תרין אתוון כד עאלין דא בדא, וכד מתחבקן דא בדא, (וכד מתדבקן דא בדא), זקפין רישא, ונהרן ומנצצן על כלא, באינון חד סרי ענפין דנפקין בכל

דף צב עמוד ב

זכור-- רזא דדכורא איהו, רזא דדכורא דנקיט כל שייפי דעלמא עלאה; **את יום השבת**, לאסגאה מעלי שבתא דאיהו לילה, ודא איהו ׳את׳; **לקדשו**-- דאצטריך קדושה מגו עמא קדישא, ולאתעטרא בהו כדקא חזי.

׳זכור׳ אתר דלית ליה שכחה, ולא קיימא ביה שכחה, דהא לית שכחה באתר דברית עלאה, וכל שכן לעילא, ולתתא אית שכחה, אתר דאצטריך לאדכרא, ועל דא כתיב (תהלים קט יד) **יזכר עון אבותיו וגו׳**. ואית תמן ממנן דאדכרן זכיין דבר נש וחובוי, ולית שכחה קמי כרסייא קדישא, מה דאיהו קמיה, ומאן איהו קמיה, זכור, וכל שכן לעילא, בגין דכלא רזא דדכורא איהו, ותמן אתגליף רזא דשמא קדישא יה״ו. ולתתא אצטריך לאתקדשא, ובמה אתקדש בזכור, דהא מניה נטיל כל קדושן וכל ברכאן, ודא כד מתעטרא מעלי שבתא על עמא קדישא כדקא יאות, בצלותין ובבעותין, ובסדורא דחדוה.

ואי תימא זכור לא אצטריך לאתקדשא, דהא מניה נפקין כל קדושין דעלמא? לאו הכי, דהא דא אצטריך לאתקדשא ביממא, ודא אצטריך לאתקדשא בליליא, וכל קדושין נטלין לון ישראל לבתר, ואתקדשן בקדושי דקודשא בריך הוא:

רעיא מהימנא

סטר. (ז) - **ה** דאשתאר, איהי סלקא בשמא חד לאתחברא בהדייהו ואיהי אדנ״י, וכל אלין שמהן בלטין ונצצין, ונפקי ושלטי בהאי יומא, כיון דאלין שלטי, נפק ההוא מרגלא עלאה בלטא מנצצא, ומגו נציצו דילה לא אתחזי בה גוון.

כד נפקא, בטש באלין שמהן, חד שמא מנייהו **אדנ״י** דאיהו שביעאה, מתעטרא, ועאל במרגלא תתאה, ואתיישב שמא אחרא תחותיה, ואיהו י״ה, ואסתחר ההוא מרגלא עלאה ביה, ומתעטר ההוא נציצו דנציץ בהאי שמא.

לבתר דבטש בהני שמהן, נפקין מינייהו שבעין ענפין לכל סטר, ומתחברן כלהו כחדא, ואתעביד רתיכא וכרסייא חדא להההוא מרגלא עלאה, ושלטא בעטרוי מלכא בכרסייא ביומא דא, וחדי כלא, כיון דחדי כלא, יתיב מלכא על כרסייא, וסליק בשבעין ענפין כרסייא כדקאמרן.

ואינון תרין אתוון, סלקין ונחתין ונהרין, ומתעטרין בכ״ב אתוון כללא דאורייתא, בטשי בתרי אתוון קדמאי, וסלקי לחד לשית שבטין, ולחד בשית שבטין אחרנין, ואלין אינון י״ב שבטין דישראל עלאה.

תו אלין תרין אתוון (ס״א קדמאי) סלקין ונחתין, ובטשי בתרין אתוון דסופא דכ״ב אתוון, וסלקי חד בחמש דרגין וחד בחמש דרגין, ואלין עשר אמירן לאכללא לכ״ב אתוון, י״ב שבטין בתרין אתוון (ס״א קדמאי) כללא דאורייתא, ועשר אמירן דתרין אתוון דסופא, הא כ״ב אתוון דסופא דאורייתא, ורזא דא ירית מרגלא עלאה בההוא כרסייא דע״ב, ונהרין כ״ב אתוון.

מרגלא תתאה, בשעתא דיתיב מרגלא עלאה בההוא כורסייא דע״ב, ונהרין כ״ב אתוון, כדין ההוא מרגלא תתאה דהוה בחשוכא, מסתכל בההוא נהירו בחילא דתוקפא דאינון אתוון דאתרשים בהון דאקרון אדנ״י, וכדין אתנהיר וסליק ההוא נהורא, ונטיל כל אינון כ״ב אתוון עלאין, ושאיב לון ההוא מרגלא בגויה, ונהיר נהירו דנציץ לע״ב עיבר, כיון דהאי מרגלא נציץ ושאיב לאינון אתוון בהדה, כדין מרגלא עלאה אתמשך בהדייהו, ואתדבק מרגלא במרגלא והוי כלא חד, ודא איהו רזא חדא דתושבחתא והא אוקימנא.

אתוון כד נצצין מהאי סטרא ומהאי סטרא, דא איהו סיכתא די בגווייהו, בין מרגלא למרגלא, כדין אתעבידו רזא דשמא קדישא דמ״ב אתוון בכלא, רזא דשמא קדישא דע״ב אתוון דרתיכא עלאה, וכלא האי והאי אתקרי שבת, ודא איהו רזא דשבת. **(ע״כ הרעיא מהימנא)**

דף צג עמוד א

כבד את אביך ואת אמך-- בכל זיני יקר, למחדי לון בעובדי דכשראן, כמה דאת אמר (משלי כג כד) **גיל יגיל אבי צדיק**, ודא איהו יקרא דאבוי ודאמיה:

כבד את אביך-- כמה דאת אמר **כבד את יהו״ה מהונך**, ״מהונך״ - מממונך, ״מהונך״ - מחנך, בחדוה דנגונא למחדי לבא, דהא דא חדוה דלבא, כגוונא דא נגונא דכל עלמא, עובדין דכשראן דההוא ברא חדי לבא דאבוי ודאמיה. ״מהונך״-- מממונך, לכל מה דאצטריכו, כגוונא דבר נש אוקיר לקודשא בריך הוא, הכי אצטריך לאבא ולאמא, בגין דשותפותא חדא אית לון בקודשא בריך הוא עליה, וכמה דאצטריך למדחל לקודשא בריך הוא, הכי אצטריך למדחל לאבוה ולאמיה, ולאוקיר לון כחדא בכל זיני יקר.

למען יאריכון ימיך-- בגין דאית יומין לעילא דתליין בהו חיי בר נש בהאי עלמא, ואוקימנא על אינון יומין דבר נש בההוא עלמא לעילא, וכלהו קיימין קמי קודשא בריך הוא, ובהו אשתמודען חיי דבר נש.

על האדמה אשר יהו״ה אלהי״ך נותן לך-- אבטחותא לאתהניא באספקלריא דנהרא, ורזא דא ״על האדמה״-- דא אספקלריא דנהרא, באינון יומין עלאין דנהרין מגו מבועא דכלא.

מאי שנא באלין תרין פקודין דאורייתא דכתיב בהו ״למען יאריכון ימיך״, בדא ובשלוח הקן? אלא תרין פקודין אלין כלהו תליין לעילא, אבא ואמא, רזא דזכור ושמור כחדא, ובגין כך כתיב **למען יאריכון ימיך**.

ובשלוח הקן דכתיב (דברים כב ז) **שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך וגו׳**-- רזא דעלמא עלאה, דלא אתייהיב ביה רשו לאסתכלא, ואצטריך לשלח מגו שאלתא ואסתכלותא ביה. **ואת הבנים תקח לך** דכתיב (שם ד לב) **כי שאל נא לימים ראשונים וגו׳, מקצה השמים ועד קצה השמים**, אבל לעילא מקצה השמים שלח תשלח מרעיוניך למשאל. ובדא כתיב **למען ייטב לך והארכת ימים**. ״למען איטב לך״ לא כתיב, אלא ״למען ייטב לך״; ״ויאריכון ימיך״ לא כתיב, אלא ״והארכת ימים״ -- למען ייטב לך, ההוא אתר דאוטיב לכלא, ואיהו עלמא דסתים וגניז; **והארכת ימים**--

רעיא מהימנא

כבד את אביך ואת אמך-- כבדהו בכסות נקייה, דהיינו כנפי מצוה.

(שם ג ט) **כבד את יהו״ה מהונך**-- דא תורה ומצות, הדא הוא דכתיב (שם טז) **אורך ימים בימינה בשמאלה וגו׳**, דעני לאו איהו בר נש אלא מן התורה ומן המצות, אשתמודע דבתר דאוקמוה מארי מתניתין, אין עני אלא מן התורה ומן המצות, דעותרא דבר נש אורייתא ומצות. ובגין דא ״כבד את יהוה מהונך״, ולא תשתדל באורייתא כדי להתגדל בה, כמה דאוקמוה חברייא ואל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא תאמר אקרא בעבור שיקראוני רבי, אלא (תהלים לד ד) **גדלו ליהו״ה אתי**.

כבד את יהו״ה מהונך, כבן דאיהו חייב ביקרא דאבוי ואמיה, בגין דאיהו משותף מתרין טפין דמנהון נוצר בר נש, מטפה דאבוה חוורו דעיינין וגרמין ואברין, ומטפה דאמיה שחור די בעיינין ושערא ומשכא ובשרא, ורביאו ליה באורייתא ועובדין טבין, דבר נש חייב ללמד בנו תורה, דכתיב (דברים ו ז) **ושננתם לבניך**. ואי לא אוליף ליה אורייתא ופקודין, כאילו עביד ליה פסל, ובגין דא לא תעשה לך פסל, ועתיד להיות בן סורר ומורה, ומבזה אבוי ואמיה, וגוזל מניה כמה ברכאן, דהואיל ואיהו עם הארץ, חשיד איהו על כלא, ואפילו על שפיכות דמים וגלוי עריות וע״ז, דמאן דאיהו עם הארץ ואזיל לאתר דלא אשתמודעון ליה, ולא ידע לברכא, חשדינן ליה דאיהו עובד ע״ז. עד כאן:

דף צג עמוד ב

כמה דכתיב ״תקח לך״, ברשותא דבר נש איהו.

ואי אזדמן ליה עובדא ויכוון ביה - זכאה איהו. ואף על גב דלא מכוין ביה זכאה איהו, דעביד פקודא דמריה, אבל לא אתחשיב כמאן דעביד רעותא לשמה, ויכוין ביה ברעותא דאסתכלותא ביקרא דמריה, כמאן דלא ידע למסבר סברא, דהא ברעותא תליא מלה לשמה, ובעובדא דלתתא לשמה אסתלק עובדא לעילא, ואתתקן כדקא יאות.

כגוונא דא בעובדא דגופא אתתקן עובדא דנפשא בההוא רעותא, דהא קודשא בריך הוא בעי לבא ורעותא דבר נש, ואפילו הכי אי לאו תמן רעותא דלבא דאיהו עקרא דכלא, על דא צלי דוד ואמר, (תהלים צ יז) **ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו׳**, דהא לית כל בר נש חכים לשואה רעותא ולבא לתקנא כלא ויעביד עובדא דמצוה, ועל דא צלי צלותא דא. **ומעשה ידינו כוננה עלינו** - מאי ״כוננה עלינו״? כוננה ואתקין תקונך לעילא כדקא יאות, עלינו, אף על גב דלית אנן ידעין לשואה רעותא אלא עובדא בלחודוי, ומעשה ידינו כוננהו, למאן, להההוא דרגא דאצטריך לאתתקנא, כוננהו בחבורא חדא באבהן, למהוי מתתקנא בהון בהאי עובדא כדקא יאות:

[כאן להוסיף השמטה שנמצא בסוף הספר דף רעו. ובזהר חדש פרשת כי תשא]

לֹא תִרְצָח, לֹא תִנְאָף, לֹא תִגְנֹב -- ״לא״ פסקא טעמא בכל הני תלת, ואי לאו דפסקא טעמא לא הוי תקונא לעלמין. ויהא אסיר לן לקטלא נפשא בעלמא, אף על גב דיעבור על אורייתא, אבל במה דפסקא טעמא אסיר ושרי. **לא תנאף** - אי לאו דפסקא טעמא, אסיר אפילו לאולדא, או למחדי באתתיה חדוה דמצוה, ובמה דפסקא טעמא אסיר ושרי, **לא תגנב** - אי לאו דפסקא טעמא, הוה אסיר אפילו למגנב דעתא דרביה באורייתא, או דעתא דחכם לאסתכלא ביה, או דיינא דדאין דינא לפום טענה, דאצטריך ליה למגנב דעתא דרמאה, ולמגנב דעתא דתרווייהו, לאפקא דינא לנהורא, ובמה דפסקא טעמא אסיר ושרי.

לְאֹ־תְעַנֶּה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר - הכא לא פסקא טעמא, בגין דאסיר הוא כלל כלל, ובכל מילי דאורייתא קודשא בריך הוא שוי רזין עלאין, ואוליף לבני נשא ארחא לאתתקנא בה ולמהך בה, כמה דאת אמר (ישעיה מח יז) **אני יהו״ה אלהי״ך מלמדך להועיל, מדריכך בדרך תלך**. אוף הכי:

לֹא תַחְמֹד - לא פסיק טעמא כלל, ואי תימא אפילו חמודא דאורייתא אסיר כיון דלא פסקא, תא חזי, בכלהו עבדת אורייתא כלל, ובהאי עבדת פרט, בית רעך שדהו ועבדו וגו׳, בכל מילי דעלמא, אבל אורייתא איהי חמודה תדיר, שעשועים, גנזי דחיי ארכא דיומין בעלמא דין ובעלמא דאתי.

הני עשר אמירן דאורייתא, אינון כללא דכל פקודי אורייתא, כללא דעילא ותתא, כללא דכל עשר אמירן דבראשית, אלין אתחקקו על לוחי אבנין, וכל גנזין דהוו בהו אתחזון לעיניהון דכלא, למנדע ולאסתכלא ברזא דתרי״ג פקודין דאורייתא דכלילן בהו, כלא אתחזי לעיינין, כלא איהו בסכלתנו לאסתכלא בלבא דישראל כלהו. וכלא הוה נהיר לעינייהו בההיא שעתא, כל רזין דאורייתא וכל רזין עלאין ותתאין לא אעדי מינייהו, בגין דהוו

דף צד עמוד א

חמאן עינא בעינא זיו יקרא דמריהון, מה דלא הוה כההוא יומא מיומא דאתברי עלמא, דקודשא בריך הוא אתגלי ביקריה על טורא דסיני.

ואי תימא, הא תנינן דחמאת שפחה על הים מה דלא חמא יחזקאל נביאה, יכול כההוא יומא דקאימו ישראל על טורא דסיני, לאו הכי, בגין דההוא יומא דקיימו ישראל על טורא דסיני, אעבר זוהמא מנייהו, וכל גופין הוו מצחצחן כצחצחא דמלאכין עלאין, כד מתלבשן בלבושי מצחצחן למעבד שליחותא דמריהון, ובההוא מלבושא מצחצחא עאלין לאשא ולא דחלין, כגוונא דההוא מלאכא דמנוח כד אתחזי ליה, ועאל בשלהובא וסליק לשמיא, דכתיב (שופטים יג כ) **ויעל מלאך יהו״ה בלהב המזבח**. וכד אעבר מינייהו ההוא זוהמא, אשתארו ישראל גופין מצוחצחין בלא טנופא כלל, ונשמתין לגו

כזוהרא דרקיעא לקבלא נהורא, הכי הוו ישראל, דהוו חמאן ומסתכלן גו יקרא דמריהון, מה דלא הוי הכי על ימא, דלא אתעבר זוהמא מנייהו בההוא זמנא.

והכא בסיני דפסקא זוהמא מגופא, אפילו עוברין דבמעי אמן הוו חמאן ומסתכלן ביקרא דמריהון, וכלהו קבילו כל חד וחד כדקא חזי ליה, וההוא יומא הוה חדוה קמי קודשא בריך הוא יתיר מיומא דאתברי עלמא, בגין דיומא דאתברי עלמא לא הוה בקיומא עד דקבילו ישראל אורייתא, דכתיב (ירמיה לג כה) **אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי**, כיון דקבילו ישראל אורייתא על טורא דסיני, כדין אתבסם עלמא ואתקיימו שמיא וארעא. ואשתמודע קודשא בריך הוא עילא ותתא, ואסתלק ביקריה על כלא, ועל ההוא יומא כתיב, (תהלים צג א) **יהו״ה מלך גאות לבש, לבש יהו״ה עז התאזר**, ואין עז אלא תורה, שנאמר (שם כט יא) **יהו״ה עז לעמו יתן יהו״ה יברך את עמו בשלום**:

ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן: